

# ΑΣΚΛΗΠΙΟΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ

ΥΠΟ

Α. ΑΝΤΩΝΙΑΔΟΥ, Γ. ΚΑΡΑΜΗΤΕΑ, Κ. ΜΑΓΓΙΝΑ.

ΤΟΜΟΣ Θ.

ΤΕΥΧΟΣ ΙΑ'—ΙΒ'.



ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Α. ΜΥΛΙΑΚΟΥ κτλ Σας.

1871.

**ΑΣΚΛΗΠΕΙΟΣ**

**ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ**

**ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ.**

**ΛΟΓΟΣ ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ ΕΙΣ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΜΑΙΕΥΤΙΚΗΣ**

ὑπὸ Δ. ΚΟΝΣΟΛΑ.

Κύριοι,

Ἀρχόμενος τοῦ μαθήματος θεωρῶ ὡς πρότιστόν μου καθήκον νὰ ἐκφράσω πανδημῶς τὴν ἄκραν ἐθγνωμασίην μου πρὸς τὰ σοφὰ μέλη τὰ συγκροτοῦντα τὴν Ἰατρικὴν Σχολὴν, διότι ἐν τῇ ἐπιχειρῆσει τῶν μετ' ἐμοῦ ἄξιον τῆς ὑψηλότητος. Ἀναλαμβάνων δὲ τὴν παράδοσιν μαθήματος, τοῦ ὁποῦ διδάσκαλος ἐπὶ 23 δόκλιχα ἔτη καὶ πρῶτος μορφωτῆς ἐν Ἑλλάδι ὑπῆρξεν ὁ ἀειμνηστος καθηγητῆς μου Νικόλαος Κωστῆς, καὶ τοῦ ὁποῦ τὴν διδασκαλίαν ἐπὶ δέκα ἑξα ἔτη ἐξακολουθεῖ τόσον εὐδοκίμως ὁ σοφὸς διάδοχός του Κ. Μιλ. Βενιζέλος, σεμνύνομαι δικαίως ἐπὶ τῇ τιμῇ ταύτῃ καὶ μετ' ἄκρας προθυμίας καὶ ἀόκνου ζήλου θέλω προσπαθῆσαι νὰ δικαιώσω ἔσον δυνηθῶ καὶ τὰς προσδοκίας τῆς Σχολῆς καὶ τὰς ἀξιώσεις τῶν κυρίων φοιτητῶν.

Πολλοὶ συγγραφεῖς δοξάζουσιν, ὅτι κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους, ἐν ἀρχῇ δηλ. τῆς συστάσεως τῶν κοινωνιῶν, ὁ τοκετὸς οὐδεμίαν ἐπέφερον ὀδύνην ἢ ταραχὴν, καθὼς οὐδὲ αἱ λοιπαὶ τοῦ σώματος λειτουργίαι παρὰ ταῖς ἀγρίαις ἢ μὴ πολιτισθείσας φυλακίαι. Ἄλλ' ἡ δοξασία αὐτῶν εἶνε ἀνυπόστατος καθό-

**ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΕΜΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.**

—000—

Λόγος εἰσιτήριοσ εἰς τὸ μάθημα τῆς Μαιευτικῆς,  
 ὑπὸ Δ. Κόνσολα . . . . . σ. 328

Πλάνη τῶν νεωτέρων χειρουργῶν ὑπὸ Λουκά Παπα  
 Ἰωάννου . . . . . σ. 345

Συλλογὴ Κλινικῶν παραδόσεων (περὶ ἐπιλοχείου  
 πυρετοῦ) ὑπὸ Γ. Καραμήτσα. . . . . σ. 367

**ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ.**

Γυνὴ δικολκος ὑπὸ Γ. Καραμήτσα. . . . . σ. 356

Περίπτωσησ τραυματισμοῦ τῶν νεύρων ὑπὸ Ν. Λαμ-  
 παδαρίου . . . . . σ. 358

Διφθεραγόνος φαρυγγίτις, λαθεῖσα τῇ δι' ἀκράτου  
 φανικοῦ ὀξέος ἐπιπλάσει ὑπὸ Σ. Σκιαδαρέση. . . σ. 362

Λίμκτουρία κατὰ τοὺς ἐλώδεις πυρετοὺς ὑπὸ Α.  
 Ἀγτωνιάδου . . . . . σ. 366

**ΑΝΑΛΕΚΤΑ.**

Περὶ πιέσεως τοῦ πνευμονογαστρικοῦ νεύρου ἐπαγού-  
 σης ἀδράνειαν καὶ ἀναισθησίαν ἐφαρμογὴ αὐτῆς  
 εἰς χειρουργικὰς ἐγχειρήσεις. . . . . σ. 381

ΠΙΝΑΞ τῶν ἐν τῷ Θ'. τόμῳ τοῦ Ἀσκληπιοῦ περιε-  
 χομένων. . . . . σ. 385

σον ἢ ἐκ τοῦ τοκετοῦ προξενουμένη δδύνη προέρχεται ἀναγκαιώς ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως, δηλ. ἕνεκα τῆς ὑπαρχούσης δυσαναλογίας μεταξύ τοῦ ὄγκου τῶν ἐμβρυακῶν μελῶν καὶ τῆς στενότητος τῶν γεννητικῶν πόρων. Ἐὰν δὲ προσέτι λάβωμεν ὑπ' ὄψιν καὶ τοὺς ἐπερχομένους κινδύνους ἕνεκα τοῦ κακοῦ σχήματος ἢ τῆς κακῆς θέσεως τοῦ ἐμβρύου καὶ ἄλλων διαφόρων αἰτίων, ἀνεξαρτήτως τοῦ βαθμοῦ τοῦ πολιτισμοῦ ἐκαστῆς φυλῆς, θέλομεν ἐννοήσῃ, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς τῆς συστάσεως τῶν κοινωνικῶν ἢ τίκτους ἐγένετο ἐξ ἅπαντος ἀντικείμενον προσοχῆς καὶ περιποιήσεως παρὰ ταῖς ὁμοφύλους καὶ συγγενέσι γυναῖξιν, καὶ ὅτι αἱ συχνότερον παρευρεθεῖσαι εἰς πλείονας τοκετοὺς, καὶ πλείονα ἐπιδείξιότητα καὶ θάρρος ἐπιδείξασαι κατέστησαν μᾶλλον ἐπιζήτητα ὑπὸ τῶν τίκτους ὥστε ἐνθ' ἐν ἀρχῇ ἐξεπλήρουν τὰ τῆς μαιῆς καθήκοντα χάριν φιλανθρωπίας καὶ ἀμοιβαίας βοήθειας, προϊόντος τοῦ χρόνου καὶ ἀνεπαίσθητος ἀνεγνωρίσθησαν εἰδικαὶ πρὸς ταῦτα βοηθοὶ καὶ αὐτῶ συνεστήθη ἡ χορεία τῶν μαιῶν, αἵτινες μετέδιδον ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν τὰ ἐκ τῆς πείρας ἐξαγόμενα παραγγέλματα, καὶ ἐπηγγέλλοντο συγχρόνως τὴν θεραπείαν καὶ τὸν καλλωπισμὸν τῶν γυναικῶν, μὴ ἀμελοῦσαι ἐνίοτε καὶ τῆς διαπραγματεύσεως τῶν συνοικισίων, ὡς ἀναφέρει ὁ Πλάτων ἐν τῷ Θεαιτήτῳ (1).

Ἢ δὲ γυναικεῖα αἰδώς καὶ αἱ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἔθνεσι προλήψεις συνήργησαν ἔτι μᾶλλον πρὸς ἐπίσημον ἀναγνώρισιν τῶν μαιῶν (ἀναφερομένων καὶ παρὰ τοῦ Ὀμήρου ἐν Ὀδυσσεΐα καὶ παρὰ τοῦ Ἱπποκράτους ὑπὸ τὸ ὄνομα ἀκασρίδων, καὶ παρὰ τοῦ Πλινίου ὑπὸ τὸ ὄνομα Assao, obstetrices, iatrici, κτλ.) ὥστε ἡ ἀρχαία ἱστορία ἀναφέρει παρὰ μὲν τοῖς

(1) Κερ. β. Σωκρ. Ἄρ' οὖν εἶ καὶ τῶν αὐτῶν χεῖρας εἶ καὶ προμήστρια εἶσι δεινότεραι, ὡς πάσσοι εἶσαι περὶ τοῦ γυναικῶν, πόσαν γρὴ πόλις ἀνδρὶ συνοῦσαν ὡς ἀρίστους παῖδας τίκτειν;

Ἑβραίοις τὰς δυστοκούσας Ῥαχήλ, γυναῖκα τοῦ Ἰακώβ, (1) καὶ Θάμαρ (τεκοῦσαν δίδυμα) προγονὴν τοῦ Ἰούδα (2) παραμυθουμένας ὑπὸ μαιῆς, καὶ τὰς Σεπφώρα καὶ Φουά διαταχθεῖσας ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Αἰγύπτου Φαραὼ νὰ ἀποκτείνωσι τὰ ἄρρενα τέκνα τῶν Ἑβραίων, (3) παρὰ δὲ τοῖς Ἑλλήσι τὴν Ἀθηναίαν Ἀγνοδίκην σπουδάσασαν παρὰ τῷ Ἡροφίλῳ καὶ κατορθώσασαν, ὡς ἱστορεῖ ὁ Ἰγίνος, (4) νὰ ἀκυρώσῃ τὸν κωλύοντα τὴν ὑπὸ γυναικῶν ἐξάσκησιν τῆς Μαιευτικῆς νόμον, τὴν Ἀσπασίαν, ἧς παραγγέλματα περὶ διαφόρων μαιευτικῶν ζητημάτων ἀναφέρει ὁ Ἀέτιος, καὶ τινὰ Κλεοπάτραν, ἥτις ἐσφαλμένως ἐξελήφθη ὑπὸ τινῶν ἀντὶ τῆς περιφήμου βασιλείσεως τῆς Αἰγύπτου, καὶ τῆς ὁποίας παραγγέλματα τινὰ μειγμένα μετὰ τῶν τοῦ Μοσχίωνος διατηρήθησαν ὑπὸ τοῦ Ἀετίου (5).

Πρὸς κατανόησιν δὲ τῆς ἱστορίας τῆς Μαιευτικῆς καὶ τῶν προδῶν τοῦ σπουδαίου τούτου ἱατρικοῦ κλάδου, πρέπει νὰ σπουδάσωμεν τὴν κατάστασιν αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ἀρχαίων χρόνων, τῶν μεσαιωνικῶν, καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς· θέλομεν δὲ διεξέλθῃ ἤδη ἐν συντομίᾳ τὴν ἐπὶ τῶν ἀρχαίων χρόνων, ἐπιφυλαττόμενοι νὰ ἀναπτύξωμεν ἐκτενέστερον ἐν ταῖς καθημεριναῖς παραδό-

(1) «Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ σκληρῶς αὐτὴν τίκτειν, εἶπεν αὐτῇ ἡ μάτα θάρσει, καὶ γὰρ οὕτως σοὶ ἔστιν υἱός» (Γενέσ. λβ. 17).

(2) «Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τίκτειν αὐτὴν (τὴν Θάμαρ) ὁ εἰς προσεξήνεγκε τὴν χεῖρα· λαβοῦσα δὲ ἡ μάτα, ἔδωκε ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ· κόκκινόν, λέγουσαι· οὗτος ἐξελεύσεται πρότερος». (Γενέσ. λη. 28).

(3) «Καὶ εἶπεν ὁ Βασιλεὺς τῶν Αἰγυπτίων τὰς μαιῆς τῶν Ἑβραίων, (τῇ μὲν αὐτῶν ἦν ὄνομα Σεπφώρα, καὶ τὸ ὄνομα τῆς δευτέρας Φουά), καὶ εἶπεν· «ὅταν μαιεύσθε τὰς Ἑβραίας καὶ ὡς πρὸς τὸ τίκτειν, ἐάν μὲν ἄρσεν ᾖ, ἀποκτείνετε αὐτό . . . .» (Ἐξοδ. α. 15—18).

(4) Ἰγίν. ἐν μύθ. 274.

(5) Σημ. Ἐν τῇ Ἠλιάδι (Π. 487, Τ. 403), ἀναφέρεται ὡς προστατῆς τῶν τίκτους ἡ Βιλαΐα, παραστρεφθεῖσα εἰς τὴν Ἀητῶ κατὰ τὸν τοκετὸν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀρτέμιδος ἐν τῇ νήσῳ Ἀήλη. (Ὀμηρ. ὕμνος εἰς Ἀπόλλωνος στίχ. 97 καὶ ἑφεξῆς). Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ὠνόμαζον αὐτὴν Lucina ἢ Sospita, ἔχουσαν βοήθους τὴν Prosa καὶ Postverta.

πεισι τὰς δοξασίας τῶν ἀρχαίων ἰατρῶν καθ' ἕναστον κεφάλαιον.

Ὡς τὰ μάλιστα ἐξοχον ἐν τοῖς ἰατροῖς τῆς ἀρχαιότητος εὐρίσκωμεν τὸν Ἴπποκράτην. Παραλείποντες δὲ εἰς ἄλλους νὰ συζητήσωσι καὶ ἀποδείξωσιν ἐὰν τὰ περιλαμβανόμενα Μαιευτικῆς ἰδέας συγγράμματα εἴνε γνήσια, ἢ ἐὰν ὑπῆρξαν καὶ ἕτεροι συγγραφεῖς φέροντες τὸ αὐτὸ ὄνομα, ἢ παρσισέφρασαν εἰς τὰ συγγράμματα αὐτοῦ ἀλλότρια ἰδέαι, σημειοῦμεν, ὅτι ἐκ τῶν σχέσιν πρὸς τὸν ἡμέτερον σκοπὸν ἐχόντων Ἴπποκρατείων συγγραμμάτων σώζονται τὰ ἑξῆς.

«Περὶ γυναικείης φύσεως, περὶ ἐπιταμίου, περὶ ὀκταμήνου, περὶ γονίης, καὶ περὶ φύσεως παιδίου, γυναικείων πρώτων καὶ δευτέρων, περὶ ἀφάρων, περὶ παρθενίω, περὶ ἐπικυήσεως, περὶ ἐγκατατομῆς ἐμβρύου, καὶ περὶ ὀδοιτομίας.»

Βεβαίως ἕκαστος ἡμῶν γνωρίζων ἀφ' ἑνὸς, ὅτι πρὸς ἀκριβῆ κατανόησιν τῆς Μαιευτικῆς εἴνε ἀναγκαῖόνταται λεπτομέρεις ἀνατομικαὶ καὶ φυσιολογικαὶ γνώσεις τῶν γυναικείων γεννητ. ὀργάνων, καὶ ἀναλογιζόμενος ἀφ' ἑτέρου τὴν περὶ ταύτας ἀτέλειαν τῶν τότε ἰατρῶν, δὲν θέλει ἐκπλαγῆ ἀναγινώσκων ἐν τοῖς ἀρχαίοις συγγράμμασιν ἐσφαλμένους καὶ ἀόριστους γνώμας, ἐξ ὧν πολλὰ διετηρήθησαν ἐπὶ πλεῖστον χρόνον. Ἀλλὰ νομίζομεν πάντῃ περιττὴν καὶ ἐργώδες νὰ ἀναφέρωμεν αὐτάς ἐνταῦθα.

Κατὰ τοὺς Ἴπποκρατικοὺς χρόνους αἱ ἀνατομικαὶ καὶ φυσιολογικαὶ γνώσεις ἦσαν λίαν περιορισμέναι, καὶ διὰ τοῦτο ἐν τοῖς συγγράμμασι τοῦ Κόου Ἰατροῦ ἀπαντῶνται τὰ ὀνόματα μόνον τῶν τῆς πυέλου ὀστέων, ἢ μήτρας περιγράφεται ὡς ἔχουσα κοτυληθόνας καὶ κόλπους (περὶ γυναικείης φύσεως § 17, περὶ φυσ. παιδίου § 31, περὶ ἀφάρ. § 45) τὸ μικρὸν ἐμβρυον ὡς ὀρνίθειον ὠδὸν ἀνευ τοῦ κελεύθους, περιβλαβόμενον ὑπὸ διαφανοῦς μεμβράνης ἐφ' ἧς παρατηροῦνται ἴνες λευκαὶ καὶ παχεῖαι, ἠλειμμένα ὑπὸ ὑγροῦ παχέος καὶ ἐρυθροῦ κτλ. (περὶ φυσ. παιδίου, § 13.) καὶ τὸ μὲν ἄρρεν ἐμβρυον ὅτι ἄρχεται νὰ κινήται κατὰ τὸν 3ον μῆνα τῆς κυήσεως, τὸ δὲ θήλυ κατὰ τὸν

4ον ὡς ἀσθενέστερον (περὶ φυσ. παιδίου § 21.) Τὸ ἐκ τοῦ δεξινοῦ ὄρχεως ἐκκρινόμενον σπέρμα ὅτι ἄρχεται ἐν τῷ δεξιῷ κόλπῳ τῆς μήτρας καὶ γονιμοποιεῖ ἄρρενα, τὸ δὲ ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ ὄρχεως ἐν τῷ ἀριστερῷ κόλπῳ καὶ γονιμοποιεῖ θήλεα, (περὶ ἀφάρ. § 18.) Ἀλλ' ὅμως ἐν τῇ περιγραφῇ τῆς μήτρας διακρίνεται τὸ σῶμα, ὁ ἀύχην καὶ τὸ στόμιον αὐτῆς (γυναικ. τὸ πρῶτον § 2.) Ἐπι δὲ ἐξηγεῖται ἡ μεταξὺ τῶν μαστῶν καὶ τῆς μήτρας συμπάθεια (περὶ ἀφάρ. § 50.) Ὁρίζεται κατὰ μέσον ὄρον εἰς 2 κοτύλας ἢ ποσότης τοῦ βέοντος καταμηνίου αἵματος (γυναικ. τὸ πρῶτον § 6) καὶ ἡ διάρκειά, περιγράφεται τὸ ἐν τῇ μήτρῃ ἐνδιπλωμένον σχῆμα τοῦ ἐμβρύου (περὶ φυσ. παιδίου § 28) καὶ δοξάζεται ὅτι ἡ θρέψις καὶ ἀναπνοὴ αὐτοῦ γίνεται διὰ τοῦ ὀμφαλοῦ (περὶ φυσ. παιδίου § 1, 15). Ὡς σημειὰ κυήσεως θεωροῦνται κατὰ τὸν Ἴπποκράτην ἢ μεταβολὴ τοῦ χρώματος, οἱ χαῦνοι καὶ κοιλότεροι ὀφθαλμοὶ (περὶ ἀφάρων § 215), αἱ φρικιάσεις κατὰ τὴν συνουσίαν καὶ μετ' αὐτὴν, ὁ τρισμὸς τῶν ἰδόντων, οἱ σπασμοὶ καὶ αἱ παράλογοι ὀρέξεις (περὶ ἀφάρων § 215), ἰδίως δὲ ἡ σύμμιξις τοῦ στομίου τῆς μήτρας μετὰ τὴν σύλληψιν (τμ. 5 ἀφάρ. 51) καὶ ὡς δευτερευούσης ἀξίως, ἡ ἐπίσχισις τῶν ἐμμηθίων (περὶ ἀφάρ. § 64), ἡ αὔξις τοῦ ὄγκου τῆς μήτρας, ἢ ἐν τοῖς ματτοῖς παρουσίαι γάλακτος (γυναικ. τὸ πρῶτον § 74) ἢ πτελόφθοια, καὶ αἱ ἐπὶ τοῦ πρῶτου ἐμφλίδος, (περὶ ἀφάρων § 215). Ἢ δὲ διὰ τοῦ δακτύλου ἐξέτασις καίτοι παραγγελλομένη συχνάκις πρὸς διάγνωσιν τῶν παρεγκλίσεων τῆς μήτρας καὶ τινῶν ἄλλων νόσων αὐτῆς (γυναικ. τὸ πρῶτον § 21, περὶ ἀφάρων § 230, γυναικ. τὸ πρῶτον § 156, 160, 163, 165, περὶ γυναικ. φύσεως § 6, 7, 8, 13, 21, 36, 39, 45, καὶ 46) οὐδέποτε ὅμως προτείνεται ὡς διαγνωστικὴ τῆς κυήσεως μέσον. Καὶ τὸ μὲν εὐχρουν τῆς τικτούσης θεωρεῖται ὡς σημεῖον κυήσεως ἄρρενος, τὸ δὲ κακόχρουν θήλεος (περὶ ἀφάρων § 42.)

Ὁ μηχανισμὸς τοῦ τοκετοῦ ἐνεκ τῆς ἀτελοῦς ἀνατομικῆς γνώσεως τῶν ἐσωτερικῶν γεννητ. ὀργάνων τῆς γυναικὸς ἦν σχεδὸν ἄγνωστος κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἴπποκράτους, ὡς μόνον δὲ φυσικὴν σχῆμα θεωρεῖται ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτοῦ τὸ

ἐπὶ κεφαλὴν (περὶ φύσι. παιδίου § 30). Ὡστε δὲ αἱς προβάλλει ἕτερον μέρος τοῦ ἐμβρύου παραγγέλλεται νὰ καταβληθῆ ἢ προσπάθεια ἵνα μετασχηματισθῆ εἰς τὸ ἐπὶ κεφαλὴν σχῆμα, καὶ περιγράφονται πρὸς τοῦτο διάφοροι τρόποι, ἐπειδὴ τὸ ἔμβρυον παραβάλλεται πρὸς πυρήνα ἐλαίας κείμενον ἐγκαταστῶς ἐντὸς στενοστόμου ἀγγείου καὶ μὴ δυνάμενον νὰ ἐξέλθῃ, ἐὰν μὴ στραφῆ κατ' εὐθείαν (γυναικ. τὸ πρῶτον § 33, 69, περὶ ἐγκατατομῆς ἐμβρύου § 4). Ἄλλ' ὅμως ἐν τῷ περὶ φύσιος παιδίου βιβλίῳ § 30 περιγράφεται, καίτοι ἀτελῶς, ἡ ἐξόδος τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ κορμοῦ τοῦ ἐμβρύου, εἴτα ἡ τοῦ ὑστέρου καὶ τῶν μετ' αὐτὸ ὀρμύων αἵματος, καὶ τέλος ἡ ῥοή τῶν λοχείων καὶ τοῦ γάλακτος.

Ὡς τελικὴ αἰτία τοῦ τοκετοῦ θεωρεῖται παρὰ τοῦ Ἱπποκράτους αὐτὸ τὸ ἔμβρυον διαβήγγυον τῆς ὑμένας αὐτοῦ καὶ ἐξερχόμενον (περὶ ἐπικυήσιος § 2, περὶ ἐπιμηθίου § 4, περὶ φύσιος παιδίου § 30) ὥστε ὁ θάνατος αὐτοῦ νομίζεται αἰτιον δυστοκίας· διαγνωστικὸν δὲ σημεῖον τοῦ θανάτου ὀρίζεται ἡ χαλάρωσις τῶν μαστῶν, ἡ κατάπτωσις τῆς κοιλίας (γυναικ. τὸ πρῶτον § 27) καὶ ἡ πτώσις τοῦ ἐμβρύου πρὸς ὃ μέρος κατακλίνεται ἡ γυνή (περὶ ἐπικυήσιος § 40). Πρὸς δὲ ὡς αἰτιον δυστοκίας θεωρεῖται ὁ πρῶτος τοκετὸς (περὶ φύσι. παιδίου § 30), ἡ ἔγκλισις τῆς μήτρας, ὁ ὑπερβολικὸς ὕγκος τοῦ ἐμβρύου (γυναικ. τὸ πρῶτον § 68) καὶ ἡ πρόωρος ῥοή τῶν ἐναμνίων ὑγρῶν (περὶ ἐγκατατομῆς ἐμβρύου § 3).

Ἐνεκα δὲ τῆς ἐλλείψεως ἐργαλείων σμικρονόντων τὰς τοῦ ἐμβρύου διαμέτρους, καὶ τῆς ἀγνοίας τοῦ μετασχηματισμοῦ αὐτοῦ, παραγγέλλονται κατὰ τῶν δυστοκίων ὡς βοηθήματα τὰ ἔρρηνα φάρμακα, ὁ κλονισμὸς τῆς τικτούσης, τὰ χλιρὰ ἐγκαθίσματα, αἱ μαλακτικαὶ πλύσεις, αἱ διὰ μαλακτικῶν ἀλειψῶν ἐπαλείψεις τῶν γεννητικῶν μορίων καὶ αἱ πυμάσεις αὐτῶν, ἡ διὰ τοῦ δακτύλου μετὰ προσοχῆς διάνοιξις τοῦ στομίου τῆς μήτρας (γυναικ. τὸ πρῶτον § 68, περὶ ἐγκατατομῆς ἐμβρύου § 4) καὶ ἄλλα φάρμακα ἐν ἀποτυχίᾳ δὲ παραγγέλλεται ἀμέσως ὁ κατακερματισμὸς τοῦ ἐμβρύου διὰ διαφό-

ρων καταστρεπτικῶν ἐργαλείων, ὡς μαχαίριων, πιέστρων, ὀστεολόγων, ἐλευστήριων, ἐμβρουλικῶν καὶ διαφόρων πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ τοκετοῦ μεθόδων ἀκριβῶς περιγραφομένων (γυναικ. τὸ πρῶτον § 70, περὶ ἀφόρων § 249, περὶ ἐπικυήσιος § 5, 6, 7, περὶ ἐγκατατομῆς ἐμβρύου § 4).

Ὡς αἰτία κωλύοντα τὴν σύλληψιν θεωροῦνται ἡ ἄκρα πολυσαρκία τῆς γυναικὸς, ἕνεκα τῆς ἀποίας (λέγει) τὸ ἐπίπλουν ἐπιχειρῶμενον παχὺ πιέζει τὸ στόμιον τῆς μήτρας καὶ κωλύει τὴν εἴσοδον τοῦ σπέρματος (περὶ γυναικ. φύσιος § 20, περὶ ἀφόρων § 220, περὶ ἐπικυήσιος § 21, περὶ ἀφόρ. § 46.) ἡ σιλήρυνσις τοῦ στομίου τῆς μήτρας (γυναικ. φύσιος § 37, γυναικ. τὸ δεύτερον § 456,) ἡ ἡλειότης (γυναικ. φύσιος § 46) ἡ σύμμοσις (γυναικ. φύσιος § 39), ἡ μεγάλη διαστολή (γυναικ. φύσιος § 45) καὶ ἡ παρέγκλισις αὐτοῦ (γυναικ. φύσιος § 40, 42, 43, περὶ ἀφόρων § 213), ἡ ὑπαρξίς μεμβράνης ἐπ' αὐτοῦ (γυναικ. τὸ πρῶτον § 20, περὶ ἀφόρων § 223), διάφορα ἔλλα τῆς μήτρας ἕνεκα ἐκτρώσεως ἢ δυστοκίας γενόμενα (γυναικ. τὸ πρῶτον § 67), ἡ ἀφθονιώτερα ἢ ὀλιγωτέρα τοῦ συνήθους ἐμμηνοσκόπου ἢ ἐπίσχεσις αὐτῆς (περὶ ἀφόρων § 213), ἡ πρόπτωσις ἢ ὁ κατάβιβασμὸς τῆς μήτρας (περὶ ἀφόρων § 213) καὶ ἡ ὑπαρξίς πύου (περὶ ἀφόρων § 223) ἢ ὀρμύων ἐν αὐτῇ (γυναικ. φύσιος § 42).

Ὡς αἰτία δὲ ἐκτρώσεως νομίζονται ἡ φλεβοτομία (περὶ ἀφόρ. § 31) ἢ ἐπιμένοντα ἐμμηνοσκόπου ῥοή, ἡ ἐπελοῦσα κατὰ τὴν κύησιν διάβροια (περὶ ἀφόρ. § 34), ἡ ἀτονικὴ κατάσταση τῆς ἐγκύου (περὶ ἀφόρ. § 44), ἡ ὑψοσις βάρους, αἱ ἐπὶ τῆς κοιλίας τύφεις, τὸ πῆδημα, ἡ ὀλιγὴ τροφή, ὁ φόβος, ὁ τρόμος, ἡ ἀκοιλία, οἱ κόποι, ἡ ἄκρα πυκνότης ἢ χαλαρότης τῆς ὑφῆς τῆς μήτρας, ἡ σύσφιξις τῆς κοιλίας (γυναικ. τὸ πρῶτον § 25, 28) καὶ ἡ ἄθροισις φλέγματος εἰς τὰς κοτυληδῶνας τῆς μήτρας (περὶ γυναικ. φύσιος § 47, περὶ ἀφόρ. § 45). Καὶ ὡς σημεῖα ἐκτρώσεως, ἡ ἐπάνοδος τῶν ἐμμηνίων (γυναικ. τὸ πρῶτον § 28), ἡ χαλάρωσις τῶν μαστῶν (περὶ ἀφόρ. § 53, καὶ 37) καὶ ἡ μὲν χαλάρωσις τοῦ δεξιοῦ μαστοῦ, ὡς σημεῖον ἐκτρώσεως ἀβρῆνος, ἡ δὲ τοῦ ἀριστεροῦ ὡς σημεῖον ἐκτρώσεως θήλαος (περὶ ἀφόρ. § 38).

Πρὸς ἔξοδον τοῦ ὑστέρου παραγγέλλεται τὸ εἰδικὸν αὐτοῦ βάρος, ἢ ἐπὶ ἀνακλίτου δίφρου τετραπημένου κεκλιμένη θέσις τῆς τικτούσης, καὶ ἢ ἐπίθεσις βάρους ἐπὶ τοῦ ὀμφαλίου λώρου, ἐὰν οὗτος ἀπεκόπη (περὶ ἐπικυήσιος § 8). Καὶ ἀπαγορεύονται κυρίως αἱ ἰσχυραὶ ἀπὸ τοῦ ὀμφαλίου λώρου ἔλξεις, ἐν ἀποτυχίᾳ δὲ παραγγέλλονται πλῆθος ἐρρίων, διεγερτικῶν, ἐμμηναγωγῶν, καὶ ἐνίοτε ἢ ἀποχὴ μέχρι τῆς ἐν τῷ κοίλῳ τῆς μήτρας σήψεως τοῦ ὑστέρου (περὶ ἀφύρ. § 49). Ἐπι δὲ περιγράφεται ἡ ἐπίσχεσις τοῦ ὑστέρου, ἢ ἐν τῷ κοίλῳ τῆς μήτρας ἀποσύνθεσις αὐτοῦ καὶ αἱ ἐξ αὐτῆς συνέπειαι (γυναικ. τὸ πρῶτον § 46, 48, 68.) ὡς καὶ τοῦ ἐν τῇ μήτρᾳ ἀποθανόντος καὶ μὴ τεχθέντος ἐμβρύου (περὶ ἐπικυήσιος § 9).

Ἐν τῷ *γυναικείων* πρώτῳ βιβλίῳ τοῦ Ἱπποκράτους περιέχεται λεπτομερὴς περιγραφή τῆς ἐπίσχεσεως τῶν λοχαίων καὶ τῶν συνεπειῶν αὐτῆς (§. 35, 87, 38,) καὶ τῆς μετὰ τὸν τοκετὸν φλεγμονῆς τῆς μήτρας (§. 50, 52, 53). Ἐπίσης ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ ἀναφέρονται πολλάκις διάφορα εἶδη κλυσμῶν τῆς μήτρας (§ 80, 82, 90) καὶ προσθέτων (§ 74, 75, 78, 79, 81, 84.) ὡς θεραπευτικὰ μέσα κατὰ διαφόρων τῆς μήτρας νόσων.

Ἐν δὲ τῷ *γυναικείων* δευτέρῳ βιβλίῳ εὑρίσκειται ἀξιολόγου περιγραφή τῶν αἰτίων τῶν συμπτωμάτων καὶ τῆς ἐκθέσεως τῶν αἰμορραγιῶν καὶ λευκορροϊῶν, (§. 110, 111, 119, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122.) ἔτι δὲ πάντων τῶν εἰδῶν τῶν παρεγκλίσεων τοῦ σώματος καὶ τοῦ στομίου τῆς μήτρας (§ 131, 132, 133, 135, 139, 140, 141, 149, ἔτι περὶ γυναικ. φύσιος, § 7, 8), καὶ τῆς προπτώσεως αὐτῆς (§ 143, 144. ἔτι περὶ γυναικ. φύσιος § 4, 5, 7, 8).

Πρὸς διαστολὴν δὲ τοῦ κεκλεισμένου στομίου τῆς μήτρας ἢ ἐπικυήσῃ τῆς παρεγκλίσεως αὐτῆς παραγγέλλεται ἡ εἰσαγωγή τῆς μήλης (περὶ ἀφύρων §. 228, περὶ ἐπικυήσιος §. 28, 29, περὶ γυναικ. φύσιος § 37) ἢ τοῦ δακτύλου (περὶ γυναικ. φύσιος § 40, γυναικ. τὸ δεύτερον § 132) ἰδίως δὲ ἐν τῷ

περὶ ἀφύρων βιβλίῳ (§ 222) περιγράφεται ἰδιαιτέρος κλυστῆρ συνιστάμενος ἐκ σωλῆνος ἔχοντος εἰς τὸ ἄνω ἄκρον ὄπκας μικρὰς καὶ εἰς τὸ κάτω κύστιν πληρουμένην ὑπὸ τοῦ ἐγγυθισμένου φαρμάκου.

Ἐν γένει δὲ ἐν τῷ *γυναικείων* δευτέρῳ βιβλίῳ (§ 141) καὶ τῷ περὶ γυναικείας φύσιος (§ 1) συνιστᾶται εἰς τὸν μέλλοντα καὶ ἢ θεραπεύσει γυναικῆς τὸ διαγιγνώσκειν τὰς φύσεις, τοὺς καιροὺς, τὰς ἡλικίας κτλ.

Τέλος δὲ ἐν τῷ περὶ Γυνῆς βιβλίῳ (§ 1) παρατηρεῖται ἡ γνώσις τῶν σπερματικῶν ἀγγείων καὶ τῶν ἐκφορητικῶν πόρων, καὶ ἐν τῷ περὶ γυναικ. φύσιος ἐνδριτῶν τινος ὅτι εὔρον τὴν πρώτην ἰδέαν τῆς συμφυσιοτομίας.

Ἐξάγεται λοιπὸν ἐκ τῶν προεκτεθέντων, ὅτι ἐν τοῖς συγγραμμάσι τοῦ Ἱπποκράτους ἀπαντῶνται πλείστοι ὅσαι γνώσεις ματευτικῆς, καίτοι δὲ μετὰ τὴν πρόδον τῆς ἀνατομίας καὶ φυσιολογίας πλείστοι δοξασίαι αὐτοῦ κατέστησαν ἤδη ἀπαραδέκτοι, ἀλλ' ὅμως δὲ Ἱπποκράτης ὁ εἶνε πάντοτε ἀθάνατος καθόσον ἀφορᾷ τὴν σημασιτικὴν αὐτοῦ, ἀποτέλεσμα οὖσαν ἀπλῆς παρατηρήσεως τῶν τῆς φύσεως, ἔτι δὲ ὑπογραμμὸς τοῖς παρατηρηταῖς, ὡς μόνος ἐκ τῶν ἱατρῶν ὑποδείξας τὴν ἀληθῆ ὁδὸν ἣν πρέπει νὰ ἀκολουθῶμεν ἐν ταῖς σπουδαῖς, καὶ ὡς ἀντικαταστήσας τὰς μὲν ματαίαις θεωρίαις διὰ σοφῶν μελετῶν, τὸν δὲ τυφλὸν ἐμπειρισμὸν καὶ τοὺς λεπτολόγους συλλογισμοὺς ἐπὶ τῶν προσεχῶν αἰτίων τῶν νόσων διὰ τῆς προσεκτικῆς παρατηρήσεως τῶν θεραπευτικῶν δυνάμεων τῆς φύσεως, ἔχων πάντοτε ὡς βάσιν τὴν πείραν, καὶ ὡς ἀξίωμα τὸ «Νόσων φύσιος ἱητροί» (βιβλ. ΣΤ'. ἐπιδημ. τμ. 5). Πρέπει δὲ νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀληθῆς ἀναμορφωτῆς τῆς ἱατρικῆς, καθαρῆς αὐτὴν ἀπὸ τῶν ἀγυρτιῶν, ἃς ἡ πανουργία, ἡ φιλοδοξία, καὶ ἡ ἀπληστία τῶν ἱερέων εἶχεν ἐπινοήσει, καὶ ὀδηγήσας αὐτὴν πρὸς τὸν ἀληθῆ προορισμὸν, καὶ ἀπαλλάξας αὐτὴν ἀπὸ τῶν δοξασιῶν τῶν φιλοσοφικῶν αἱρέσεων, διότι, καίτοι μαθητῆς καὶ ὀπαδὸς τῶν πρώτων τοῦ αἰῶνος τοῦ φι-

λοσόφων, Πυθαγόρου, Ἀλκμαίωνος Ἐμπεδοκλέους Ἀναξαγόρου, Δημοκρίτου καὶ Ἡρακλείτου, πεπρωκισμένος ὅμως ὑπὸ ὑγιᾶς κρίσεως, σπανίου διορατικοῦ καὶ βιβλαίας πικδείας, κατενόησε ταχέως, ὅτι εἰς ἕλας τὰς ἐπιστήμας μόνῃ ἢ παρατήρησις εἶνε ὁ ἀσφαλίστατος ὁδηγὸς πρὸς τὸν σκοπὸν, καὶ ὅτι ἐν τῇ φυσικῇ ὡς καὶ ἐν τῇ ἱατρικῇ, οἱ μὴ ἐπὶ τῆς πείρας στηριζόμενοι συλλογισμοὶ εἶνε ἐσφαλμένοι καὶ αὐθαίρετοι. Ἡ φιλοσοφία αὐτοῦ λοιπὸν διέφερε τῆς τῶν ἄλλων, διότι οὐδὲν συμπέρασμα παρεδέχετο χωρὶς πρότερον νὰ συλλέξῃ ἀρκούντα ἀριθμὸν παρατηρήσεων. Δικαίως δὲ ὁ Γαληνὸς λέγει περὶ αὐτοῦ «Θαυμάζω γὰρ τῆς ἀκριβείας τὸν ἀνδρα καὶ τὰς ἄλλοις ἄπαντι καὶ τῷ μὴ παραλιπεῖν εἰς ἐνδειξιν διαφέροντα σκοπὸν, οὐκ ἐφ' ἐνὸς μόνον ἢ δυοῖν, ἀλλ' ἐπὶ πάντων ἀπλῶς τῶν νοσημάτων» (Γαλην. μαθ. ἱατρ. βιβλ. Δ').

Μετὰ τὸν Ἱπποκράτην ἐθίξα ζητήματα σχέσιν ἔχοντα πρὸς τὴν Μαιευτικὴν ὁ Ἀριστοτέλης, ἰδίως ἐν ταῖς περὶ τὰ ζῶα ἱστοριῶν, καὶ περὶ ζῶων γενέσεως συγγράμμασιν αὐτοῦ. Ἄλλ' οἱ ἰδέαι τοῦ Στρωγγιρίτου φιλοσόφου καίτοι μετὰ πλείονος σαφηνείας καὶ ἀκριβείας ἐκτεθειμέναι κατ' οὐδὲν σχεδὸν διαφέρουσι τῶν τοῦ Ἱπποκράτους.

Καὶ ἐν ταῖς συγγράμμασιν λοιπὸν τοῦ Ἀριστοτέλους, ἢ ὑστέρα περιγράφεται δίκουρος (περὶ τὰ ζῶα ἱστοριῶν βιβλ. Γ'. κεφ. α.) ἀναπτυσσόμενον τῶν μὲν ἀρρένιων ἐμβρύων εἰς τὸ δεξιόν, τῶν δὲ θηλέων εἰς τὸ ἀριστερὸν αὐτῆς ἡμισυ μέρος (περὶ ζῶων γενέσεως βιβλ. Α'. κεφ. ζ'), τὴ δὲ ἐμβρυον ἐν τῇ μήτρῃ συγκεκαυμένον, καὶ ὡς φυσικὸν αὐτοῦ σχῆμα τὸ ἐπὶ κεφαλὴν (περὶ τὰ ζῶα ἱστοριῶν βιβλ. Ζ'. κεφ. η' καὶ περὶ ζῶων γενέσεως βιβλ. Δ'. κεφ. θ') ἢ δὲ ὀρέφεις αὐτοῦ γινόμενα διὰ τοῦ ὀμφαλοῦ συγκεκαυμένου ἐκ δυοῦ φλεβῶν (περὶ τὰ ζῶα ἱστοριῶν βιβλ. Ζ'. κεφ. η' καὶ περὶ ζῶων γενέσεως βιβλ. Β'. κεφ. δ') μετὰ δὲ τῆς ὑατέρρας καὶ τοῦ ἐμβρύου ὑπάρχοντες τὸ χῶριον καὶ αἱ ἰσμένας (περὶ ζῶων γεν. βιβλ. Β'. κεφ. ζ') ὡς σκεμνὸν δὲ συλλήβειω θεωροῦνται ἢ σύμμοσις τοῦ

στομίου τῆς μήτρας (περὶ τὰ ζῶα ἱστορ. βιβλ. Ζ'. κεφ. δ'), καὶ ἢ μετὰ τὴν συνουσίαν ξηρασία τῶν γυναικείων γεννητικῶν μορίων (περὶ τὰ ζῶα ἱστοριῶν βιβλ. Ζ'. κεφ. γ'), καὶ ὡς αἷτια στεριώσεως τοῦ λατοῦ τῶν χειλέων τοῦ στομίου τῆς μήτρας (περὶ τὰ ζῶα ἱστοριῶν βιβλ. Ζ'. κεφ. γ'), ἢ παρεγκλισίς αὐτῆς (περὶ τὰ ζῶα ἱστοριῶν βιβλ. Α'. κεφ. θ'), τὰ ἐπὶ τοῦ στομίου αὐτῆς ἔλκη, ἢ ρυμάτι, ἢ σύμμοσις αὐτοῦ ἐκ γενετῆς ἢ διὰ νόσον γινόμενα, ὁ σπασμὸς αὐτῆς (περὶ τὰ ζῶα ἱστοριῶν, βιβλ. Γ'. κεφ. δ').

Ἀντιφρονεῖ ὅμως πρὸς τὸν Ἱπποκράτην (1) ὡς δοξάζων, ὅτι ἡ γυνὴ δὲν ἔχει σπέρμα ἀλλ' ἀντ' αὐτοῦ τὰ ἔμμηνα, καὶ ἔτι ἐν τῷ ἀνδρικῷ σπέρματι ἐνοῦσθαι πνεῦμα γονιμοποιούν. (Περὶ ζῶων γενέσεως βιβλ. Α'. κεφ. ιθ'. κεφ. κ' καὶ βιβλ. Β'. κεφ. γ' καὶ βιβλ. Δ'. κεφ. α.).

Ἄξια δὲ ἀναγνώσεως εἶναι καὶ ἡ ἐν τῷ περὶ τὰ ζῶα ἱστοριῶν βιβλίῳ Ζ'. κεφ. Α. περιγραφομένη ὀμφαλοτομία καὶ ἡ ἀνάγκη αὐτῆς.

Ὁ Ἀριστοτέλης εἶνε ὁ διασημότερος τῶν τῆς ἀρχαιότητος φιλοσόφων, αἱ δὲ δοξασίαι αὐτοῦ ἐπεκράτησαν ἐν τῇ ἱατρικῇ ἐπὶ μακρότατον χρόνον, διότι ὁ Γαληνὸς παραλαβὼν ἐν τῇ φυσιολογίᾳ τὸ σύστημα αὐτοῦ τῶν ὕ. δηλ. στοιχείων τῆς φύσεως (γῆς, ὕδατος, ἀέρος, πυρὸς καὶ αἰθέρος) ἐθεμελίωσεν ἐπ' αὐτοῦ τὴν θεωρίαν τῶν ὀργανικῶν σωμάτων. Ὡς ἐκ τῶν σπουδαιωτάτων δὲ ζωολογικῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ὁ κράτιστος μεταξὺ τῶν ἀρχαίων συγγραφεύς τῆς συγκριτικῆς ἀνατομίας, ἣν μετὰ τοσαύτης ἀκριβείας καὶ πολυμαθείας ἐσπούδασεν, ὥστε καὶ σήμερον ἔτι ἀναγιγνώσκειται μετὰ μεγίστης περιεργείας.

Ὁ δὲ διασημότερος μετὰ τὸν Ἱπποκράτην πραγματευθεὶς περὶ Μαιευτικῆς ἱατρῆς ὑπῆρξεν ὁ Κέλσος, ὁ καὶ Ῥωμαῖος Ἱπποκράτης ἐπικληθεὶς, ζήσας τρεῖς μετ' αὐτὸν αἰῶνας καὶ ἀφῆσας

(1) Ἱπποκρ. περὶ Γονῆς § 6, 7, 8.

ἀκριβέστερα καὶ λογικώτερα παραγγέλματα. Ἐν τοῖς δὲ αὐτοῖς συζομένοις αὐτοῦ βίαιτρικοῖς βιβλίοις, τοῖς μόνοις μετὰ τὰ Ἱπποκράτικα σπουδαίους, σημειοῖ τοὺς διακριτικοὺς χαρακτήρας τῆς γυναικείας καὶ ἀνδρική; πυέλου, περιγράφει λεπτομερῶς τὴν ἐν κείνῳ τοῦ θανάτου τοῦ ἐμβρύου ἐμβρυολογίαν (βιβλ. VII. τμ. XXIX.) καὶ διαφωνεῖ πρὸς τὴν Ἱπποκράτην προσθεύων, ὅτι ὁ τοκετὸς τοῦ τεθνεώτος ἐμβρύου δύναται νὰ ἐκτελεσθῇ εὐκόλως διὰ τῶν ποδῶν, οὗ; ἢ εἰσχυρομένη εἰς τὸ κοίλον τῆς μήτρας χεὶρ τοῦ μαιευτῆρος ἀπαντῶσα πλησίον τοῦ στομίου πρέπει νὰ συλλάβῃ καὶ ἐλευθέρῃ πρὸς τὰ ἔξω, χωρὶς νὰ διαμελίσῃ πρότερον τὸ ἔμβρυον. Ἐτι δὲ σημειοῖ καλῶς τοὺς ἐκ τῆς ἐμβρυοτομίας κινδύνους, καὶ τὰς δυσκολίας, ἃς ἢ ἀποκοπείσα καὶ μείνῃσα ἐντὸς τῆς μήτρας κεραλὴ τοῦ ἐμβρύου προξενεῖ. Τὸν δὲ ὀμφάλιον λῶρον θεωρεῖ ὡς ὀδηγόν, ὑπὸ τοῦ ὀπιού, ὅταν τὸ ὕστερον δὲν ἐξέλθῃ δι' ἑλαφρῶν ἑλξέων, ἢ χεὶρ τοῦ μαιευτῆρος ὀδηγουμένη εἰσέρχεται μέχρι τοῦ ὕστερου καὶ ἀφοῦ ἀποκολλήσῃ τὰς προσφύσεις, ἐξάγει καὶ αὐτὸ καὶ τοὺς γενομένους αἱματώδεις θρόμβους.

Μετὰ τὸν Κέλσον πολλοὶ συγγραφεῖς ἐπεχείρησαν σπουδαίας τροποποιήσεις τινῶν μαιευτικῶν ζητημάτων καὶ μεταξὺ αὐτῶν ἀναφέρομεν ὡς ἀξίους λόγου τὸν Φιλομένην, τὸν Μοσχίωνα, τὴν Ἀσπασίαν, τὴν Κλεοπάτραν.

Καὶ τοῦ μὲν Φιλομένου, τῆς Ἀσπασίας καὶ Κλεοπάτρας διαφιλονικεῖται καὶ ὁ χρόνος καὶ ὁ τόπος τῆς γεννήσεως, μόνον δὲ παραγγέλματά τινὰ αὐτῶν ἀναφέρονται ὑπὸ τοῦ Ἀετίου συλλεγέντα.

Ὁ δὲ Μοσχίων, ὡς ἀπεδείχθη ἔκ τινος χειρογράφου αὐτοῦ Ἑλληνιστὶ γεγραμμένου καὶ ἀνακαλυφθέντος νεωστὶ ἐν τῇ Αὐτοκρατορικῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Βιέννης, ἔζη κατὰ τὸν δεῦτερον μετὰ Χριστὸν αἰῶνα.

Ἐἰς τὸν Φιλομένην ἀποδίδεται ἡ ἐπίνοια τοῦ ἐπὶ πύλας μετασχηματισμοῦ τοῦ ἐμβρύου, ἣτις, καίτοι ἀτελῶς περιγραφομένη, ὠδήγησεν ὅμως τοὺς νεωτέρους ἰατροὺς εἰς τὴν γενικωτέραν αὐτοῦ ἐφαρμογήν.

Ἐν δὲ τῷ συγγράμματι τοῦ Μοσχίωνος τῷ μόνῳ εἰδενθῆ περὶ Μαιευτικῆς ἐν τῇ ἀρχαιότητι, ἀναγινώσκομεν πολλὰ ὀρθὰ παραγγέλματα περὶ τῆς ἐξόδου τοῦ ὕστερου, σαφῆ μνείαν τῶν τεσσάρων εἰδῶν τῆς παραγκλίσεως τῆς μήτρας ἢ τοῦ τραχήλου αὐτῆς ὡς αἰτίας δυστοκίας, λεπτομερῆ περιγραφὴν τῶν θέσεων τοῦ ἐμβρύου, αἵτινες καθιστῶσι δυσχερῆ τὸν τοκετὸν, καὶ τῆς διὰ τῶν ποδῶν ἐξχιεγῆς τοῦ ζῶντος ἐμβρύου (ἐνῶ ὁ Κέλσον περιέγραψεν αὐτὴν μόνον διὰ τὸ τεθνεὸς ἔμβρυον). Ἐτι δὲ ὁ Μοσχίων περιγράφει πρῶτος τὴν ἐγκαρσίαν θέσιν τοῦ ἐμβρύου, ἀπορρίπτει τὰ παρὰ τοῦ Ἱπποκράτους παραγγελλόμενα πρὸς ἔξωσιν τοῦ ὕστερου ἔρρινα καὶ λοιπὰ ἐρεθιστικὰ φάρμακα, ὡς δυνάμενα νὰ ἐπενέγκωσι φλεγμονὴν τῆς μήτρας ἢ ὀλεθρίαν αἱμορραγίαν, καὶ ἐνδεικνύει ὀρθότατα τὰ προμηνύοντα τὴν ἔκτρωσιν σημεῖα.

Ἐν γένει δὲ ἐν τῷ συγγράμματι τοῦ Μοσχίωνος δύναται τις νὰ σπουδάσῃ καλῶς τὰς περὶ Μαιευτικῆς δοξασίας τῶν ἀρχαίων.

Μετὰ τοὺς ἀνωτέρω μνημονευομένους ἀκολουθοῦσιν Ἀρεταῖος ὁ Καππαδόκης, Σωρανὸς ὁ Ἐφέσιος, Ροῦφος ὁ Ἐφέσιος, καὶ ὁ Γαληνός.

Ἀρεταῖος ὁ Καππαδόκης νομίζεται εἰς τῶν ἀρίστων συγγραφέων ἰατρῶν τῆς ἀρχαιότητος καὶ ὁ ἀκριβέστατος μετὰ τὸν Ἱπποκράτην παρατηρητής. Ἐκ τῶν ἀποδιδόμενων αὐτῷ συγγραμμάτων σώζεται πλήρης μέχρι τῆς σήμερον μόνον ἡ πραγματεία αὐτοῦ περὶ ἐξέων καὶ χρονίων νοσημάτων, δηλ. περὶ αἰτίων καὶ σημείων ὀξείων παθῶν, βιβλ. δύο, περὶ αἰτίων καὶ σημείων χρονίων παθῶν, βιβλ. δύο, ὀξείων τοῦτων θεραπευτικῶν, βιβλ. δύο, καὶ χρονίων τοῦτων θεραπευτικῶν, βιβλ. δύο. Ἐν αὐτοῖς ἐπιγίστας μαιευτικὰς γνώσεις εὗρισκομεν, ἢ κυρίως μόνον ἐν τῷ χρονίων παθῶν σημειωτικῷ βιβλίῳ β'. κεφ. ια'. περὶ ὕστερικῶν, παρατηρεῖται ἡ περιγραφὴ τοῦ φθαρτοῦ χιτῶνος τῆς μήτρας οὕτως ἄδοκεί δὲ κοτε τῆς διπλῆς τῆς ὕστερης ὁ ἔνδον ὑπεζωκῶς χιτῶν, εἰς τε ἀποσπᾶται τοῦ ξυναφῆος· δαίχι γὰρ αἰσθίαις μοῦ-



ναι ἀππλλαγμέναι χιτῶνος. Ὁ δὲ οὖν ἀρίσταται μὲν καὶ βεῦματι, ἕτε καὶ ἐντροσμηῖ καὶ βικίῳ τόκῳ, εὖτε ἐπὶ τῷ χωρίῳ προσπέφυκεν αὐτέα. . . .

Πρὸς δὲ ἐν τῷ αὐτῷ κεφαλαίῳ παρατηρεῖται, ὅτι δ' Ἀρεταῖος ἐθεώρει τοὺς συνδέσμους τῆς μήτρας νευρώδεις, « ξυνδίδουσι γὰρ οἱ ὑμένες οἱ πρὸς τοὺς λαγόνιας ὄχθας τῆς ὑστέρας ἔόντες νευρώδεις » . . . .

Ὁ δὲ Ῥούφος ὁ Ἑφέσιος κατέλιπε μόνον περιγραφὴν τῆς ὑφῆς τῆς ἐγκύου μήτρας τῶν ζῴων, καὶ φαίνεται προσέτι ὅτι ἐγνώριζε τὸν ἄμνιον καὶ χόριον χιτῶνα καὶ τὰ συστατικὰ μέρη τοῦ ὀμφαλίου λώρου.

Πολὺ σημαντικώτερος δὲ τούτων εἶνε Σωρᾶνός ὁ Ἑφέσιος, ὅστις ἐξῆ ἐν Ῥώμῃ ἐπὶ Γραϊκνοῦ καὶ Ἀδριακοῦ τῶν αὐτοκρατόρων, συντάξας πλείστα καὶ κάλλιστα συγγράμματα, ὧν τὸ μέγιστον ἦν δὲν δικασθῆν « περὶ γυναικείων παθῶν » περιέχει πλείστην καὶ ἀξιόλογον ὕλην.

Ἐν αὐτῷ παρατηρεῖται, ὅτι ὁ Σωρᾶνός εἶχεν ἀκριβεστέρως καὶ τελειοτέρως ἀνατομικὰς γνώσεις περὶ τοῦ ἀνθρώπινου ὄργανισμοῦ, διότι ἐν τῷ κεφαλ. γ' ἐπιγραφημένῳ: *τις γίνεαι μήτρας καὶ γυναικείου αἰδοίου*, ἐνδεικνύει τὰς ἐν τῇ μικρῇ πυέλωφ σχέσεις αὐτῆς πρὸς τὰ λοιπὰ ὄργανα, διακρίνει ἐν αὐτῇ τὸ στόμιον, τὸν τράχηλον, τὴν πυθμένα καὶ τὸ κοῖλον αὐτῆς, περιγράφει τὴν ὑφῆν αὐτῆς συνισταμένην ἐκ νεύρων, φλεβῶν, ἀρτηριῶν, καὶ σαρκῆς, μὴ παραδεχόμενος τὰς κοτυληδῶνας καὶ τοὺς κόλπους τοῦ Ἱπποκράτους, προσομοιάζει τὸ σχῆμα αὐτῆς πρὸς τὸ τῆς λατρικῆς σκύλας, ἀναφέρει τὴν κλειτορίδα, ἣν ἀποκαλεῖ νόμφον, παραδέχεται τὴν μεταξὺ τῆς μήτρας καὶ τῶν μαστῶν ὑπάρχουσαν συγγένειαν, καὶ τρεῖς ὑμένες τοῦ ἐμβρύου, δηλ. τὸν χόριον (διὰ τοῦ ὁποῦ ἐννοεῖ τὸ ὕστερον) τὸν ἀλλαντικεῖδῃ καὶ τὸν ἄμνιον.

Ὡς αἷτια δὲ δυστοκίας ἐπιτῆ τῶν ὑπὸ τοῦ Ἱπποκράτους ἀναφερομένων νομίζει καὶ τὰ ἐξῆς (α.) τὴν παχύτητα τῶν ὑμένων δι' ἣν λέγει τίκατονται κεκαλυμμένα τὰ ἔμβρυα ὑπ' αὐτῶν (β.) τὸ ἐγκόρισον ἢ κεκλιμένον σχῆμα, ὧν πρωτομῦτερα λέγει

εἶνε τὸ ἐπὶ πόδας καὶ μετ' αὐτὸ τὸ ἐπὶ τὴν κοιλίαν, διότι κατὰ τὸν Σωρᾶνόν δύναται τότε νὰ ἐκτελεσθῇ ὁ τοκετός διὰ τῆς κενώσεως τῶν κοιλιακῶν σπλάγγων καὶ τῆς ἐλαττώσεως τοῦ ἐμβρυακοῦ ὄγκου· γ) τὴν στένωσιν τοῦ στομίου τῆς μήτρας εἴτε τὴν φυσικὴν εἴτε τὴν ἐπερχομένην ἕνεκα ὄγκου τινὸς σκιρῆδούς ἢ ἀπροσθήματος, ἢ ἕνεκα πιέσεως ὑπὸ τῆς πεπληρωμένης ὑπὸ οὖρων ἢ λίθου κύστεως, ἢ τοῦ ἀπευθυσμένου· δ) τὴν ἀπροστέωσιν τῆς ἰδρῆς συμφύσεως καὶ ε) τὰ διδυμα ἢ πολλα ἔμβρυα συγχρόνως προβάλλοντα.

Ἐκτὸς δὲ τῶν γενικῶν βοηθημάτων τῶν ὑπὸ τοῦ Ἱπποκράτους παραγγελλομένων καὶ τῶν ὠκυτοκίων φαρμάκων, παραίνει κατὰ τῶν δυστοκῶν τὸν ἐπὶ κεφαλὴν μετασχηματισμόν. Ἐὰν δὲ οὗτος τύχη ἀδύνατος τότε συμβουλεύει τὴν ἀνάτρησιν τοῦ ὑδροκεφαλικοῦ κρανίου διὰ τοῦ ἐμβρυοτόμου ἢ τοῦ πολυποικοῦ σπαθίου, τὴν ἔλξιν τοῦ ἐμβρύου διὰ τῶν ἀγκίστρων ἢ ἐμβρουσικῶν ἐμπειρομένων εἰς τὰς ὀφθαλμικὰς κόγχας, τὸ ἰόνον, τὸ σῆμα, τὸν οὐρανίσκον, τὰς κλειδάς καὶ τὰς πλευράς τὴν ἀπεξάρθρωσιν τῶν προπεπτωκότων βραχιόνων, τὴν διὰ σπάθης διαίρεσιν τοῦ ὠρακος ἢ τῆς κοιλίας καὶ ἐξάιρεσιν τῶν ἐκεῖ σπλάγγων, καὶ εἴτα τὴν δι' ἀγκίστρων ἔλξιν αὐτοῦ. Ἀλλ' ἐν πάσαις ταῖς ἐγχειρίσει ταύταις συνιστᾷ ἐπαναληπτικῶς τὴν μετὰ προσοχῆς εἰσαγωγὴν τῶν ὀργάνων μεταξὺ τῶν δακτύλων, ὥπως μὴ ἐλαφθῶσι τὰ τῆς μητρὸς μόρια.

Ἐν δὲ τῷ περὶ προπτώσεως τῆς μήτρας κεφαλαίῳ προτείνει τὴν ἀποτομὴν μέρους ἢ τοῦ βλου αὐτῆς, ἀφοῦ διὰ τῶν ἀναφερομένων χλαστικῶν ἐπιθέματων καὶ τῆς διὰ τῆς χειρὸς ἀνωθίσεως, ἀποδειχθῇ ἀδύνατος ὁ ἀναβίβασμός αὐτῆς.

Περιγράφων δὲ τὴν ἐπίσχεσιν τοῦ ὕστερου ἐν τῷ κεφαλαίῳ περὶ ἐγκατεργασμένων φευτέρων, συμβουλεύει ἐὰν διὰ τῆς ἐλαφρᾶς τοῦ ὀμφαλίου λώρου (ἢ οὐραχειδοῦς κατ' αὐτὸν ἐντέρου) ἔλξεως δὲν ἐξέρχεται, νὰ εἰσαχθῇ λελιπασμένη ἢ χεῖρ κατὰ μῆκος τοῦ ὀμφαλίου λώρου μέχρι τοῦ ὕστερου, ἕπερ ἐὰν μὲν ἀπεκολλήθῃ νὰ ἐξαγάγῃ ἡρέμα, ἐὰν δὲ εἰσέτι μὲνρ συμπεφυκὸς νὰ ἀποκολλήσῃ, πειθηνίως ἀντιπεριαγόμενων πάντα:

χρόθεν τῶν δακτύλων. Ἐάν δὲ καὶ τοῦτο καταστῇ ἀδύνατον, νὰ ἀφεθῇ ἐν τῇ μήτρῃ, καὶ θερμπευθῇ ὡς φλεγμονὴ δι' ἐγγυματισμοῦ καὶ καταπλάσεως τῶν μορίων καὶ θερμῆς τροφῆς, διότι, ἐλαττωμένης τῆς φλεγμονῆς, ἀπολύεται τὸ ἀλλότριον καὶ σπηπὸς ἐκπίπτει.

Ἐν δὲ τοῖς κεφαλαίοις: τίς ἡ τῶν *τυρελιθριῶν ἐπιμέλεια*, πῶς *ὀμφαλοτομητέον*, *περὶ σπαργανώσεως*, *περὶ τῆς τοῦ θρόφου κατακλίσεως*, *περὶ ἐκλογῆς τιθεῖς*, *περὶ δοκιμασίας γάλακτος*, πῶς *δεῖ καὶ πότε διδόναι τῷ θρέμει τὸν μαστῆν*, πότε καὶ πῶς *ἀπογαλακτιώτεον τὸ θρέμμα* κτλ' εὐρίσκωμεν κανόνας ἰδίου καὶ πολυτίμους συμβουλίας, αἱ καὶ μέχρι σήμερον δυνάμεθα νὰ ἀκολουθῶμεν μετὰ πλείστης ὠφελείας.

Ἔτι δὲ περιγράφει ἐν ἐκτάσει τὴν *δυσμηνόρροϊαν* (ἡσυχάζειν κατ' αὐτὸν *κἀθαρσιν*) καὶ ἧς συνιστᾷ μετὰ ζῦ ἄλλων τὰ ψυχρὰ ἐσωτερικῶς καὶ ταπικῶς δι' ὑφασμάτων θερμεγμένων ἐν ψυχρῷ ὕδατι καθαρῷ, ἢ μεμιγμένῳ μετὰ ὕδρου, καὶ τιθεμένων ἐπὶ τοῦ αἰδοίου, τοῦ ἐφηβίου, τῆς ἐσφύης τῶν ἰσχίων καὶ ἐπὶ τοῦ στήθους, καὶ τὰς σιχίας ἐπὶ τῆς ἐσφύης, τῶν βουβίωνων καὶ λαγόνων, καὶ ἐκθέτει λεπτομερῶς τὰ συμπτώματα τῆς ὑστερικής πνιγῆς, τῶν παραγυλλίσεων τῆς μήτρας καὶ τῆς φλεγμονῆς αὐτῆς.

Ἐν γένει δὲ ἐν τῷ *σιζομένῳ* συγγράμματι τοῦ Σωρανοῦ ἀναγιγνώσκωμεν καθαρὰ καὶ σαφῆ ἐκθεσιν τῶν παραγγελημάτων, συνοδευομένην πάντοτε ὑπὸ αἰτιολογικῆς ἐξηγήσεως αὐτῶν.

Ἐκ πάντων δὲ τῶν ἱατρῶν τῆς ἀρχαιότητος οὐδεὶς ἐξείχε τοσοῦτον κατὰ τὴν εὐφυΐαν, οὐδεὶς εἶχε τοσοῦτον εὐρεῖν πολυμάθειαν καὶ εὐστοχον κρίσιν, οὐδεὶς διεκρίθη τοσοῦτον κατὰ πάντας τοὺς κλάδους τῆς ἐπιστήμης, ὅσον ὁ ἱατρὸς τῆς Περγᾶλου *Κλαύδιος Γαληνός*. Κάτωχος γενικῶν γνώσεων καὶ ἀνὴρ πολυμαθέστατος, ἐπεχείρησε τὸ δύσκολον ἔργον νὰ ἐπαναφέρῃ τοὺς κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτοῦ ἐντελῶς διαφωνούντας καὶ παραδεδομένους εἰς ἀνοήτους καὶ παραφύρους συζητήσεις ἱατροῦς, εἰς τὴν πρὸ πολλοῦ χρόνου ὑποδειχθεῖσαν παρὰ

τοῦ Ἱπποκράτους καὶ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ παραμεληθεῖσιν ὁδὸν δηλ. τὴν τῆς φύσεως καὶ ἀληθείας. Διὰ δὲ τῆς εὐγλωττίας καὶ γλαφυρότητος καὶ τῆς συστηματικοποιήσεως τῶν ἰδαῶν αὐτοῦ προσέδωκεν εἰς ἐαυτὸν καὶ ζῶν καὶ μετὰ θάνατον τὸν θαυμασμὸν καὶ τὴν ὑπόληψιν πάντων, καὶ ἐθεωρήθη ὡς ὑπόδειγμα σπάνιον πρὸς μίμησιν· αἱ δὲ ἰδέαι αὐτοῦ διέμειναν ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας (ἐπὶ 14. σχεδόν) ὡς δόγματα. Ὁ Ἀθήναιος λέγει περὶ αὐτοῦ «Γαληνὸς ὁ Περγαμηνὸς, ὃς τοσούτα ἐκδέδωκε συγγράμματα φιλοσοφά τε καὶ ἱστορικά, ὡς πάντας ὑπερβάλλειν τοὺς πρὸ αὐτοῦ.» (Δειπνοσοφιστῶν Α'. 4)

Ὁ δὲ Εὐσέβιος, λέγει, «Γαληνὸς γὰρ ἴσως ὑπὸ τινῶν καὶ προσκυνεῖται» (ἐκκληστ. ἱστορία; βιβλ. 5).

Ἐν τοῖς πολυαριθμοῖς συγγράμμασιν αὐτοῦ ἠδυνήθη καίτοι παραλλάδων τὰ λείψανα τῶν ἀρχαίων θεωριῶν νὰ συγκροτήσῃ σύνολόν τι ἐπικρωγόν καὶ λίαν συναρμολογημένον, ἐν ᾧ εὐτυχῶς διεσώθησαν διὰ τῶν αἰώνων τῆς βαρβαρότητος οἱ ἀνεκτίμητοι θησαυροὶ τῆς φιλοσοφίας τῶν ἀρχαίων. Ἐν γένει ὁ Γαληνὸς εἶνε ὁ σοφώτατος μετὰ τὸν Ἱπποκράτην καὶ ὁ τελευταῖος Ἕλληνας ἱατρὸς, δι' ἃν ἡ ἀρχαιότης δύναται νὰ καυχήσῃ, διότι οἱ μετ' αὐτὸν κατὰ τὸν 3ον ἢ 4ον αἰῶνα ἀκμάσαντες, εἰσὶν ἄπλοὶ ἐρακισταὶ ἢ τυφλοὶ ἐμπειρικοὶ καὶ ἀσθενεῖς μιμηταὶ αὐτοῦ.

Ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Γαληνοῦ «περὶ γυναικῶν ἐν ἀνθρώπου σώματι μορίων» ἐξάγεται, ὅτι ἀναταμῶν ζῶα μόνον, ὑπέπεσεν ἐξ ἀναλογίας εἰς ἐσφαλμένα ἐξαγόμενα περὶ τῆς ἀνατομικῆς κατασκευῆς τῆς μήτρας, διότι παραδέχεται ἐν αὐτῇ κοιλότητος ἰσχυρίθους τοῖς μαστοῖς, τέσσαρα ἀγγεῖα ἐν τῷ ἐμφαλίῳ λάρωι τοῦ ἀνθρώπινου ἐμβρύου, καὶ φαίνεται ὅτι ἐγνώριζε τὸ βοτάλιον τμήμα τὸν οὐρᾶχόν καὶ τὸν ἀρτηριώδη σωληνα, ἀλλ' ὅμως δὲν ἐνόησεν καὶ τὸν προορισμὸν αὐτῶν.

Ἄλλ' ἐν τῷ «περὶ μήτρας ἀνατομῆς» βιβλίῳ δίδει ἀκριβῆ περιγραφὴν τῆς ἐν τῇ μικρῇ πυέλωι θέσεως καὶ τῆς πρὸς τὰ γειτνιαζόντα σπλάγγνα σχέσεως τῆς μήτρας, καὶ τῶν λοιπῶν ιδιοτήτων αὐτῆς, παραδέχεται τὴν παρὰ τοῦ Ἐρασί-  
22

ου 'Ρούφου περιγραφὴν τοῦ ἐμβρύου καὶ τῶν ὑμένων αὐτοῦ, προσέθηκε δὲ μεταξὺ τῶν μεμβρανῶν καὶ τὴν ἀλλαντοίδα.

Ἐν τῷ «περὶ σπέρματος» *α'*. βιβλ. β', καταπολεμῶν τὴν δοξασίαν τοῦ Ἀριστοτέλους ἀποδεικνύει τὴν ἐκ τῶν ἄρχων ἐκχρῆσιν τοῦ σπέρματος, ἀλλ' οὐδὲν ἀναφέρει περὶ σπερματικῶν κυστιδίων. Ἐν δὲ τῷ «περὶ σπέρματος» *β'*. βιβλ. β' παραδειχόμενος τὰς ὠθηκὰς ὡς γυναικίους ἄρχεις δοξάζει, ὅτι παρασκευάζεται ἐν αὐταῖς σπέρμα ἐκχυνόμενον εἰς τὴν κοιλότητα τῆς μήτρας καὶ συντελοῦν πρὸς τὴν σύλληψιν καὶ ἐγαίρει τὴν ἰδέαν τοῦ Ἱπποκράτους καὶ τῶν λοιπῶν, ὅτι τὰ ἄρβυλα ἐμβρυα ἀναπτύσσονται ἐν τῷ δεξιῷ κόλπῳ τῆς μήτρας, τὰ δὲ θήλα ἐν τῷ ἀριστερῷ.

Ἐν δὲ τῷ «περὶ κοινῶν διαπλάσεως» βιβλ. β' περιλαμβάνει τὰς κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοῦ φυσιολογικὰς ἰδέας οὐδὲν ἄλλως σχεδὸν διαφερούσας τῶν τοῦ Ἱπποκράτους.

Ἐν δὲ τῷ «περὶ μήτρας ἀνατομῆς» λέγει ὅτι ἡ σύμμοσις τοῦ στομίου τῆς μήτρας εἶναι τοιαύτη κατὰ τὴν κόψιν, ὥστε οὐδὲ τὸ ἄκρον μήλης εἰσέρχεται, καὶ περιγράφει ἐν ἐκτάσει τὸν σχηματισμὸν τοῦ ὑστέρου ὀνομάζων αὐτὸ χόριον καὶ ἐν γένει παραδέχεται περὶ τούτου τὰς πλείστας τῶν τοῦ Ἱπποκράτους δοξασίων.

Τέλος δὲ, ὡς ἀνήκοντες προσέτι τῇ ἀρχαίᾳ ἐποχῇ πρέπει νὰ συγκαταλέξωμεν τὸν Ὀρειβάσιον, τὸν Ἀέτιον καὶ Παύλον τὸν Αἰγινήτην.

Ὁ Ὀρειβάσιος ζήσας κατὰ τὸ μέσον τοῦ πέμπτου αἰῶνος καὶ καταστάς περίφημος ἐπὶ σοφίᾳ καὶ ἐπιτηδειότητι περὶ τὴν ἰατρικὴν, συνέλεξε κατ' ἐντολὴν τοῦ Ἰουλιανοῦ πλείστα ἐκ τῶν σωζομένων τότε ἀρχαίων συγγραμμάτων καὶ διατάξας αὐτὰ μεθοδικῶς τὰ διήρξεν εἰς 70 βιβλία καλῶς αὐτὰ ἰατρικὰς συναγωγὰς, ὧν σήμερον σώζονται μόνον 47. Ἐκ τῶν σωζομένων λοιπῶν παρατηρεῖται, ὅτι ὁ Ὀρειβάσιος ἦν πιστὸς ἀντιγραφὸς τοῦ Ἱπποκράτους, Ἀριστοτέλους, ἰδίως δὲ τοῦ Γαληνοῦ, Σωρανοῦ τοῦ Ἐφεσίου, Ῥούφου τοῦ Ἐφεσίου, Ἀθηναίου καὶ ἄλλων.

Ἐν τῇ *Συνόψει* αὐτοῦ ἡμῶς εὐρίσκωμεν παραγγέλματα «περὶ τῆς φυσικῆς ἀνατροφῆς τῶν παιδῶν καὶ περὶ ἐκλογῆς τιτθῆς» ἄξια σπουδαίας μελέτης καὶ σήμερον, πρὸς δὲ καὶ σπουδαίας θεραπευτικᾶς συμβουλᾶς κατὰ τῆς στειρώσεως. Ἄλλως δὲ τὰ μὲν κεφάλαια «περὶ σπέρματος, περὶ διαπλάσεως ἐμβρίου, σημεία συλλήψεως καὶ περὶ διαίτης ἐγκύων κτλ.» εἰσι τομάρχια ἐκ τῶν τοῦ Γαληνοῦ, τὰ δὲ «περὶ συλλήψεως καὶ ἐπιτηθείας, περὶ ἐκλογῆς τιτθῆς, περὶ μήτρας καὶ αἰδοῦ γυναικείου,» ἐκ τῶν τοῦ Σωρανοῦ, καὶ ἄλλα ἐξ ἄλλων. Οὐχ ἥττον ἡμῶς ὁ Ὀρειβάσιος πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὡς εἰς τῶν μετὰ τὸν Γαληνὸν σπουδαιοτέρων συγγραφέων ἱατρῶν.

Ὁ δὲ Ἀέτιος, ἐξ Ἀμίδης τῆς Μεσοποταμίας, ἐζήσας περὶ τὰ μέσα τοῦ 5<sup>ου</sup> αἰῶνος. Καὶ οὗτος ἠκολούθησε τὸ παράδειγμα τοῦ Ὀρειβάσιου συλλέξας πᾶν τὸ ἐν τοῖς ἀρχαίαις ἰατρικαῖς συγγραμμάσιν ἄξιον λόγου, καὶ ἰδίως τοῦ Γαληνοῦ, τοῦ Μωσχίωνος, τοῦ Φιλομένου, τῆς Κλεοπάτρας, τῆς Ἀσπασίας, τοῦ Διοσκουρίδου, τοῦ Ἀρχιγένους, Ποσειδωνίου, Ἀθηναίου καὶ ἄλλων, π.χ. τὰ μὲν περὶ μήτρας εἶνε ἀντιγραφὴ ἐκ τῶν τοῦ Μωσχίωνος, τὰ δὲ περὶ σχηματισμοῦ τοῦ π.λικούντος ἐκ τῶν τοῦ Γαληνοῦ. Ἐν γένει δὲ ὡς πρὸς τὰ μαιευτικὰ ἀκολουθεῖ κατὰ γράμμα τὴν Φιλομένην.

Παῦλος ὁ Αἰγινήτης ἐζή κατὰ τὸν 7ον αἰῶνα, περίφημος χειρουργὸς καὶ μαιευτὴρ, ἐπονομασθεὶς διὰ τὴν τοιαύτην ἐπιτηδειότητά του ὑπὸ τῶν Ἀράβων ἱατρῶν κατ' ἐξοχὴν *Μαιευτὴρ*. Ἄλλ' ἐν τῷ συγγραμμάτι αὐτοῦ ἀπαντῶμεν κυρίως τὰς τῶν προτέρων δοξασίας καὶ ἰδίως τοῦ Ἱπποκράτους, Κέλσου, Γαληνοῦ καὶ Ἀρетаίου, καθ' ἃ καὶ ὁ ἴδιος ἐν τῷ προλόγῳ αὐτοῦ μαρτυρεῖ. . . . « δι' ὅπερ τὴν δε τὴν ἐπιτηδείην ἐκ τῶν ἀρχαίων ἐνεστησάμην συναγωγῶν οὔτε γὰρ ἐμὰ παρεθέμην ἐν αὐτῇ γεννήματα, πλὴν ὀλίγων δὲ τινῶν ὅσα περ ἐν τοῖς τῆς τέχνης ἔργοις οἶδά τε καὶ ἐπίερασα πλείοσι δὲ τῶν ἐνδόξων ἐντετυχηκῶς καὶ μάλλον Ὀρειβασίῳ, καὶ αὐτῷ πᾶσαν ἀπάνθισαντι βιβλίον ἐν ᾧ πᾶσαν τὴν ὀγεινήην διέληθον ὑποτύπωσιν τῶν γὰρ μετὰ Γαληνὸν καὶ ἐτι νεωτέ-

ρων ἐγένετο τὰ κάλλιστα τούτων ἐπελεξόμεν, μηδὲν ὡς αἶδν τε νοσημάτων παραδρᾶμων » . . . . « ὡστε τὰ ἐν τῷ πρώτῳ αὐτοῦ βιβλίῳ κεφάλαια « περὶ τῶν συμβαινόντων ταῖς κρούσεσι, καὶ πῶς αὐταῖς διαιτητῶν, περὶ τιτθῆς, περὶ τοῦ τῆς τροφοῦ γάλακτος, πῶς διορθωτέον τὰς κακίας τοῦ γάλακτος κλπ. » οὐδὲν νεώτερον περιλαμβάνουσι.

Ἐν δὲ τῷ τρίτῳ βιβλίῳ ἐν τοῖς κεφαλ. « περὶ ἱπερκαθάρσεως καὶ αἱμορραγούσης ἱστίου, περὶ γυναικείου βίου καὶ περὶ φλεγμονῆς ἱστέρας καὶ παρεγκλίσεως, » συμβουλεύει μεταξὺ ἄλλων τοὺς ἐγγυματισμοὺς διὰ μητροεγγύτου ἢ κλυοστῆρος, καὶ σικύας κούφας μεγάλας ὑπὸ τοῦς τιτθῶς ὡς ἀντισπαστικάς.

Ἐν γένει αἱ ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ μαιευτικαὶ ἰδέαι εἰσι μᾶλλον περιορισμέναι τῶν τοῦ Κέλσου, Μοσχίου, καὶ Φιλομένου, διότι διακτείνεται ἐν τῷ τρίτῳ βιβλίῳ κεφ. οστ' « περὶ δυστοκίας » ὅτι ὁσάκις δὲν προβάλλει ἡ κεφαλὴ πρέπει νὰ καταβληθῇ πᾶσα προσπάθεια πρὸς καταβιχασμὸν αὐτῆς, ἄλλως συμβουλεύει τὴν ἐμβρυοτομίαν.

Ἐν δὲ τῷ ἕκτῳ βιβλίῳ κεφ. οδ' « περὶ ἐμβρυοτομίας καὶ ἐμβρυοτομίας » συμβουλεύει τὴν κατακερματισμὸν καὶ τὴν ἐξαγωγήν τοῦ ἐμβρύου· καὶ ἐν τῷ « περὶ χρόνου ἐκλείψεως » κεφαλαίῳ οε' συμφωνεῖ μὲ τὴν Σωφρανῶν.

Ἐπίσης ἐν τῷ κεφαλαίῳ ογ'. « περὶ ἀποστήματος ἱστέρας » τοῦ αὐτοῦ βιβλίου ἕξια σημειώσεως εἶνε τὰ ἑξῆς. . . . « ὁ δὲ ἐνεργῶν, ἐκ τῶν δεξιῶν μερῶν καθιζόμενος, διαπτριζέτω τῇ πρὸς τὴν ἡλικίαν καταλλήλῃ δισόπτρῳ· δεῖ δὲ διαπτριζόντα διὰ μήλης ἀναμετρεῖσθαι τὸ τοῦ κόλπου τοῦ γυναικείου βήθος, ἵνα μὴ μείζονος ὄντος τοῦ τῆς δισόπτρας λωπτοῦ, ὀλίβησθαι συμβαίνει τὴν ὑστέραν· κἂν εὔρεθῇ τοῦ κόλπου μείζων ὁ λωπτός τὰ πτύγματα ἐπιτιθέσθαι κατὰ τῶν πτερυγισμάτων, ἵνα κατ' αὐτῶν ἡ δισόπτρα ἐδράζηται· δεῖ δὲ καθιέναι τὸν λωπτόν εἰς τὸ ἄνω μέρος τὸ κοιλίον ἔχοντα καὶ κρατεῖσθαι μὲν τὴν δισόπτραν ὑπὸ τοῦ ἐνεργούντος, στρέφεισθαι δὲ τὸ

κοιλίον δι' ὑπερόπου, ἵνα διασταθῶν τῶν ἐμπλησμάτων τοῦ λωπτοῦ διασταθῇ ὁ κόλπος » . . . .

Παῦλος ὁ Ἀιγινήτης εἶνε ὁ τελευταῖος Ἕλληνας συγγραφεὺς κατὰ ταῖς περιφημίας ἐν χειροουργίᾳ.

Ἐποιοῦται ἤσαν ἐν γένει αἱ μαιευτικαὶ γνώσεις τῶν ἀρχαίων ἱατρῶν.

Κ ὀ ρ ι ο ι,

Τὸ θέμα τοῦ ἐναρκτηρίου μαθήματός μου ἴσως φανῇ ἄπερπὲς εἰς τοὺς μὴ περὶ τὴν ἱατρικὴν ἐνδιατρίβοντας· ἐξέλεξα ὅμως τοῦτο καὶ πολλοὺς κατέβαλον κόπους ἵνα συλλέξω τὰς περὶ Μαιευτικῆς γνώσεις παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, πρῶτον μὲν διότι ἐκ τούτου ἀποδεικνύεται ὅτι οἱ πρόγονοι ἡμῶν καὶ ἐν τῷ κλάδῳ τούτῳ τῆς ἐπιστήμης κατέθεσαν τὰς βίβας ἐφ' ὧν οἱ νεώτεροι βοηθούμενοι καὶ ὑπὸ τῆς προόδου τῶν λοιπῶν ἐπιστημῶν, ἠδυνήθησαν νὰ συστηματοποιήσωσι καὶ τελειοποιήσωσιν αὐτὸν, καὶ δεύτερον διὰ νὰ προτρέψω τοὺς φίλους ὁμιλητὰς νὰ ἐγκύψωσιν εἰς τὴν μελέτην τῶν ἀρχαίων ἱατρικῶν συγγράμματων, ἐξ ἧς δυνάμεθα νὰ ἀφελθῶμεν εἰς τὸν σχηματισμὸν τῶν ἐπιστημονικῶν ὅρων καὶ τὴν λοιπὴν φρασεολογίαν, ὥστε οὕτω βελωηθῶν καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ ἡμῶν γλώσσα νὰ ἀπαλλαγῇ ὅσον ἐνεστιν ἀπὸ τῆς ξενικῆς κακοζηλίας καὶ νὰ προσεγγίσῃ εἰς τὰ κάλλη τῆς θείας τῶν προγόνων ἡμῶν καλλιτελείας.

ΠΛΑΣΗ ΤΩΝ ΝΕΩΤΕΡΩΝ ΧΕΙΡΟΥΡΓΩΝ.

Γνωστὸν εἶνε τανῦν ὅτι ἐπὶ τῶν κηλῶν τὰ ἐν τῇ κοιλίᾳ σπλάγγνα κατολισθαίνοντα ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸ δέρμα οὐχὶ διελαύνοντα ἑπὰς ἢ τρήματα ἢ σωληνας, ἅτινα ἐν ἔθει οἱ περὶ τὴν ἀνατομικὴν διατρίβοντες πρὸς τελειότεραν καὶ εὐληπιότεραν περιγραφὴν παραδέχονται, καίπερ ἀληθῶς μὴ ὑπάρχοντα, ἀλλὰ διαδύμενα διὰ μερῶν τοῦ κότους τῆς κοιλίας

ἐν τῷ βῆθει αὐτοῦ κειμένων καὶ λεπτοφυῶ πάντῃ καὶ ἀσθενῆ τὴν κατασκευὴν ἐμφανίζόντων καὶ διὰ τοῦτο ἤμιστ' ἀνθίσταμένωι εἰς τε τὰς ἐνδοθεν καὶ τὰς ἐξωθεν ἐνεργούσας δυνάμεις κατωθοῦσι πρὸ ἑαυτῶν τὸ πρὸς τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος κύτος τῆς κοιλίας περιτόναιον (\*), ὅπερ ἀνευρυνόμενον ἀποτελεῖ θύλακον περιβάλλοντα ἀμέσως τὰ κατωλισθήσαντα σπλάγχνα καὶ καλούμενον «θύλακον τῆς κήλης».

Καὶ περιμέν τοῦδε τὰ καλύμματα τῆς κήλης σύγκεινται ἐκ διαφόρων στιβάδων, οἷον τοῦ δέρματος, τοῦ ὑπὸ τὸ δέριμα κυτταρώδους ἱστοῦ καὶ ἐνὸς ἢ πλείονων τενοντωδῶν πετάλων, ὃ δὲ ἀριθμὸς τῶν κυτταρώδων καὶ τῶν τενοντωδῶν στιβάδων, αἵτινες ἐφ' ἐκάστης κήλης κείνται ἐξωθεν τοῦ ἀμέσου αὐτῆς, τοῦ ἐκ τοῦ περιτόναιου ἀποτελουμένου, περικαλύμματος ἔστι τοῦ τῆς κήλης θύλακου, ἀκριβῶς δὲν δύναται νὰ ὁρισθῇ ἐπειδὴ οὐχὶ μόνον ἐκ τῶν προτέρων δυνάμειθα νὰ παραδεχθῶμεν ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ὑστέριων νὰ πεισθῶμεν, ὅτι αἱ ἐκ τῆς φυσιολογικῆς ἀνατομικῆς γνώσεις πολλάκις οὐδὲν κύρος δύνανται νὰ ἔχωσιν ἐπὶ νοσῶντων καταστάσεων, ἅτε τῶν περὶ τῶν ὁ λόγος στιβάδων δυνάμενων νὰ μεταβληθῶσι κατὰ τε

(\*) Τὸ περιτόναιον, καθὼς διδάσκει ἡμᾶς ἡ ἀνατομικὴ, ἀποτελεῖ πανταχοῦ συνεχῆς τι ὅλον πλὴν ἐπὶ τῆς γυναικός, ἐφ' ἧς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ δύο στήμια, δι' ἧν συνέχεται μετὰ τοῦ βλεννώδους ἡμίσους τῶν φαλλοπαίων σπλάνγιων. Καλύπτει δὲ τὸ περιτόναιον ἐνθεν μὲν τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν τῶν τοιχωμάτων τῆς κοιλίας ἐνθεν δὲ τὴν ἐξωτερικὴν ἐπιφάνειαν τῶν ἐν τῇ κοιλίᾳ ἐμπεριεχομένων σπλάνγιων ὡς συνεχῆς δὲ τι ὅλον ἐμφανιζόμενον ἀποτελεῖ ἐξ ἀνάγκης καθ' ἕμῃ μέρη συναντῶν τῶν σπλάνγιων τῆς κοιλίας πτυχῆς ὀρθῶς ἐνοούσας τοῦτο μὲν τὰ τοιχώματα τῆς κοιλίας πρὸς τὰ σπλάγχνα τοῦτο δὲ τὰ σπλάγχνα πρὸς ἀλλήλα. Οὕτω λοιπὸν τὸ περιτόναιον δύναται νὰ νοσηθῇ ὡς ἐκ δύο πετάλων ἀποτελούμενον, ὧν τὸ μὲν τὰ τοιχώματα τῆς κοιλίας ἐνδοθεν περισκεπὸν καλεῖται τὸ πρὸς τὸ κύτος τῆς κοιλίας πέταλον, τὸ δὲ τὰ ἐν τῇ κοιλίᾳ σπλάγχνα περικαλύπτον καλεῖται τὸ πρὸς τὰ σπλάγχνα πέταλον. Ἐνοῦνται δὲ ἀλλήλοις τὰ πέταλα ταῦτα διὰ πολυπληθῶν ὀρθῶν πτυχῶν.

τὸν ἀριθμὸν καὶ τὴν ὕψην αὐτῶν — περὶ τούτων πάντων ἀποσκαποῦ νομίζομεν ἐνταῦθα νὰ διαλάβωμεν. Ἀρκούμεθα δὲ μόνον τανῶν ἐκ δευτέρου λέγοντες, ὅτι οἰκτιδήποτε καὶ ἀσπιδήποτε κἂν ὡσιν αἱ καλύπτουσαι τὴν κήλην στιβάδες, εὐρίσκομεν ἀμέσως περὶ αὐτὴν ἴδιον περικαλύμμα, ὅπερ πάνταχόθεν τὰ κατωλισθήσαντα σπλάγχνα περιβάλλον καὶ ἐκ τοῦ πρὸς τὸ κύτος περιτόναιου, ὡς εἴρηται, ἀποτελούμενον καλεῖται ὑπὸ τῶν νεωτέρων χειρουργῶν θύλακος τῆς κήλης.

Περὶ τοῦ θύλακου τούτου τῆς κήλης οἱ νεώτεροι χειρουργοὶ νομίζουσιν ὅτι ἦτο ἄγνωστος τοῖς ἀρχαίοις, καὶ διὰ τοῦτο ἐν τοῖς χειρουργικοῖς αὐτῶν συγγράμμασι γίνεται λόγος ὅτι «Οἱ ἀρχαῖοι ἰατροὶ μὴ γινώσκοντες πῶς ἀποτελεῖται ὁ θύλακος τῆς κήλης ἐνόμιζον ὅτι «δὲν ἀνευρύνεται τὸ περιτόναιον ἀλλὰ διαρρήγνυται, καὶ οὕτω κατέρχονται τὰ σπλάγχνα.» ἤρξατο δὲ νὰ γίνηται γνωστὸς «ἀπὸ τοῦ ἐλ. αἰῶνος,» περιγραφεῖς ὑπὸ τοῦ Paré, τοῦ Petit, τοῦ Pott, τοῦ Richter, τοῦ Scarpa, τοῦ Dupuytren, κλπ., οἵτινες τελῶς «ἀπέδειξαν τανῶν ὅτι τὸ πρὸς τὸ κύτος περιτόναιον δὲν διαρρήγνυται ἀλλὰ κατερχόμενον σὺν τοῖς σπλάγχνοις ἀνευρύνεται» καὶ οὕτως ἀποτελεῖ τὸ ἀμέσον τῆς κήλης περίβλημα ἦτοι τὸν τῆς κήλης θύλακον.»

Ὅτι τοιαῦτα δοξάζουσιν οἱ νεώτεροι ἰατροὶ περὶ τῶν ἀρχαίων πισθεταί τις ἀναγινώσκων τὰ διάφορα χειρουργικὰ ἐγχειρίδια καὶ τὰς περὶ κηλῶν εἰδικὰς περιγραφάς. Οὕτω λ. χ. εἰς τῶν διασημοτάτων τῆς Γαλλίας χειρουργῶν ὁ Gosselin ἐν τοῖς κλινικοῖς μαθήμασι αὐτοῦ (σελ. 14 καὶ 12) ποιεῖται λόγος οὕτως: «Au delà des couches susdites, on trouve cette enveloppe particulière et immédiate formée par le péritoine pariétal, qu' on appelle le «sac» (sac péritonéal, sac herniaire). Cette enveloppe «n'était pas connue des anciens anatomistes qui croyaient que le péritoine se déchirait pour laisser passer l'intestin.» Le sac herniaire n'est connu et décrit que depuis les travaux des chirurgiens du XVIII<sup>e</sup> siècle, «qui ont

parfaitement établi que le péritoine ne se déchire pas, mais descend, s'allonge pour constituer l'enveloppe immédiate de la hernie . . . » Ταύτ' αὖ περὶ τούτου καὶ οἱ λοιποὶ τῶν νεώτερων χειρουργῶν λέγουσιν.

Ἄλλ' ὁμῶς τοιαῦτα περὶ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἰατρῶν δοξάζοντες οἱ νεώτεροι τὰ μάλιστα σφάλλονται. Οἱ Ἕλληνας, ἀπάντων τὰ πρῶτα φέροντες τῆς μεγαλοφυΐας, ἥς ἕνεκα κατέστη ἡ Ἑλλάς ἕδρα τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν τεχνῶν καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, οὐ μόνον τὰς θεωρητικὰς ἐπιστήμας προήγαγον εἰς τελειότητα ἀρίστην, ἀλλὰ καὶ τὰς οὕτω δὴ καλουμένας πρακτικὰς ἐπιστήμας θαυμασιώτατα ἐκαλλιέργησαν, καὶ περ μὴ ἐπιβοηθούμενοι ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἀνακαλύψεων καὶ ἐφευρέσεων καὶ πανταλῶς τῶν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις παντοδαπῶν καὶ ποικίλων βοηθημάτων στερούμενοι. Τί δ' ἂν εἴποι τις περὶ τῶν νεωτέρων ἰατρῶν ἐρίζοντων ἔστιν ὅτε περὶ τῆς προτερήσεως τῆς ἐφευρέσεως πραγμάτων οὐχὶ ἀγνώστων τοῖς ἀρχαίοις;

\*Οἱ γνωστὸν τοῖς ἀρχαίοις ὑπῆρχεν ὅτι ἐπὶ τῶν κηλῶν οὐ τοῖς κατολισθαίνουσι σπλάγγχοις συγκατέρχεται καὶ τὸ περιτόνχιον καὶ ἀνευρίνεται· καὶ παρίσται ἐν κύκλῳ περὶ αὐτὰ καὶ οὕτω· ἀποτελεῖται ὁ θύλακος τῆς κήλης ἀποδείκνυται φανότατα ἐκ χωρίου ἀρχαίων Ἑλλήνων ἰατρῶν:

α) Ἐκ τοῦ ἐξ ἧς χωρίου τοῦ Γαληνοῦ (Περὶ ἀνατομικῶν ἐγχειρήσεων. Τόμ. II. σελ. 507. ἐκδ. Kühn):

« . . . Συνεπακτεῖναι δὲ παντὶ τῷ κατ' ἐπιγάστριον χωρίῳ, ἐπὶ τε τὰ τῶν λαγόνων ὅσα παραγινόμενα καὶ τὸν βουβῶνα τὸν καθ' ἑαυτὸν ἐκότερος (τῶν ἐξωτερικῶν λοξῶν κοιλιακῶν μυῶν), ἐμφυόμενός τε τοῖς τῆς ἥβης ἑσταῖς ὑμενώδει μὲν ἀλλ' ἰσχυρῶς τένοντι . . . καὶ μέντοι καὶ χαλαταί ποτε ἢ συντονία τοῦ τένοντος τοῦδε κατὰ τὸν βουβῶνα· καὶ οὐδ' αὐτῷ χαλαρῶς ἀποτελεσθεῖς ὁ τόπος ὅλος οὕτως ὑποδέχεται τινα μέρη τῶν ὑποκειμένων σωματίων εἰς ἑαυτὸν, ἐντέρων ἢ ἐπίπλου, καὶ ἤδη τοῦτο κήλη καλεῖται. Τέτακται δ' ὁ τένων οὕτως ὁ ὑμενώδης μικρὸν ὑπεράνω τοῦ βουβῶνος· ἕνεκα

τοῦ διεξελθεῖν τὸ περιτόνχιον ἄνω τοῖς ἐν ἑαυτῷ περιεχομένοις. »

Ὁ Γαληνὸς ἐν τῷ εἰρημένῳ χωρίῳ περιγράφων πάνυ καλῶς τὰς προσώσεις τῶν ἐξωτερικῶν λοξῶν κοιλιακῶν μυῶν περιγράφει σύνεμα καὶ τὸν τρόπον τῆς ἀποτελέσεως τῆς κήλης διαρρήδην διατεινόμενος, ὅτι « τὸ περιτόνχιον διεξέρχεται σὺν τοῖς ἐν ἑαυτῷ ἐμπεριεχομένοις σπλάγγχοις. »

β) Ἐξ ἑτέρου χωρίου τοῦ Γαληνοῦ (Περὶ τῶν παρὰ φύσιν ὄγκων. Τόμ. VII. σελ. 730. ἐκδ. Kühn):

\* Περιτοναίου δὲ τρωθέντος ἢ ραγέντος, εἴτα μὴ συμφύνητος, ὄγκος μαλακὸς γίνεται κατὰ τὸ χωρίον· εἰ δὲ καὶ κατὰ τὸν βουβῶνα γένοιτο, καλοῦσι βουβωνοκήλην . . . Ἔστι δ' οὐ τοῦ περιτοναίου μόνον οὐδὲν τῶν παθῶν τούτων, ἀλλὰ χρὴ πάντως καὶ τὴν τοῦ μυὸς ἀπονεύρωσιν παθεῖν . . . Τζυτί μὲν οὖν τὰ πάθη (περὶ ὧν δευτέρῳ ὁ λόγος ἀνωτέρω) τῶν ἐγκρασιῶν μυῶν ἔστιν, αἱ δ' ἐν τῷ βουβῶνι κήλαι τῶν λοξῶν, ἧτοι ρήγνυμένης ἢ ἀνευρωσμένης (\*) αὐτῶν τῆς κατὰ τοῦτο τὸ χωρίον ἀπονεύρωσεως ἄνω τῷ περιτοναίῳ χιτῶνι. »

Καὶ ἐκ τοῦ χωρίου τούτου, ἐνθα λόγος γίνεται περὶ τῶν κηλῶν, ἀποδεικνύεται ὅτι ὁ Γαληνὸς παρεδέχετο ὅτι αἱ κατὰ τὸν βουβῶνα κήλαι εἶνε πάθη τῶν λοξῶν μυῶν, ὧν αἱ ἀπονεύρωσεις « ἢ ρήγνυνται ἢ ἀνευρώνονται, ρήγνυμένου ἢ ἀνευρωμένου σύνεμα καὶ τοῦ περιτοναίου. »

γ) Ἐκ τοῦ ἐπομένου χωρίου τοῦ Γαληνοῦ (Περὶ τῶν ἐν τοῖς νοσήμασιν αἰτίων. Τόμ. VII. σελ. 36. ἐκδ. Kühn):

« Κατὰ δὲ τὰς ἐντεροκήλης τε καὶ τὰς ἐπιπλοκήλας ὀνομαζομένας ἀνευρόνεσθαι μὲν τοῦπίπκου, ἔστιν ὅτε δὲ καὶ ρήγνυσθαι συμβαίνει» τὸν ἀπὸ τοῦ περιτοναίου καθήκοντα πόρον ἐπὶ τοὺς ὄγκους, εἴθ' οὕτως εἰς αὐτὸν τὸν πόρον ἢ εἰς τὸν ἐρυθροειδῆ χιτῶνα κατολισθαίνειν ἧτοι τὸ ἐπίπλου ἢ καὶ τῶν ἐντέρων. Ἐξίσταται δὲ τῆς οἰκίας θέσεως ἐντέρα, καὶ

(\*) Διερρηθ. ἀνευρωσμένης.

πειδάν, τοῦ περιτοναίου διαιρεθέντος, προπέση. . . Ἡ δὲ πρὸς τὰ παρακείμενα μόρια κοινωνία διαφθείρεται, συμφύτων τινῶν ἀλλήλοις, ἢ τινος ἀρτήματος ἢ δεσμοῦ χλασθέντος ἢ συνταθέντος ἢ ἀπερραγέντος.»

Καὶ ἐκ τοῦ χωρίου τούτου καταφαίνεται ὅτι ὁ Γαληνὸς ἐγίνωσκεν ὅτι «καθόλου μὲν ἀνευρύνεται,» ἔστι δ' ὅτε καὶ ῥήγνυται τὸ περιτόναιον ἐν ταῖς ἐντεροκήλαις καὶ ταῖς ἐπιπλοκήλαις.

δ') Ἐξ ἄλλου χωρίου τοῦ Γαληνοῦ (Γέχν. ἱατρικ. Τόμ. I. σελ. 403):

« Ἄλλ' ἐπὶ τὸ λοιπὸν ἔτι γένος ἰτέον τῶν ὑγιεινῶν αἰτίων, ἕπερ ἐπανορθωτικόν ἐστι τῶν παρὰ τὴν θέσιν ἐσφαλμένων σωμάτων, οἷον ἐξαρθρήματα καὶ ἐντερον ἐν ὄσχεω\* γίνεται δὲ τὸ (\*) μὲν ἐκ βίαιας τάσεως ἢ ὠσείως, τὴ δὲ ἐξ ἀνευρύνσεως ἢ ῥήξεως, τοῦ περιέχοντος.»

Καὶ ἐκ τοῦ χωρίου τούτου ἀναμφηρίστως συνάγομεν ὅτι ὁ Γαληνὸς ἐγίνωσκε τὴν ἐπὶ τῶν κηλῶν ἀνεύρυνσιν τοῦ περιτοναίου.

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ τοῦ Γαληνοῦ χωρία.

Ἄλλὰ ε') καὶ ἐκ τοῦ ἐπομένου χωρίου τοῦ Ὀρειβάσιου, ἐν ᾧ σαφέστατα περιγράφεται ὁ ἐν ταῖς κηλαῖς ἀνευρυσμὸς τοῦ περιτοναίου ἀποδεικνύεται τὸ πρῶτον (Τόμ. IV. σελ. 477. ἔκδ. Darenberg):

« Πῶς διακριτέον τὴν κατὰ ἐπέκτασιν ἐντεροκήλην τῆς κατὰ ῥήξιν.»

« . . . . Ἐπὶ τε γὰρ τῶν δικήλων, ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν εἰ τῆχοι κατωλισθηκέαι τὴ περιτόναιον, ἀμφοτέρωθεν ἀναθλιβέντων τῶν ἐντέρων, ὅμοιον ὄγκον ἐξ ἐκτέρου μέρους κατὰ τὴν τῶν ἀγγείων θέσιν δείκνυσιν. Ἐπὶ τε τῶν παιδίων σφόδρα λεπτὸν ὄν τὸ περιτόναιον οὐκ αἰσθητὴν παραλλαγὴν τῇ συγκρίσει πρὸς τὰ κατὰ φύσιν ἔχοντα σώματα παρέχεται.»

(\*) Διορθωτ. τ. α.

« Ἐπὶ δὲ τῆς κατὰ ῥήξιν ἐντεροκήλης πρῶτον μὲν πληθίσιον τοῦ κατὰ τὸν ὄσχεον δέρματος ὁ ὄγκος ὑποπίπτει· ἀδοθισθεὶς διπλοῦς ἢ πολλαπλοῦς, οὐδαμῶς δὲ ἀπλοῦς εὐρίσκειται· κἄν τε γὰρ μία ἑλὶξ ἐντέρου κατολισθαίνειν τύχη, δύο ὄγκοι φανοῦνται, καὶ μᾶλλον ἤνικα ἢ πνεῦμα ἢ σκύβαλα καταβάλλει κατὰ, γινόμενου τοῦδε (τοῦ ἀπλοῦ ὄγκου δηλαδὴ) «ἐπὶ τῶν κατὰ ἐπέκτασιν διὰ τὸ πάσαις ταῖς ἑλίσιν ἐν κύκλῳ περικισθαι τὸ περιτόναιον.» Ἐν δὲ τοῖς ἀναπισμοῖς τῶν ἐντέρων ἐπὶ τῆς δε τῆς διαφορᾶς (τῆς κατὰ ἐπέκτασιν ἐντεροκήλης) κατὰ φύσιν ἐστι δεῖξαι τὰ ἀγγεῖα ἔχειν σὺν κρεμαστῆρι. Μετὰ γε μὴν τὸν ἀναπισμὸν ἐπὶ μὲν τῶν κατὰ ἐπέκτασιν ἢ κατολισθησῶν βραδυτέρα γίνεται τοῦ περιτοναίου . . . ἐπὶ δὲ τῶν κατὰ ῥήξιν ταχεῖα ἢ κατάβασις.»

Ἐκ τοῦ χωρίου τούτου τοῦ Ὀρειβάσιου, οὐτινος ἢ πρώτη παράγραφος παρεφθαρμένη οὕσα ἀρχεται ἀπὸ τῶν λέξεων: «ἐπὶ τε γὰρ τῶν δικήλων κτλ.», ἀποδεικνύονται τὰ ἑξῆς:

α) Ὅτι ὁ Ὀρειβάσιος παρεδέχετο δύο εἶδη κηλῶν, «τὰς κατὰ ἐπέκτασιν τοῦ περιτοναίου καὶ τὰς κατὰ ῥήξιν» περὶ τούτου ἀναμφηρίστως πείθει ἡμᾶς τοῦ μνημονευθέντος χωρίου τοῦ Ὀρειβάσιου ἢ ἐπιγραφὴ: «Πῶς διακριτέον τὴν κατὰ ἐπέκτασιν ἐντεροκήλην τῆς κατὰ ῥήξιν.»

β) Ὅτι ἡ πρώτη παράγραφος διαλαμβάνει «περὶ τῶν κατὰ ἐπέκτασιν τοῦ περιτοναίου» ἐντεροκηλῶν· ἐκ τοῦ πωλομένου δὲ μέρους τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος παραγράφου συμπεραίνομεν ὅποῦς τὰ ἐπὶ τῶν δικήλων καὶ τῶν παιδίων συμπτώματα, κατὰ Ὀρειβάσιον.

γ) Ὅτι ἡ δευτέρα παράγραφος διαλαμβάνει περὶ τῶν κατὰ ῥήξιν ἐντεροκηλῶν· σύμπτωμά δ' ἐμφανίζουσι αὐταί, κατὰ τὸν Ὀρειβάσιον, ὅτι ὁ ὄγκος εἶνε διπλοῦς ἢ πολλαπλοῦς, οὐδαμῶς δὲ ἀπλοῦς, ἐνῶ «ἐπὶ τῶν κατὰ ἐπέκτασιν τοῦ περιτοναίου ἐντεροκηλῶν ὁ ὄγκος εἶνε ἀπλοῦς· ἀπὸ τοῦ περιτοναίου περικισμένου ἐν κύκλῳ πάσαις ταῖς ἑλίσιν,» τὰ δὲ ἀγγεῖα ἔχουσι κατὰ φύσιν, ἀναπισσομένων τῶν ἐντέρων.

δ) Ὅτι τὰ περὶ τῶν ὄσχεων δύο εἶδη τῶν κηλῶν διαφέ-

ρουσιν ἀλλήλων κατὰ τοῦτο, ὅτι ἐπὶ μὲν τῶν κατ' ἐπέκτασιν τοῦ περιτοναίου ἢ κατωλισθησι; αὐτοῦ γίνεται βραδείως, ἐπὶ δὲ τῶν κατὰ βῆξιν ταχέως; περὶ τούτου δὲ σαφέστατα λόγος γίνεται ἐν τῷ τελευταίῳ κώλῳ τῆς Ε'. παραγράφου καὶ ε). Ὅτι, γινομένης παρεμβολῆς τῶν γνώσεων τῶν νεωτέρων χειρουργῶν πρὸς τὰς τοῦ Ὀρειβάσιου περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἀποτελεῖται διπλοῦς ἢ πολλαπλοῦς ὁ θύλακος τῆς κήλης, ἀνευρίσκωμεν ὅτι οὐδαμῶς διαφέρουσιν ἀλλήλων αὐταὶ κατὰ τὴν αἰτιώδη λόγον. Κατὰ τὴν επικρατοῦσαν δηλαδὴ τανῦν γνώμην τῶν νεωτέρων χειρουργῶν ὁ τῆς κήλης θύλακος οὐ μόνον ἀπλοῦς ἀλλὰ καὶ διπλοῦς ἐνίοτε δύναται νὰ ᾖ, ὅτε οἱ δύο θύλακοι ἢ εἶνε ἠνωμένοι διὰ τῶν ἀρχέων αὐτῶν κατὰ τὸ ἐν τῷ βῆθει στόμιον ἢ ἔχουσι κοινὸν μὲν στόμιον δύο δὲ πλαγίως κοιλιότητας; ἔστι δ' ὅτε καὶ «πολλαπλοῦς» ὁ θύλακος ἐμφανίζεται, πολλοὺς ἔχων ἀρχένας, οὕτω δὲ ἀραιωθῶν κείναι στενότητες τοῦ θυλάκου πρὸς ἀνευρυσμοῦ αὐτοῦ. Πάντα δὲ ταῦτα, καθάπερ αἱ νεώτεροι χειρουργοὶ διαξίζουσι, ἀπαντῶσιν ὡς τὰ πολλὰ ἐπὶ τῶν λεγομένων συγγενῶν ἐντεροκηλῶν, ταυτέστιν ἐπὶ ἐκείναις, ἐφ' ὧν τὰ σπλάγγνα καταπίπτουσι διὰ τῶν οὐπῶ ἀπεφραχθέντων ὑπὸ τοῦ περιτοναίου λεπτοφυῶν μερῶν τοῦ κύτους τῆς κοιλίας. Καὶ διὰ τὴν μὲν ἐπὶ τῶν συγγενῶν ἐντεροκηλῶν ὁ τῆς κήλης θύλακος διπλοῦς ἢ πολλαπλοῦς (φέρων πολλοὺς ἀρχένας) ἐμφανίζεται, τοῦτο δὲν ἐπιχειροῦμεν ἐν τούτῳ νὰ ἐξηγήσωμεν, τοῦ πράγματος ὑπ' ἄλλων ἠρμηνευμένου. Ἀλλ' ὅ, τι ὡς Ἕλλησι ἡμῖν διαφέρει εἶνε νὰ ὑποδείξωμεν ὅτι, ἐσάκις τὰ ἐν τῷ βῆθει τοῦ κύτους τῆς κοιλίας λεπτοφυῆ μέρη αὐτοῦ οὐπῶ ἀπεφραχθῆσαν ὑπὸ τοῦ περιτοναίου ἀλλ' ἀνεφραγμένα πάντῃ παρέμειναν, τότε παρατηροῦνται οἱ αὐτοὶ φυσικοὶ χαρακτηρισμοί, οἵτινες ὑπάρχουσι καὶ κατὰ τὴν βῆξιν τοῦ περιτοναίου ταυτέστιν ἐπὶ τῶν συγγενῶν καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ βῆξιν τοῦ περιτοναίου κηλῶν ὑπάρχουσι μέρη τοῦ κύτους τῆς κοιλίας ἀνεφραγμένα ἢτοι μὴ κεκαλυμμένα ὑπὸ τοῦ περιτοναίου ἀλλ' ἐπὶ μὲν τῶν συγγενῶν τὰ προκείμενα μέρη εἶνε ἀνεφραγμένα ἔτι καὶ ἀτελοῦς

ἀνεπτυξέως τοῦ περιτοναίου, ἐπὶ δὲ τῶν κατὰ βῆξιν ἕνεκα μηχανικῆς διαιρέσεως αὐτοῦ ὥστε ὁ ἀρχικὸς αἰτιώδης λόγος; δι' ὃν ὁ ὄγκος ἐμφανίζεται διπλοῦς ἢ πολλαπλοῦς καὶ ἐπὶ τῶν συγγενῶν καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ βῆξιν τοῦ περιτοναίου κηλῶν, εἶνε πάντῃ ὁ αὐτός.

Κατὰ τὰ βῆθέντα, τοῦ Ὀρειβάσιου ἢ γνώμην διατεινομένου ὅτι ἐπὶ μὲν τῶν κατὰ ἐπέκτασιν τοῦ περιτοναίου κηλῶν ὁ ὄγκος εἶνε ἀπλοῦς, ἐπὶ δὲ τῶν κατὰ βῆξιν διπλοῦς ἢ πολλαπλοῦς εἶνε ἐροδοτάτη; διότι διπλοῦς ἢ πολλαπλοῦς ὁ ὄγκος ἐμφανίζεται, καθάπερ πάντες οἱ ἐν τοῖς κατ' ἡμᾶς χρόνοις χειρουργοὶ διδάσκουσι, καὶ ἐπὶ τῶν συγγενῶν ἐντεροκηλῶν, ἐνθὰ τὸ περιτόναιον καταλείπει ἀκάλυπτα μέρη τινὰ τοῦ κύτους τῆς κοιλίας, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ βῆξιν. Καὶ ταῦτα μὲν τοιαῦτα.

Ἀλλὰ τί παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἦτο τὸ σημανόμενον τῶν κατὰ βῆξιν τοῦ περιτοναίου ἐντεροκηλῶν; εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι περὶ τῶν κατὰ βῆξιν τοῦ περιτοναίου κηλῶν οὐδένα λόγον οἱ νεώτεροι χειρουργοὶ ποιοῦνται, πάντες ἀρκούμενοι λέγοντες καθόλου ὅτι αἱ κηλαὶ ἀποτελοῦνται «ὡς τὰ πολλὰ δι' ἐπέκτασιν τοῦ περιτοναίου καὶ περιέχονται ἐν τῷ ἐξ αὐτοῦ θυλάκῳ, ὅστις σπανίως ἐλλείπει» ἀλλ' αἱ σπάνια περιπτώσεις, καθ' ἃς ἐλλείπει ὁ μνημονευόμενος θύλακος, δὲν ὀρίζονται σαφῶς. Πιθανώτατον λοιπὸν εἶνε ὅτι, τῆς βῆξεως τοῦ περιτοναίου οὐπῶ ἀποδειχθείσης ὑπὸ τῶν νεωτέρων, ὁ Ὀρειβάσιος ἐνόησε τοιαύτας κήλας τὰς κήλας, ἐν αἷς τὰ σπλάγγνα κατωλισθαινοῦσιν ἢ διὰ προσφάτου τραύματος τῶν τῆς κοιλίας τοιχωμάτων ἢ δι' οὐλῆς ἔχουσι οὐσας παλαιοῦ τραύματος, καὶ αἵτινες δὲν εἶνε σπάνια; διὸ καὶ περιγράφονται ὑπὸ τῶν νεωτέρων.

Ἐὰν δὲ πάλιν ἐκ τοῦ εἰρημένου χωρίου τοῦ Γαληνοῦ (περὶ τῶν παρὰ φύσιν ὄγκων, Τόμ. VII, σελ. 730): «Περιτοναίου δὲ τραυθέντος ἢ ἀρχέντος, εἴτα μὴ συμφύνητος, ὄγκος μαλακὸς γίνεται κατὰ τὸ χωρίον...» παρατηρούμεθα ὅτι ὁ Γαληνὸς διέκρινε τὴν τρωσιν τοῦ περι-



τοναίου ἀπὸ τῆς ῥήξεως αὐτοῦ, νομίζομεν ὅτι τοῦτο πρέπει νὰ παράσχη ἡμῖν τοῖς νεωτέροις ἀφορμὴν εἰς σπουδαιότερας ἐρεῦνας. Καὶ τῶντι ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν προμνημονευθέντων χωρίων τοῦ Γαληνοῦ καὶ τοῦ Ὀρειθασίου συνάγομεν ὅτι οἱ ἀρχαῖοι παρεδέχοντο τρία εἶδη κηλῶν: α) τὰς ἐξ ἀνευρυσμοῦ τοῦ περιτοναίου· β) τὰς ἐκ τρώσεως αὐτοῦ· καὶ γ) τὰς ἐκ ῥήξεως αὐτοῦ. (Ὁρ. τὰ εἰρημ. χωρία Γαληνοῦ καὶ Ὀρειθασίου). οἱ δὲ νεώτεροι χειρουργοὶ παραδέχονται ἐπίσης τρία εἶδη κηλῶν: α) τὰς συνήθεις, καθ' ἃς παρατηρεῖται πάντατ' ἀνευρυσμὸς τοῦ περιτοναίου· β) τὰς ἐκ τραυμάτων τῶν κοιλιακῶν τοιχωμάτων, σὺν οἷς τραυματίζεται καὶ τὸ περιτόναιον· καὶ γ) τὰς κήλας, ἐφ' ὧν κατολισθαίνουσι τὰ σπλάγχα δι' οὐλῶν τοῦ κύτους τῆς κοιλίας ("Ὁρ. τὰς περὶ κηλῶν περιγραφάς). Ἐπειδὴ δὲ τὰ μὲν δύο πρῶτα εἶδη καὶ παρὰ τοῖς Ἑλλησιν ἰατροῖς καὶ παρὰ τοῖς νεωτέροις χειρουργοῖς εἶνε τὰ αὐτὰ, τὸ δὲ τρίτον εἶδος οἱ μὲν Ἕλληνας ἐρίζουσιν ὡς ἀπὸ ῥήξεως τοῦ περιτοναίου γινόμενον, οἱ δὲ νεώτεροι ἰατροὶ ὡς οὐλῶν ἀρχαίων τραυμάτων ἀπότοκόν τι, δὲν εἶνε ἄρα λογικώτερον νὰ ὑποτεθῇ ὅτι τὸ τρίτον εἶδος ἐρίζεται κάλλιον ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἰατρῶν, ἢτοι ἐν ἄλλαις λέξεσι δὲν πρέπει ἐπὶ τῶν διὰ τῶν οὐλῶν συμβαινουσῶν κηλῶν, κατὰ τοὺς νεωτέρους, νὰ ὑποτεθῇ ὅτι σὺν τῇ οὐλῇ τῶν ἐξωτερικῶν στιβάδων τοῦ κύτους τῆς κοιλίας συνυπάρχει καὶ οὐλὴ τοῦ περιτοναίου ἐνδθεν, ἣς ὁ ἰστός, ἢτε συστακτικὸς ὢν καὶ λεπτότερος τοῦ ἀντικατασταθέντος, ὕψως ἐπὶ πασῶν τῶν οὐλῶν συμβαίνει, δύναται νὰ ὑπάκηται εἰς ῥήξιν; Καὶ ἀληθῶς, τῶν νεωτέρων παρατηρητῶν κήλας γινομένης διὰ τῶν οὐλῶν τοῦ κύτους τῆς κοιλίας, δὲν πρέπει νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ὁ τῆς οὐλῆς τοῦ περιτοναίου ἰστός, ὁ ἐκ τοῦ τραύματος προσηγόμενος, ἢτε συστακτικὸς ὢν, δυσκολώτατα μὲν δύναται ν' ἀνευρυνθῇ εὐκολώτατα δὲ νὰ διαρραγῇ; Ἡμεῖς τοῦλάχιστον πρεσβεύομεν ὅτι ἡ γνώμη τῶν Ἑλλήνων ἰατρῶν ὡς πρὸς τὸ τρίτον εἶδος τῶν κηλῶν εἶνε λογικωτάτη. Ἄλλ' ὁπωσδήποτε κρίνομεν ἀναγκαῖον νὰ τραπῶσιν οἱ νεώτεροι εἰς

ἐρεῦνας σπουδαιότερας πρὸς ἐξακριβώσιν τοῦ πράγματος.

Καὶ περὶ μὲν τῶν κατὰ ῥήξιν τοῦ περιτοναίου κηλῶν, κατὰ τὸν Ὀρειθάσιον καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας ἰατροὺς, ἴσως ἄλλοτε ποιησόμεθα ἐκτενέστερον τὸν λόγον. Ὅτι δὲ ἐπὶ τῶν κηλῶν ὁ ὄγκος διπλοῦς ἢ καὶ πολλαπλοῦς πολλακίς δύναται νὰ ἐμφανίζηται, καὶ περὶ τούτου διατεινόμεθα ὅτι σφάλονται οἱ νεώτεροι, νομίζοντες ὅτι πρῶτος ὁ Scarpa καὶ ὁ Cruveilhier ἐποίησαντο τοιαύτην περιγραφὴν διότι ἐκ τοῦ προμνημονευθέντος χωρίου τοῦ Ὀρειθασίου πασιφανέστατα συναγεται ὅτι αὐτὸς ἴσως δὲ καὶ ἄλλοι πρότερον ἰατροὶ πολλὰς πρὸ τοῦ Scarpa καὶ τοῦ Cruveilhier ἑκατονταετηρίδας περιέγραψαν σαφῶς τὸ διπλοῦν ἢ τὸ πολλαπλοῦν τοῦ ὄγκου ἐπὶ τῶν κηλῶν.

Ἐκ τῶν βηθέντων πειθόμεθα ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνας ἰατροὶ ἐγίνωσκον κάλλιστα:

α) Ὅτι ἐπὶ τῶν κηλῶν σὺν τοῖς κατολισθαίνουσι σπλάγχνοις συγκατερχόμενον καὶ τὸ περιτόναιον ἀνευρύνεται καὶ περιβάλλει αὐτὰ ἐν κύκλῳ, ἀποτελοῦν οὕτω τὸν παρὰ τῶν νεωτέρων καλούμενον θύλακον τῆς κήλας καὶ

β) Ὅτι ἐπὶ τῶν κηλῶν ὁ ὄγκος οὐ μόνον ἀπλοῦς ἀλλὰ καὶ διπλοῦς ἢ καὶ πολλαπλοῦς ἔστιν ὅτε ἐμφανίζεται.

Ἐπίσης δὲ πειθόμεθα ὅτι οἱ ἀρχαῖοι παρεδέχοντο τρία εἶδη κηλῶν: τὰς ἐξ ἀνευρυσμοῦ τοῦ περιτοναίου, τὰς ἐκ τρώσεως αὐτοῦ καὶ τὰς ἐκ τῆς ῥήξεως αὐτοῦ, καθάπερ καὶ οἱ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις χειρουργοί.

Πλανῶνται ἄρα οἱ νεώτεροι χειρουργοὶ νομίζοντες ὅτι ἀλήθεια ἐπιστημονικαὶ ἀνεκαλύφθησαν ἀπὸ τοῦ ἰη. αἰῶνος καὶ ἐφεξῆς, καὶ περ γνωστόταται οὔσαι τοῖς ἀρχαίοις καὶ κάλλιστα ὑπ' αὐτῶν περιγραφείσαι.

Τοσούτων καὶ τοιούτων εἰρημένων ἡμῖν, πιστεύομεν ὅτι οἱ νεώτεροι ξένοι χειρουργοὶ θ' ἀξιώσασιν τῆς προσηκούσης τιμῆς τοῖς ἀρχαίοις Ἕλληνας ἰατροῖς καὶ θὰ παύσωνται ἐρίζοντες ἀλλήλοις περὶ προτερήσεως ἀνεκαλύψεως ἀληθειῶν, ὧν

γνώσιν είχαν οί πρόγονοι ήμῶν σφαιροτάτην και ακριβοστάτην.

Ἐν Ἀρχαῖῳ μηνῷ Φεβρουαρίου 1871.

ΛΟΥΚΑΣ ΠΑΠΑ ΙΩΑΝΝΟΥ.

Σημ. Ἡ μικρὰ αὕτη πραγματεία εἶνε μέρος τῶν ἐν τῇ ἰατρικῇ σχολῇ Ἑπιποστάτου, προεδρεύοντος τοῦ Κυρ. Γ. Καρμηῖται, γεννημένων ὑπ' ἡμῶν περὶ κληῶν διατριβῶν.

Π Ρ Α Κ Τ Ι Κ Α

ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ.

Συνεδρίασις τῆς 19ης Δεκεμβρίου 1870.

Προεδρεύοντος τοῦ προέδρου Κυρίου Α. Ἀναγνωστάκη, ἀναγνωσθέντα ἐπεκυρώθησαν τὰ πρακτικὰ τῆς προλαβοῦσας συνεδριάσεως.

Γενομένης εἴτα ψηφοφορίας ἀνεδείχθησαν μέλη μὲν ἀντιπρωτεύοντα οἱ Κύριοι Πορρο-Soyler, καθηγητῆς ἐν Τουβίγγῃ καὶ Ε. Κωτσονόπουλος ἰατρός ἐν Νεαπόλει, μέλη δὲ τεκτονικὰ οἱ Κύριοι Σ. Σκιαδαρέσης καὶ Ν. Λαμπιδάριος ἰατροὶ ἐν Ἀθήναις, κατὰ τὴν γνωμοδότησιν τῆς ἐπιτροπῆς καὶ τοῦ εἰσηγητοῦ Κυρίου Ἀντωνιάδου.

Κατόπιν ὁ κύριος Καρμηῖταις ἀνεκρίνωσε τὰ ἑξῆς:

Κατ' αὐτὰς παρετήρησα ἐν τῇ Νοσοκομείῳ τῶν οὐφιλιδίων, τῇ διευθυνομένῃ ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Κ. Παλάνου, γυναικῶν δίκολπον. Ἡ γυνὴ αὕτη νέα εἶσσι καὶ πέντε ἐτῶν τὴν ἡλικίαν θεραπεύεται ἐν τῇ καταστήματι ὡς πάσχουσα βλεννόρροικον ἔχει δὲ τὸν κόλπον διηρημένον διὰ διαφρέγματος καθέτου καὶ ἐντελοῦς εἰς δύο, εἰς δεξιὸν καὶ εἰς ἀριστερὸν κόλπον. Ὁ ἐξετάζων δάκτυλος ἀντιλαμβάνεται εἰς μὲν τὸν δεξιὸν κόλπον τῆς κοιλικῆς τῆς μήτρας μοίρας κατὰ φύσιν, καὶ τοῦ στομίου περὶ τὸν, καθότι οὐδέποτε ἔτεκεν ἡ γυνὴ αὕτη εἰς δὲ τὸν ἀριστερὸν φθάνει εἰς τὸν πυθμὲνα ἐπὶ τῆς

νῆς σκληροῦ σώματος, δὲν ἀπαντᾷ ὅμως τὰ αὐτὰ εἶς καὶ κατὰ τὸν δεξιὸν κόλπον.

Ἐξετάσας διὰ τοῦ μητροσκοπίου εἰς μὲν τὸν δεξιὸν κόλπον εἶδον κατὰ φύσιν ἔχοντα τὰ τῆς κοιλικῆς μοίρας τῆς μήτρας εἰς δὲ τὸν ἀριστερὸν ἐφάνετο εἰς τὸ βῆθος ὅπῃ τις, ἥτις παρέσχε μοι ἐντύπωσιν, ὡς σχηματιζομένη ἐξ ἐνδιπλώσεως τοῦ βλεννογόνου ὕμενος ὁ Κ. Ἀντωνιάδης παρὼν κατὰ τὴν ἐξέτασιν ταύτην ἐδοκίμασε νὰ εἰσχαγῆ μήλην εἰς τὴν φαινομένην ταύτην ὄπην, ἀλλὰ μόλις εἰσχαθέντος καὶ ἀπαντῶντος ἀντίστασιν τοῦ κομβίου τῆς μήλης, ἐπῆλθε μικρὰ τις αἱμορραγία, δι' ἣν ἐγκατελείφθη ἡ μήλωσις. Ἐκ τῆς ἐξετάσεως ταύτης δὲν ἐδυνήθη νὰ πεισθῶ ἂν ἡ μήτρα εἶχε δυσμορφίαν τινὰ ἢ παρὰ φύσιν διάπλασιν ἐφάνετό μοι δὲ μέλλον κατὰ φύσιν, ἂν καὶ ἡ εἰς δύο ἐντελῆς διαίρεσις τοῦ κόλπου συνυπάρχει πάντοτε μετὰ διπλῆς μήτρας.

Ἀκολουθῶς ἀνεκοινώθη ὑπὸ διαφόρων μελῶν ὅτι εἰς τὸν στρατὸν ἀναφρίνονται κρούσματα ἐγκεφαλονωτιαία; μηνιγγίτιδος, καὶ σποράδην κατὰ τὴν πόλιν περιπτώσεις διφθερίτιδος καὶ εὐλογίας.

Εἶτα ὁ Κύριος πρόεδρος διέλυσε τὴν συνεδρίασιν.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 5ῃ Ἰανουαρίου 1871.

Ὁ Πρόεδρος

Α. ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΚΗΣ.

Ὁ γραμματεὺς καὶ κ. κ.

ὁ γραμματεὺς

Σ. Τ. ΜΑΡΡΙΝΑΣ.

Συνεδρίασις τῆς 5ης Ἰανουαρίου 1871.

Προεδρεύοντος τοῦ κυρίου Α. Ἀναγνωστάκη, ἀναγνωσθέντα ἐπεκυρώθησαν τὰ πρακτικὰ τῆς προλαβοῦσας συνεδριάσεως.

Τοῦ γραμματεῖος ὑποβαλόντος εἰς τὴν ἐταιρίαν τέσσαρες διατριβῆς σταλείσας διὰ τὸ Συμβουλίδειον διαγωνισμῶν, ἡ ἐπιτροπὴ προέβη κατὰ τὰ κανονισμένα εἰς τὴν ἐκλο-

γὴν τριμελούς ἐπιτροπῆς. Γενομένης δὲ μυστικῆς ψηφοφορίας, ἐξελέχθησαν οἱ Κύριοι Γ. Μακκῆς, Λ. Ὀρρανίδης καὶ Γ. Καραμήτσας μέλη τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης. Μετὰ τοῦτο ὁ γραμματεὺς παρέδωκε τὰς δικτριβάς εἰς τὸν Κύριον Καραμήτσαν.

Ἀκολούθως ἡ ἐταιρεία προέβη εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ γραφείου αὐτῆς. Γενομένης δὲ ψηφοφορίας, ἀνεδείχθησαν πρόεδρος μὲν ὁ Κύριος Λ. Ἀναγνωστάκης, ἀντιπρόεδροι δὲ οἱ Κύριοι Ἀντωνιάδης καὶ Ζίννης, γραμματεὺς δὲ ὁ Κύριος Μαγγίνης, ταμίας ὁ Κύριος Καβάκος, καὶ βιβλιοφύλαξ ὁ Κύριος Βαγιαλέλλης.

Μετὰ δὲ ταῦτα διελύθη ἡ συνεδρίασις.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 16ῃ Ἰανουαρίου 1871.

Ὁ Πρόεδρος

Λ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΚΗΣ.

Ὁ γραμματεὺς

Σ. Τ. ΜΑΓΓΙΝΑΣ.

Συνεδρίασις τῆς 16ης Ἰανουαρίου 1871.

Προεδρεύοντος τοῦ Κυρίου Λ. Ἀναγνωστάκη, ἀναγνωσθέντα ἐπεκυρώθησαν τὰ πρακτικὰ τῆς προλαβοῦσης συνεδριάσεως.

Ὁ Κύριος Καραμήτσας ἐπέδιδξεν εἰς τὴν ἑταιρίαν νέον τινὰ πάσχοντα σκληροδερμίαν τοῦ προσώπου, οὗτινος ἐπεφυλάχθη ἡ ἀνακοινώσις λεπτομερῆ ἱστορίαν, ἀφοῦ ὑποβάλλη αὐτὸν ὑπὸ θεραπείαν καὶ παρατηρήσῃ οἰονδήποτε ἀποτέλεσμα.

Ὁ Κύριος Δαμασάδης ἀνεκοίνωσε τὴν ἐξῆς περίπτωσιν τραυματισμοῦ τῶν νεύρων.

Ἰωάννης Σ. Δόξας ἑτῶν 30 κατὰ τὴν 21ην Ἰουλίου 1870 ἐτραυματίσθη ἐκ μικρᾶς ἀποστάσεως διὰ πυροβόλου ὄπλου μετὰ χάνδρων μολύβδου κατὰ τὴ μέσον τοῦ ἀριστεροῦ βραχίονος. Τὸ τραῦμα ἐγένετο λοξῶς κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιπέδου τοῦ βραχίονος ἐκ τῶν ἐμπροσθεν καὶ κάτω πρὸς τὰ ἄνω καὶ ἔσω· οἱ χάνδρῳ τοῦ μολύβδου προσβαλόντες λο-

ξῶς τὸν δικέφαλον κατὰ τὴν μεσότητά διευθύνθησαν πρὸς τὴν μασχάλην χιάζοντες τὴν ἐσωτερικὴν μεσομυϊκὴν γραμμὴν. Ἀποτελέσαντες μεγάλην ὀπὴν εἰσήλθον ὑπὸ τὸν κυτταρώδη ἱστὸν, διασταυροῦντες τὰ ἀγγεῖα καὶ νεῦρα τοῦ βραχίονος, πρὸς τὴν ἔσω ἐπιφάνειαν τοῦ τρικεφάλου ὕπου καὶ ἀνεπάρησαν· ἰδίως κατὰ τὴν εἰσοδὸν ἐπαρουσίαζεν ἡ πληγὴ λάκκον βαθὺν ἕνεκεν φθορᾶς τῶν κατὰ τὴν μεσομυϊκὴν γραμμὴν ἱστῶν. Ἐγένετο τραυματισμὸς τοῦ ἐσωτερικοῦ δερματικοῦ νεύρου, τοῦ μεσαίου καὶ τοῦ ὠλενικοῦ, ὡς ἠδύνατό τις νὰ εἰκάσῃ ἐκ τῶν συμπτωμάτων τῆς παραλύσεως καὶ ἀναισθησίας· καταστροφὴ τῆς βασιλικῆς φλεβὸς, ἴσως καὶ τῆς βραχιονίου· ἀναπληροῦσα τὴν φλεβικὴν κυκλοφορίαν ἡ κεραλικὴ φλέψ, διεστάλη τὴν ἐπισῶσαν εἰς πᾶχος τοῦ μικροῦ δακτύλου. Φαίνεται ὅτι ἐτραυματίσθη καὶ ἡ βραχιόνιος ἀρτηρία, διότι σφυγμὸς δὲν ὑπῆρχε κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ τραυματισμοῦ, πλὴν ἐπανήλθε μετὰ τινος ὥρας λίαν μικρός. Τὸ τραῦμα ἐπεδέθη κατὰλλήλως· ἐπῆλθε τύσις καὶ σαρκοφυΐα, ἐξήχθησαν 170 χάνδρῳ μολύβδου, ἐκτὸς τινων σποράδην ἐμπεπαρμένων εἰς τὸ δέρμα περὶ τὴν πληγὴν· ἡ πληγὴ εἶχε βάθος 0,10 μ.

Α. Δύροστου. Καί τοι ὑπάρχει ἀναισθησία κατὰ τὸ πρόσθιον καὶ ἔσω τοῦ ἀντιβραχίου κατὰ τὴν παλάμην καὶ τὴν βᾶξιν τοῦ μικροῦ δακτύλου καὶ παραμῆσου, ἐάρρωστος αἰτιᾶται πόνους κατὰ τὰ μέρη ταῦτα ἰδίως κατὰ μῆκος τοῦ ὠλενικοῦ νεύρου· αὕτη εἶναι ἡ ἐπώδυνος ἀναισθησία λεγομένη (Anæsthesia dolorosa). Τὸ ὠλενικὸν νεῦρον εὕρισκει τις κατὰ τὸν ἀγκῶνα διπλάσιον τὸ πᾶχος καὶ ὀρθῶδες, ἀνώδυνον δὲ ἔλω· εἰς τὴν πίεσιν. Οἱ νευραλγικοὶ πόνοι σφοδρότατοι ἐκτείνονται καθ' ὅλον τὸ βραχιόνιον πλέγμα, πρὸς δὲ καὶ εἰς τὸ καρδιακὸν πλέγμα, ἐπάρχοντες παραξυσμοὺς κυνάγχης τοῦ στήθους. Γνωστὴν ὅτι συμβαίνει τᾶνάγκλιον ἐπὶ τῆς κυρίως κυνάγχης τοῦ στήθους ἐκτείνονται δηλονότι οἱ πόνοι καὶ εἰς τὸ βραχιόνιον πλέγμα. Ἐκτὸς τῆς ἀναισθησίας, ὡς εἰρηται, ὑπάρχει καὶ παράλυσις τελεία τῶν μυῶν τῆς ἄκρας χειρὸς

καὶ τῶν κατὰ τὸ πρόσθιον τοῦ ἀντιβραχίου καμπτήρων τῶν δακτύλων καὶ λοιπῶν ἐκ τοῦ μεσαίου καὶ τοῦ ὠλενικοῦ ἐκπρωμένων μυῶν. Ἦδη ἤρξατο καὶ ἀτροφία τῶν μεσοπέσων μυῶν καὶ τῶν τοῦ θέναρος καὶ ὑποθέναρος.

Οἱ νευραλγικοὶ παροξυσμοὶ μετριάζονται τῇ χρήσει τῆς μορφίνης. Ἡ πληγὴ οὐδὲν ἕτερον ἐπαρουσίασεν ἐκτὸς τοῦ σχηματισμοῦ μικροῦ ἀποστήματος εἰς τὸ βάθος αὐτῆς, ἐπεὶ ἐσχάθη. Ἰάθη ἐντελῶς μετὰ 40 ἡμέρας.

25. *Σαπτεμήσιου*. Ἰξέτασις διὰ τοῦ ἤλεκτρισμοῦ. Ἀτροφία τῶν μυῶν τῆς ἄρκου χειρὸς, μικρὰ τις ἀτροφία τῶν κατὰ τὸ πρόσθιον τοῦ ἀντιβραχίου μυῶν. Οὐδεμία ἀντίδρασις διὰ τοῦ ἤλεκτρισμοῦ κατὰ τούτους ὄλους τοὺς μῦς· ἐπιμένει ἡ ἀναίσθησις. Ἐφαρμόσθη ὁ ἤλεκτρισμὸς ἐπὶ τινὰς ἡμέρας, πλὴν πάντοτε χωρὶς νὰ ἀντιδρῶσιν οἱ μῦς, καὶ ἀπέμνηθη ὁ ἄρρωστος παρκαγγελοῖς νὰ ἐπανεέλθῃ βραδύτερον, μετὰ 2½ μηνῶν, ὅπως παρκαγγέλλει ὁ K. Duchenne.

20. *Δεκεμβρίου*. Εἰς τὴν αὐτὴν κατάστασιν ἡ παράλυσις τὸ ἀναισθητοῦν δέριμα τραχὺ καὶ παρυσιάζει πιτυρώδη ἀπολέπισιν· οἱ μῦς ὅμως τοῦ ἀντιβραχίου εἰσὶν ἤδη λίαν ἀτροφικοί· οἱ μῦς τῆς ἄρκου χειρὸς ἐξέλιπον ὅλως.

*Θεραπεία*. Γίνεται ὁ φαρμακισμὸς τῶν μυῶν τούτων ἀμέσως καὶ ἐμμέσως μετὰ πρωτεύοντος βεύματος, καὶ ὁ τοῦ δέριματος, μετὰ δευτερεύοντος βεύματος, πλὴν οὐδεμία συστολή προκαλεῖται.

11. *Ἰανουαρίου 1871*. Ἐφαρμόζοντες ἰσχυρὸν βεῦμα πρωτεύον κατὰ τὴν μεσχάλην ἐπὶ τοῦ βραχιονίου πλέγματος προκαλοῦμεν μικρὸν κάμψιν τῶν δακτύλων. Ἐφαρμόζοντες ἐπὶ τοῦ ὠλενικοῦ κατὰ τὴν ἀγκῶνα προκαλοῦμεν ἤδη νυγμὸν μίαν κατὰ τὴν μικρὸν δάκτυλον· ἐφαρμόζοντες κατὰ τὸ μεσαίον νεῦρον ὑπεράνω τοῦ ἀγκῶνος καὶ κάτωθι τῆς πληγῆς οὐδεμίαν συστολὴν προκαλοῦμεν.

13. *Ἰανουαρίου*. Ἦδη καὶ κάτωθι τῆς πληγῆς ἤλεκτρισόμενον τὸ μεσαίον νεῦρον προκαλεῖ συστολὰς. Ἡ παρκατεταμένη χεὶρ τοῦ ἤλεκτρισμοῦ βεύματος προξενεὶ ἐξάντλη-

σιν καὶ ἄλλισιν διαγέρσεως εἰς συστολὴν, πρᾶγμα ὑπερὸ οὐδέποτε παρατηρεῖται ἐπὶ ὑγιῶν νεύρων.

15. *Ἰανουαρίου*. Καὶ τῶν μυῶν τῶν καμπτήριων καὶ λοιπῶν ὁ φαρμακισμὸς προκαλεῖ συστολὰς. Ὁ ἄρρωστος ἤδη κάμπτει καὶ κατὰ βούλησιν τοὺς δακτύλους· ἐπανεῆλθεν ἤδη καὶ ἡ ἠλεκτρομυϊκὴ αἰσθητικότης, καὶ αἰσθάνεται ὁ ἄρρωστος κατὰ πρῶτον ἤδη τὰς συστολὰς τῶν μυῶν. — Ἐνταῦθα τὸ ζήτημα εἶναι ἀνὰ ἀρτῆ ἢ παράλυσις. — Ἀφοῦ διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ ἤλεκτρισμοῦ κατωρθώθη, ἔστω καὶ μικρὸν, νὰ ἐπανεέλθῃ ἡ κατὰ βούλησιν κίνησις, ἡ παράλυσις θέλει παρέλθει ἐντελῶς, ὡς ἀποδεικνύει ἡ πείρα. Οὐ μόνον δὲ τοῦτο ἀλλὰ καὶ ἡ θρέψις θέλει ἐπανεέλθει εἰς τοὺς μῦς, ἐννοεῖται διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἤλεκτρισμοῦ, ὅστις εἶναι τὸ μόνον βοήθημα εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην. Πρὸς τοῦτο ἠθέλησα νὰ παρουσιάσω ὑμῖν τὸν ἄρρωστον τοῦτον, ἵνα ἔχωσιν ὑπ' ὄψιν οἱ Κύριοι συναδέλφοι τίνος βαθμοῦ ἀλλοιώσεως θέλουσιν ἐπανορθωθῆ, τόσῳ περισσύτερον καὶ ταχύτερον, ὅση μείζων χεῖρις γένηται τοῦ ἤλεκτρισμοῦ, οὐτινος ἡ ἐφαρμογὴ δέον νὰ μὴ διακοπῆ, ἐκτὸς ἀν' ἐπιέλωσι νευραλγία.

Τίς δὲ ἡ αἰτία τῆς ἀτροφίας, περὶ τοῦτου ὠμιλήσαμεν ἐν ἐκτάσει ἐν τῇ περὶ κατιούσης νευρίτιδος πραγματείᾳ ἡμῶν, ἢν ἐσχόμεν τὴν τιμὴν νὰ παρουσιάσωμεν τῇ Ἐταιρίᾳ. Προέρχεται ἡ ἀτροφία ἐκ τῆς βλάβης τῶν ὑρεπτικῶν ἰνῶν τῶν μετὰ τῶν νωτιαίων νεύρων πορνεομένων πρὸς τὴν περιφέρειαν. Ὅταν τραυματισθῇ καὶ ἡ ἀρτηρία τοῦ μέρους, τότε ἡ ἀτροφία ἐπέρχεται ταχύτερα. Ὅταν ἡ τομὴ ἢ ρήξις τῶν νεύριων ἢ τελεία καὶ οὐδεμία παρατηρητὴ ἀντίδρασις τῶν μυῶν διὰ τοῦ ἤλεκτρισμοῦ, συμβουλεύει ὁ K. Duchenne νὰ μὴ ἐπιχειρῶμεν ἀμέσως τὴν Ἠλεκτρικὴν Θεραπείαν, ἀλλὰ μετὰ 6—8 μηνῶν, ἀφοῦ ἀναγεννηθῶσι τὰ νεῦρα καὶ ἐπικνωρθῶσιν ἡ λύσις τῆς συνεχείας. Περὶ τῷ ἡμετέρῳ ἀρρώστῳ ἤρκεσαν 5 περίπου μῆνες πρὸς τοῦτο.

Ὁ Κοσ. Ἀγκωνιάδης ἀνεκοίνωσε δύο παρατηρήσεις φαρυγγίτιδος διαφθορογόνου εἰς δύο κοράσια, ὧν τὸ μὲν ἦτο 12ετής,

τὸ δὲ θετέ. Καὶ πρῶτον μὲν τῇ διὰ νιτρικοῦ ἀργύρου ἐπι-  
καύσει ἐχρήσατο, πλὴν παρετήρησεν ἐπέκτασιν μᾶλλον τῆς  
παθήσεως ἀντὶ ὠφελείας. Παρήγγειλε τότε τὴν χρῆσιν γαργα-  
ρίσματος διὰ φανικοῦ ὄξους (Dr. F. in *Act. Inst. un. c. 6*). Τοῦ  
γαργαρίσματος τούτου μίνον τὸ μεγαλύτερον τὴν ἡλικίαν κορά-  
σιον χρῆσιν ἐποίησατο, τοῦ ἐτέρου ἀδυνατοῦντος. Ἐξ ὧρας μετὰ  
τὴν χρῆσιν τούτου ἡ λευκὴ ἐπιφάνεια ἤρξατο νὰ ἐρυθραίνῃ,  
ὅπερ δὲν ἔγινε πρῶτον τῇ τοῦ νιτρικοῦ ἀργύρου χρῆσει ἢ ἐπὶ  
4 ἡμέρας ἐξηκολούθησεν. Εἰς τὸ μικρότερον κοράσιον ἐγένοντο  
μόνον αἱ διὰ νιτρικοῦ ἀργύρου ἐπικαύσεις δια τὸ ἀδύνατον τοῦ  
γαργαρίσματος. Κατὰ τὸν φάρυγγα τούτου παρετηρήθησαν μό-  
νον μικραὶ κηλίδες, αἵτινες δὲν ἔλαβον οἶαν εἰς τὸ ἄλλο κο-  
ράσιον ἔκτασιν. Ἦ τοῦ νιτρικοῦ ἀργύρου χρῆσις εἰς τὸ μικρό-  
τερον τῶν κορασίων τούτων ἐπήνεγκε τὴν ἴασιν βραδύτερον,  
καίπερ ἐλαφροτέρας αἰτίας τῆς παθήσεως, ἢ εἰς τὸ πρῶτον  
τῆς χρῆσις τοῦ διὰ φανικοῦ ὄξους γαργαρίσματος.

Ὁ Κος Σκιαδαρέσης ἀνέγνω τὴν ἐξῆς παρατήρησιν ἐπιτυ-  
χοῦς Θεραπείας διφθερογόνου φαρυγγίτιδος τῇ δι' ἀκράτου φα-  
νικοῦ ὄξους ἐπικαύσει.

Ὁ παῖς Γ. Σ., θετῆς τὴν ἡλικίαν καὶ λεμφικῆς, ὑποστρέ-  
ψας τὴν δεξιὰν τῆς 16ης Δεκεμβρίου 1870 τοῦ Σχολείου  
ἐτικθῆ ἀνωροξίαν καὶ πόνον κατὰ τὸν λαιμὸν.

Διήλθε τὴν νύκτα τῆς 16ης ἐν πολλῷ ἀλυσμῷ τὴν δὲ πρωί-  
αν τῆς 17ης ἦν μὲν ἡσυχώτερος κατὰ τι, πλὴν ἡ δυσκατα-  
ποσία κῦξησε.

Προσκληθεὶς τὴν 18ην 10βρίου εἶραν τὴν παιδα ἰσχυρῶς  
πυρέσσοντα, μὲ σφυγμοῦς 128 κατὰ 1' καὶ βίπταζόμενον ἀπὸ  
24 ὧρων οὗτος δὲν ὑπνωσε, κατὰ τὰς πληροφορίας τῆς μη-  
τρὸς. Ἰτιῶτο κεφαλαλγίαν, δίψαν καὶ πόνον εἰς τὸν λαιμὸν  
ὃν ἐξέφραζε κατὰ τὴν κατάποσιν τοῦ σιέλου συσπῶν ἰσχυρῶς  
ταῦς προσωπικοῦς μύς. Ὑπὸ τὴν ἀριστερὰν γωνίαν τῆς κάτω  
γένυος ἀνευρίσκετο ἀδὴν λεμφικῆς ἐπίδυνος τῆ ἐπαφῆσαι. Διὰ  
τῆς ἐπαπειλῆς τοῦ καίλου τοῦ στόματος καταφαίνετο ἰσχυρὰ  
τῶν περιθωρίων ἔνεσις καὶ τῶν ἀμυγδαλῶν διόγκωσις· αὗται

προεῖχον ὡς κέρασος καὶ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς αὐτῶν παρετη-  
ρεῖτο λευκωπὴ κηλὶς, ἣν παρασσομένου τοῦ παιδὸς δὲν παρε-  
τήρησα ἀρκούντως, ἐλαβὼν ὡς βλεννοπιώδη ὕλην. Ἦχος  
τραχὺς, κατὰ τὰ ἀνώτατα τῶν ἀναπνευστικῶν ὁδῶν παραγό-  
μενος συνάδευε τὴν τε εἰσπνοὴν καὶ ἐκπνοὴν τοῦ παιδός. Ἦ  
ἐξέτασις τοῦ θώρακος οὐδὲν παρείχε τὸ παρὰ φύσιν. Οὐδὲν  
κατὰ τὸ δέρμα ἐξάνθημα ἐφαίνετο. Τὰ οὖρα διαφανῆ, ἀνευ  
ὑποστάσεώς τινος καὶ μὴ περιέχοντα λεύκωμα.

Ἀνέγραψα ἐμετικὸν καὶ βλενωδὲς τι ποτόν. 18 (ἑσπέρας).  
Δις ἐπῆλθεν ἔμετος ἀνακουφίσας τὸν πάσχοντα. Ὁ πυρετὸς  
καὶ ὁ πόνος κατὰ τὴν λαιμὸν ἐν στασιμότητι ἔμεινον. Ἦ ἔλ-  
λειψις ἰκανοῦ φωτὸς ἦτο ἐμπόδιον εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ φάρ-  
υγγος. — Παρήγγειλα καθολικὸν χλιαρὸν λουτρὸν καὶ τὴν  
ἐπανάληψιν τοῦ ἐμετικοῦ. 19η Ὁ παῖς ἤμεσεν ἅπαξ χθὲς τὸ  
ἑσπέρας ἀπὸ τοῦ φαρμάκου· ὁ ὕπνος του ὑπῆρξε παραχώδης  
καὶ διακεκομμένος. Τῇ παρενόησει φελλοῦ μεταξὺ τῶν σιαγό-  
νων ἐξήτασα εἰκότως τὴν στοματικὴν κοιλότητα. Ἦ ἐπὶ τῆς  
ἀριστερᾶς τὰ μάλιστα διογκωμένης ἀντιάδος λευκωπὴ κηλὶς,  
συνείχετο μετὰ τοῦ βλενωμένου· διχστάσεις ἔχουσα μεγά-  
λης φακῆς καὶ λεία οὖσα ὁμοία κηλὶς ἢ πλάξ, μεγαλητέρα,  
ἡμιδιαφανῆς, σχήματος ἀκανονίστου καὶ καταφανῶς ἐν πολ-  
λῶν μικροτέρων συναλισθισιῶν πλακῶν ἀποτελεσθεῖσα ἔδρα-  
ζεν ἐπὶ τῆς μεσότητος τοῦ ὑπερώου ἰστίου.

Μετὰ τὴν ἐξέτασιν ταύτην διέγνωσα διφθερικὴν κυνάγ-  
χην. — Παρήγγειλα τὴν ἐπανάληψιν τοῦ ἐμετικοῦ καὶ τὴν  
χορήγησιν μετὰ τὸν ἔμετον ζωμοῦ. 19η (ἑσπέρας) Ἦ αὕτη  
καθόλου κατάστασις, εἰς ἣν προστέθη κόρυζα· αἱ τὴν πρωίαν  
παρατηρηθεῖσαι κατὰ τὰ παρίσθημα λευκωπαὶ πλάκας ἐπέξτε-  
τάθησαν ἀδρότεραι συνάμα γενόμεναι ἔπασα σχεδὸν ἡ ἀρι-  
στερὰ ἀμυγδαλὴ καλύπτεται ὑπὸ ὑμενώδους ἐξιδρώσεως·  
ὁμοία διφθερ. πλάξ νεαρωτέρα καλύπτει τὴν ἐξωθηκίαν κιο-  
νίδα καὶ ἑτέρω τὸ ἀριστερὸν τοῦ ὑπερώου ἰστίου σκέλος· οὐ-  
δερμα ἐξιδρωτικῆς ὑπῆρχε εἰς τὸ κοίλον τοῦ φάρυγγος.

Ἐγένετο ἐπίθιξις τῶν διφθερ. πλακῶν διὰ τοῦ ὑγροῦ φα-

νικού ὄξέος 20. — Ὁ παῖς ἐκοιμήθη ἑσυχώτερον τὴν νύκτα. Σήμερον ὁ πυρετὸς μετριώτερος. Ἡ κατάποσις ἤττον ἐτώδυνος καὶ ὁ κατὰ τὴν ἀναπνοὴν τραχὺς ἤχος ἀσθενῶς ἀκούεται. Αἱ κατὰ τὰ παρίσθια πλάκες δὲν ἐπεξετάθησαν πλὴν ἀλλοίαν ἔχουσι σήμερον τὴν μορφήν· τοῦτέστι ἡ μὲν κατὰ τὴν ἀριστερὰ ἀμυγδαλὴν παρίσταται διακρυσταλλισμένη καὶ λαχνώδης, αἱ δὲ λοιπαὶ ἀδρότεραι. Ὁ παῖς ἀπέπτυσε τεμάχιον μικρὸν ψευδομεμβράνης (1) Νέα ἐπιθέξις διὰ φανικοῦ ὄξέος ἐγένετο καὶ ἐχορηγήθη μυξῶδις τι φάρμακον πρὸς διάκλυσιν τοῦ στόματος.

20 (ἐσπέρας). Τὴν ἡμέραν ὑπνωσεν ἐπὶ 4 κατὰ συνέχειαν ὥρας. Πυρετὸς μέτριος, καταπίνει εὐκολώτερον καὶ ἐξήγησε τροφήν. Ὁ λαίμηξ ἐξώθεν δὲν ἀλγεῖ εἰς τὴν ἐπιθλίψιν ὡς πρότερον οὐδὲ κατὰ τὸν ἐξοιδηκῶτα λεμφικὸν ἀδένα.

21η. Σήμερον ὁ παῖς ἀπύρετος ἐντελῶς ἐστί. Ἀπέπτυσε καὶ ἕτερα μικρὰ ψευδομεμβρανιώδη τεμάχια. Ἡ ἀριστερὰ ἀμυγδαλὴ παρίσταται ἐλάχιστον διογκωμένη καὶ ἐρυθρὰ ὡς κατὰ φύσιν· αἱ δὲ ἐπὶ τοῦ ὑπερωίου ἰστίου καὶ τῆς κωνίδας πλάκες ποῦ μὲν συνέχονται τῷ ὑποκειμένῳ βλευνούμένῳ καὶ ἀλλαχοῦ ἀπεσπάρθησαν τούτου. Ἐγένετο τρίτη ἐπιθέξις διὰ τοῦ φανικοῦ ὄξέος. Ἡ ἀπὸ τῆς ρινὸς ἔκρυσσις κῦξησε. Τὰ ὄρα δὲν παρουσιάζουσι λεύκωμα.

21η (ἐσπέρας). — Ἐλαβεν ὀλίγον στερεὰν τροφήν ἢν εὐκόλως κατέπιε. Διατελεῖ ἀπύρετος· καὶ οὐδεμίαν αἰτιᾶται ἐνόηλησιν.

22. — Οὐδαμοῦ τοῦ στόματος καὶ φάρυγγος παρατηρεῖ-

(1) Ἡ ψευδομεμβράνη αὕτη μικροσκοπικῶς ἐξασαθεῖσα εὐρίθη συνισταμένη κυρίως ἐκ κοκκίων ἰσίδος, ἐνταχοῦ δὲ παρατηροῦντο ὀλίγα πυοσφαίρια εἰς διάφορον βαθμὸν ἀναπτύξεως καὶ ὀλίγιστα εὐθεταῖς ἰνῆς παραλλήλως διατεθειμέναι τῇ ἐπιθλίψει τοῦ ἰξικοῦ ὄξέος αἱ ἴνες αὐταὶ βαθμωδῶν ἐξηραίνοντο. Ἐκ τῶν ἰνῶν τούτων ἄπαξ μόνον παρατήρησα ἐν τῇ μικροσκοπικῇ πεδίῳ ὁ—ὁ ἰγθὸς ἀλλήλων κειμέναι· αἱ λοιπαὶ μεμονωμέναι ἐγκρίνοντο.

ται λευκὴ ἐξιδρώσις· τὰ πρότερον ὑπὸ τῶν διφθεριτικῶν πλακῶν κατελιημένα χωρία παρίστανται ὠχρότερα τῶν πέριξ· πᾶσα ἔνεσις καὶ ἐξοιδήσις ὀλοτελῶς ἐξέλιπεν. 23η: Ὁ παῖς ἀνεφάρωσεν, ἡ κατάποσις εὐκόλος· ἐστὶ καὶ οὐδεμίαν ὀδύνην προκαλεῖ.

Μέχρι τῆς 24ης Ἰανουαρίου ἐν. ε. ὅτε εἶδον τελευταῖον τὸν παιδᾶ, οὐδεμίαν πάρεσιν· τῶν ἐνεργούντων τὴν κατάποσιν μυῶν ἐπῆλθεν.

Εἰς τὴν ἀνωτέρω παρατήρησιν ἀπ. εἰς διφθεριτικῆς κωνιδῆς ἄξια σημειώσεως εἰσι τὰ ἑξῆς.

α'. Ἡ δυσαναλογία μεταξὺ τῶν γενικῶν συμπτωμάτων, ἰδίως τοῦ πυρετοῦ, καὶ τῆς τοπικῆς ἐκδηλώσεως τῆς νόσου. Τὴν δυσαναλογίαν ταύτην ὡς χαρακτηριστὴρα ἰδίου τῆς ἐσχάτης ἐνσηψάσης παρ' ἡμῖν μικρᾶς ἐπιδημίας διφθερίτιδος παρατήρησε καὶ ὁ Καθηγητὴς Κ. Χ. Πρετεντέρης, ὡς μὲν ἀνέφερε.

β'. Ὅτι ἡ ἐξιδρώσις περιορίσθη εἰς τὴν ἀριστερὰν ἀμυγδαλὴν καὶ τὰ ἀριστερὰ τοῦ ὑπερωίου ἰστίου, τῶν δεξιῶν μὴ μετασχόντων τῆς νόσου. Εἰς ἐξιστόρησιν ἐπιδημίας τινος διφθερίτιδος ἐνσηψάσης ἐν Κεφαλληνίᾳ κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1850 ὁ Κ. Πρετεντέρης ἀναφέρει ὅτι, ὁσάκις ἡ διφθεριτικὴ ἐξιδρώσις ἤλυσκε τὴν ἐτέραν μόνον τῶν ἀντιᾶδων ἡ ἰασις ἦν ἡ συνηθεστάτη τῆς νόσου ἐκείνης. Ἐν ὁμοίᾳ περιπτώσει ἔτυχε καὶ ὁ ἀνωτέρω παῖς.

γ'. Τὸν κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας ἀκούόμενον εἰς τὴν ἀναπνοὴν τοῦ παιδὸς ἀσυνήθη τραχὺν, βέγγοντα ἤχον ἀδυνατῶν ἐξηγήσω εἰμὴ παραδεχθῶ τοῦτον ὡς παραγόμενον κατὰ τὰ ἐστενωμένα ὑπὸ τῆς φλεγμονῆς παρίσθια, ἢ ἕνεκα τῆς ὑπὸ τοῦ ἀναπνεομένου αἵρος δονήσεως τοῦ κεχλαρωμένου ὑπερωίου ἰστίου ( ; )

δ'. Ἡ ἐπιθέξις τῶν διφθεριτικῶν πλακῶν διὰ τοῦ ὑγροῦ φανικοῦ ὄξέος, ὡς ὁ Κ. Lemaire ἐν τῷ ἀξιολόγῳ ὑπομνήματι του συμβουλεύει, φρονῶ ὅτι συνετέλεσεν οὐκ ὀλίγον εἰς τὴν ταχύτεραν ἀπόσβεσιν τῆς νόσου ἐπενεκαῖσα τὸ ὑπὸ τοῦ

Κ. Lemaire σημειούμενον ἀποτέλεσμα, ἦτοι τὴν παρεμπό-  
δισιν διαδοχικῶν ἐξιδρώσεων ἐπὶ τοῦ τόπου τῶν πρώτων καὶ  
τὴν ἐκ τούτου παράτασιν τοῦ νοσήματος.

Ὁ Κορ Ἀντωνιάδης ἀνεκάλυψε εἶτα τὰ ἐπόμενα. Εἰς  
ἄτομόν τι ἡλικίας ἐτῶν 68, εὐρωστον, ἱκανὸν χρόνον ἐν λα-  
μῇ διατρίψαν, καὶ πολλοὺς διαλείποντας παθόν, καὶ πολ-  
λὴν κινίην λαβόν, ποτὲ αἱματουρία δὲν παρατηρήθη. Πρὸ  
ἐνὸς δὲ ἢ δύο μηνῶν, συχνῶν τῶν πυρετῶν ἐπανερχομένων  
χρήσις τῆς κινίνης εἰς δόσεις μεγάλας ἐγένετο. Ἐπελθόντων  
δὲ γαστρικῶν φαινομένων, καὶ τοῦ πυρετοῦ καθ' ἑσπέραν πα-  
ροξυνομένου, διακοπὴ τῆς κινίνης ἐγένετο, καὶ οὕτως ὁ πά-  
σχων 6 ὕλας ἡμέρας χρῆσιν τοῦ φαρμάκου τούτου οὐκ ἐποιή-  
σατο. Νύκτα δὲ τινὰ ἐν δυσφορίᾳ τοῦ κάμνοντος ἔντος, αἱ-  
ματουρία ἐπῆλθεν. Παρηγγέλθη τότε κλύσμα διὰ κινίνης ἐκ  
4 ἢ 2 δραχμῶν, καὶ τὴν ἐπομένην ἡμέραν 4 [2 δραχμῆ κινί-  
νης διὰ τοῦ στόματος. Ἡ αἱματουρία ἔπαυσε μετὰ 24  
ώρας.

Τὴν κατὰ τὴν παρατήρησιν ταύτην καὶ ἄλλας ὁμοίας ἐ-  
περχομένην αἱματουρίαν θεωρεῖ ὁ ἀνακοινώσας ὡς προερχο-  
μένην ἐκ διαλείποντων πυρετῶν, καὶ ὡς ἐν τῶν εἰδῶν τῶν  
μεθ' αἱμοφόρων ἀποτρεχόντων ἐλαίων τούτων νοσημάτων,  
οὐχὶ δὲ ἐκ τῆς ἐνεργείας τῆς θεϊκῆς κινίνης, εἰς ἣν τοιαῦτα  
τις δύνανται ὑπὸ πολλῶν ἀποδίδονται.

Πολλῶν δὲ τῶν μελῶν τάναντι ἀπορηναμένων, καὶ εἰ-  
πόντων ὅτι παρατήρησαν ἐνίοτε διαλείποντας, καθ' οὓς αἱμα-  
τουρία ἐπῆλθε μόνον μετὰ τὴν χρῆσιν τῆς κινίνης, ἐν ᾧ κατὰ  
τοὺς παροξυσμοὺς τοῦτο δὲν εἶχε παρατηρηθῆ, καὶ τοῦ Κορ  
Ἀντωνιάδου ἀντιλέγοντος ὅτι ἡ αἱματουρία ἦτο καὶ ἐνταῦθα  
ἀπότοκος τοῦ ἐλαίου μιάσματος, καὶ οὐχὶ τῆς τοῦ φαρμάκου  
ἐνεργείας, ἐδέησε νὰ ζητηθῆ ἂν, γινομένης χρήσεως τῆς θεϊ-  
κῆς κινίνης εἰς ἄλλα νοσήματα καὶ οὐχὶ εἰς διαλείποντας, ἢ  
αἱματουρία τῇ χρήσει ταύτης ἐπακλουθῆ.

Ὁ Κύριος Γούσαμπε ἀνεκάλυψε τότε ὅτι εἰς σπουδαστὴν  
τινα γαστραλγίαν πάσχοντα ἐποιήσατο διὰ χρῆσιν τῆς κινί-  
νης εἰς μικρὰν δόσιν (13—18 κόν.), καὶ κατὰ μακρὰ δια-  
λείμματα, καὶ τῇ χρήσει τοῦ φαρμάκου τούτου αἱματουρία  
ἐπικολούθησεν. Ἐπίσης εἰς ἕτερόν τινα νευραλγίαν πάσχοντα  
ὁ αὐτὸς ἰατρός τὴν κινίην χορηγήσας, παρατήρησεν ὅτι μετὰ  
τοῦτο αἱματουρία ἐπῆλθεν. Ἐπειδὴ δ' ἐνταῦθα ἐπιπλοκὴ τις  
δὲν ὑπῆρχεν, οὔτε ἄλλη τις περίστασις ἱκανὴ τὴν αἱματου-  
ρίαν νὰ ἐξηγήσῃ, τὸ φαινόμενον τοῦτο πρέπει ν' ἀποδοθῆ εἰς  
τὸ φάρμακον, ὅπερ εἰς περιπτώσεις καὶ ὄργανισμοὺς τινὰς τὴν  
τοιαύτην τοῦ αἵματος ῥοσὴν ἐπιφέρει.

Εἶτα ὁ Κορ Πρόεδρος διέλυσε τὴν συνεδρίασιν.  
Ἐν Ἀθήναις 20 Φεβρουαρίου 1874.

Ὁ Πρόεδρος

Α. ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΚΗΣ.

Ὁ γραμματεὺς

Σ. ΜΑΓΓΙΝΑΣ.

#### ΣΥΛΛΟΓΗ ΚΑΙΝΙΚΩΝ ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΝ.

##### 3. Περὶ γένεως τοῦ ἐπιλογείου πυρετοῦ.

(συνέχεια καὶ τέλος).

Ὁ Spiegelberg διαγράψας πάντα τὰ εἶδη τῶν ἐπιλογείων  
παθήσεων (ὄρα Ἀσκληπ. Τ. Θ'. σ. 153 καὶ ἐφ.) ἔρχεται ἐπὶ  
τὸ κύριον αὐτοῦ θέμα ἀποφαινόμενος ὅτι τὰ ἐπιλόχεια νο-  
σήματα εἶνε ῥόσοι τραυματικά, ἢ γινου παθολογικὰ ἀλλοιώ-  
σεις ἐπιερχόμεναι ἐκ τραυματισμοῦ ἢ κατὰ τὰ τραυματι-  
σθέντα ὄργανα, ἢ κατὰ τόπους μακρὰν τῶν τραυματισθέντων  
κειμένων· ἐπεξεργασίαι λοιπὸν ἐξ ἀντιδράσεως εἰς τὰ περί-  
του τραύματος, καὶ μακρὰν αὐτοῦ δευτεροπαθεῖς, μεταστα-  
τικαὶ καλούμεναι, ἐκ μεταφορᾶς τῶν προϊόντων τῆς φλεγ-  
μονῆς διὰ τῶν λεμφικῶν καὶ αἱμοφόρων ὁδῶν προξενούμεναι.  
Ὁ Spiegelberg ἀτηριζόμενος ἐπὶ τῶν ἐργασιῶν τοῦ Vir-  
chow τοῦ Waldeyer καὶ Hüter, μάλιστα δὲ τοῦ Waldeyer,  
καλεῖ σηφαιμίαν μὲν τὴν ἀναρῆσθαι σηπτικῶν ἀλλῶν, ἢ-  
τις γεννᾶται παντοῦ, ὅπου εἰς τὸ αἷμα ἢ εἰς τὰ παρεγχυμα-

τιώδη ρευστά φέρονται οσείαι σπρόμεναι, πλαιμίαν δ' ἐξ ἰμ-  
 ολιῆς τὰς μεταστατικὰς ἐπεξεργασίας τὰς προξενουμένας  
 διὰ φλεβοθημβιώσεως καὶ διαφθορᾶς τοῦ ὀρθομένου καὶ πραι-  
 τέρω μεταφορᾶς αὐτοῦ, πλαιμίαν δὲ ἀπλήν τὴν ἐκ προσ-  
 λήθειας πύου εἰς τὰς λεμφικὰς καὶ αἰμοφόρους ὁδοὺς δηλητη-  
 ρίασιν ἢ ὁ Virchow καλεῖ ἰχωροχυμίαν. Καὶ ἐν τῇ τελευταίᾳ  
 ταύτῃ δύνανται νὰ προσληθῶσιν ὕλαι σηπτικαί, οὐχὶ ὅμως  
 καὶ ἐκείθεν, ὅπου δὲν συμβαίνει σηπτικὴ διαφθορὰ τοῦ πύου,  
 ὡς εἰς τὰς κεκλισμένας περικοχλίας ἐστίας. Ἰνωρίζομεν δὲ  
 τοῦναντίον ὅτι καὶ τὸ καθρὺν πῦον ἐνεργεῖ δηλητηριωδῶς,  
 εἶνε δὲ πιθανώτατον, ἵνα μὴ εἴπωμεν βέβαιον, ὅτι τὰ ἀπὸ  
 τοῦ αἵματος ἐξελλόγητα ἢ ἐν τοῖς ἴστοις σχηματισθέντα πω-  
 κύτταρα (Stricker) δύνανται καὶ πάλιν νὰ εἰσδύσωσιν εἰς  
 τὴν κυκλοφορίαν καὶ ὅτι πράττουσι τοῦτο ἰδίως εἰς τὰς λεμ-  
 φικὰς ὁδοὺς. Οὕτω δὲ καὶ κατὰ τὴν ἀπλήν πλαιμίαν γεν-  
 νῶνται μεταστατικαὶ φλεγμοναί, πρὸ πάντων δὲ εἰς τοὺς  
 ἄρθρους ὑμένας (μεταστατικαὶ φλεγμοναὶ τῶν ἄρθρων), οἵ-  
 τινες εἶνε αὐτόχρημα μεγάλοι λεμφικοὶ σάκκοι. Ἡ ἐκ πύου  
 αὕτη δηλητηρίασις γίνεται μάλιστα ἐκεῖ, ἔπου ἡ πύσις  
 προδίδει ταχέως ἐπὶ μεγάλων ἐπιφανειῶν διάχυτος («ἐρυ-  
 σιπελακτώδης») καὶ εἰς τοῦτο ἔχουσι διάθεσιν ἐπιφανέει  
 μεγάλα ἱστολογικῶς ταυτόσημοι, καθὼς πρὸ πάντων ὁ παρὰ  
 τὰς περιτονίας καὶ μεταξὺ τῶν μυῶν συνεκτικὸς ἴσθις. Ἡ  
 διάταξις αὕτη χαλαροῦ συνεκτικοῦ ἴσθου κατὰ συνεχῆ ἐπιτετα-  
 μένην χώραν εἰς ὀλίγα μέρη εἶνε τόσον καταφθνή, ὅσον περὶ  
 τὴν μήτραν, τοὺς πλατεῖς συνδέσμους καὶ τὴν πύλον ἐν-  
 γένει.

Ἡ τραυτότης τῶν ἐπιλοχείων παθήσεων πρὸς τὰς προμη-  
 μονευθείας ταύτας ἐπεξεργασίας ἀποδεικνύεται, ἐὰν κατα-  
 δείχθῃ ὅτι αὗται εἰς πᾶσαν λεχωίδα ἀναπτύσσονται ἐκ τοῦ  
 ἐπιλοχείου τραύματος, ὑπὸ τινος δὲ περιστάσεως καὶ ἀναγ-  
 κίως ἀναπτύσσονται. Ἀλλὰ πρὸς τοῦτο εἶνε ἀνάγκη νὰ  
 γνωρίσωμεν τὸ ἐπιλόχειον τραῦμα, τὴν εἶδρα καὶ τὰς ἰδιό-  
 τητας αὐτῶν. Ἰννοεῖται δὲ ὅτι ὁ λόγος ἐνταῦθα περιορίζε-

ται εἰς τὰ κυριώτερα, αἱ δὲ λεπτομέρειαι ὑποτίθενται γνω-  
 σταί. Ὅτι πᾶσα λεχωὶς εἶνε τραυματίας κατήνησεν ἔκ-  
 φρασις κοινὴ, ἀφ' οὗτο ὁ μὲν Cruveilhier εἶπε τοῦτο, ὁ δὲ  
 Simpson παρέβαλε τὸ ἐπιλόχειον πρὸς τὸ χειρουργικὸν  
 τραῦμα.

Εἰς τὰ τέλη τῆς κνήσεως τὰ γεννητικὰ ὄργανα, ὡς γνω-  
 στὸν, διήνυσαν ὑπερπλαστικὴν ἐπεξεργασίαν, ἥτις εἶνε μά-  
 λιστα καταφθνή ἐν τῇ μήτρᾳ, ὅπου εἶνε μάλιστα ψηλαφητὴ.  
 Ὁ βλεννογόμος τῆς μήτρας ὑμὴν ἐγένετο παχὺ ἐπιχόριον ἢ  
 πλακοῦς· σὺν τῇ αὐξήσει δὲ τοῦ μυϊκοῦ στρώματος καὶ τοῦ  
 πλακοῦτος ἀνεπτύχθησαν ὑπερμέτρως τὰ αἰμοφόρα καὶ λεμ-  
 φοφόρα ἀγγεῖα· διότι ἡ αὐξηθεῖσα ζωὴ τῆς κυοφορούσης μή-  
 τρας καὶ ἐπομένως ἡ ἰσχυρότερα κατανάλωσις ὕλης ἀπῆται  
 ἀναγκάτως καὶ ἐκτενεστέρα ἐκφορητικὰς ὁδοῦς. Ὅμοια συμ-  
 βαίνουσι καὶ εἰς τὸν κόλπον καὶ τὸ αἰδοῖον, ὡς φαίνεται ἐκ  
 τῆς διογκώσεως, τῆς στολιδώσεως τοῦ βλεννογόνου, τῆς ἀφθό-  
 νου ἐκκρίσεως, καὶ τῶν ἐκταθεισῶν φλεβῶν τῶν μορίων τούτων,  
 αἵτινες πρέχουσιν εἰς αὐτὰ χροιάν βαθυκόκκινον. Ἡ ὑπερπλασία  
 ὅμως αὕτη δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τῶν γεννητικῶν μορίων τὸν  
 σωλήνα, ἀλλ' ἐκφάνεται ἐξίσου καὶ εἰς τὰ ἐξαρτήματα αὐτοῦ,  
 ἰδίᾳ δὲ εἰς τοὺς πλατεῖς συνδέσμους καὶ εἰς τὸν περιβάλλον-  
 τα συνεκτικὸν ἴσθον. Ἐν καιρῷ δὲ τοῦ τοκετοῦ ἀποπίπτει  
 ὁ ἐμβρυακὸς πλακοῦς καὶ μέρος τοῦ μητρικοῦ, ὡς καὶ ἡ ἐπι-  
 πόλιος στιβάς τοῦ ἐπιχορίου. Ἐκ τῶν παρατηρήσεων τοῦ  
 Friedländer συνάγεται ὅτι τοῦ ἐπιχορίου εἶνε δύο στιβάδες  
 διακριτέαι, ἡ ἀνωτέρη, ἡ κυτταρικὴ στιβάς, ἥτις προέρχε-  
 ται ἐκ τοῦ συνεκτικοῦ ἴσθου τοῦ βλεννογόνου ὑμένοος, καὶ  
 ἡ βαθυτέρη ἡ ἀδενικὴ. Ἐν καιρῷ τοῦ τοκετοῦ ἡ ἀποχώ-  
 ρισις τοῦ ἐπιχορίου γίνεται ἐντὸς τῆς κυτταρικῆς στιβάδος,  
 ἢ λεπτὸν μέρος συγκρατεῖται μετὰ τῆς ἀδενικῆς. Ἀκριβῶς  
 τὰ αὐτὰ παρατηροῦνται καὶ εἰς τὴν χώραν τῆς προσφύσεως  
 τοῦ ὑστέρου. Τὸ καλούμενον μητρικὸν μέρος τοῦ ἀποχωρι-  
 σθέντος ὑστέρου εἶνε μέρος τῆς κυτταρικῆς στιβάδος· εἰς δὲ  
 τὸν τόπον τῆς προσφύσεως τοῦ ὑστέρου μένει τὸ αὐτὸ, ὡς



καὶ κατὰ τὴν λοιπὴν τῆς μήτρας ἐπιφάνειαν, διακρίνεται δὲ ἀπὸ τοῦ κατὰ τὴν τελευταίαν μόνον ἐκ τῶν φλεβῶν τῶν γυμνῶν καὶ τεθρομβωμένων. Τὸ νέον δ' ἐπιθήλιον σχηματίζεται βαθυμυδὸν καὶ πιθανώτατα ἐκ τοῦ ἀδενικοῦ ἐπιθηλίου κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον συμβαίνει ζωπρὰ κυττάρων πλάσις καὶ μετανάστασις εἰς τὴν ἐπιφάνειαν. Αἱ παρατηρήσεις αὗται ἐθεμελίωσαν τὴν ἀνατομικὴν βᾶσιν τῆς καταρροϊκῆς ἐνδομητρίτιδος, ἣτις ἦτο μετέωρος, ἐφόσον παρεδέχοντο ὅτι ἀπέπιπτεν ὁ βλεννογόνος ὀλόκληρος. Συγχρόνως ὅμως ἐπεκυρώθη καὶ ἡ γνώμη, ὅτι πᾶσα λεχωὶς φέρει ἐν τῇ μήτρᾳ αὐτῆς μέγα τραῦμα, ἂν καὶ ἐν ἄλλῃ σημασίᾳ, ἢ ὅπως ἐδόξαζον οἱ πλείστοι τῶν συγγραφέων, παραβάλλοντες τὸν τόπον τῆς τοῦ ὑστέρου προσφύσεως πρὸς τὸ ἐξ ἀκρωτηριασμοῦ κολόβωμα· διότι βλεννογόνος ὕμνην ἀφαιρθεὶς τὸ ἐπιθήλιον καὶ τὴν ἀνωτάτην αὐτοῦ κυτταρικὴν στιβάδα εἶνε βεβαίως τραυματικῆ ἐπιφάνεια ἐπίσης ὡς καὶ τὸ γυμνὸν χόριον. Εἶνε δὲ πρόδηλον ὅτι ἡ σημασία τοῦ τραύματος τούτου αὐξάνεται ἐκ τῆς ἐν αὐτῷ ὑπάρξεως βλαβῶν κατὰ τὰς φλέβας.

Εἰς τὸ τραῦμα τοῦτο τὸ ὑπάρχον εἰς ἐκάστην λεχαιδα κατὰ τὰς πρώτας 8—12 ἡμέρας προσθετῆαι αἱ ἐλαφραὶ συνολάσεις καὶ ἐκδοραὶ κατὰ τὸν τράχηλον τῆς μήτρας, ὡν ἄνευ οὐδεὶς σχεδὸν συμβαίνει τοκετός· αἱ διχθρώσεις καὶ αἱ βωγμαὶ εἰς τὸ κατώτερον μέρος τοῦ κόλπου, εἰς τὸ περιαικίον αὐτοῦ τμήμα, τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν τῶν χειλέων καὶ ἐν γένει εἰς τὰ αἰδοῖον, εἶνε τόσο συχνὰ, ὥστε σχεδὸν πάντοτε ἀνευρίσκει αὐτὰς ὁ Spiegelberg καὶ συμφωνεῖ μετὰ τοῦ Schrüder, ἀναφέροντος ὅτι εἰς 89 λεχωίδας ἐξ 93 εἶδε καταφανεῖς βωγμὰς εἰς τὸν κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ κόλπου βλεννογόνον. Εἶνε δὲ πρόδηλον ὅτι μετὰ τῆς ὀλάσεως τοῦ ἐν καιρῷ τοκετοῦ οὕτως ἰσχυρῶς δι' ἄρρῳ διηθημένου τραχήλου τῆς μήτρας καὶ τοῦ κόλπου συνθλάται συγχρόνως καὶ ὁ τῆς πυέλου συνεκτικὸς ἰστός, καὶ ὅτι κατὰ τὴν διέξοδον τῆς κεφαλῆς τῆς πληρούσης ὀλόκληρον τὴν κοιλότητα τῆς πυέλου, τὰ ἐκρητῆματα τῆς μήτρας, ὁ ἄρρογόνος αὐτῆς ὕμνην, τὸ

παρέγχυμα τῶν πλατέων συνδέσμων ἀναγκαιῶς συνθλίβονται καὶ γίνονται ἐπιτήδεια εἰς φλεγμονώδη ἐξοίδησιν. Ἡ ἀπάθησις τῶν μορίων τούτων, ὁ ἔλκυσμός καὶ ἡ λεπτονεῖσις τοῦ συνεκτικοῦ ἰστοῦ εἶνε τόσο ἰσχυρὰ, ὥστε κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἐξόδου ἡ κεφαλὴ φαίνεται διὰ τοῦ ἐξετάζοντος δακτύλου ἀποχωρίζομένη ἀπὸ τῶν τοιχωμάτων τῆς πυέλου μόνον διὰ τῶν τοιχωμάτων τοῦ κόλπου. Ἀλλὰ πόσον συχνάκις, πλὴν τῶν καθ' ἕκαστον τοκετῶν γινομένων τούτων τραυμάτων, ἐπέρχονται καὶ πολλὰ βαρύτερα, ἢτοι ἐντελής ἀποξέσμις τοῦ βλεννογόνου τῆς κοιλότητος τῆς μήτρας καὶ τῆς χώρας τοῦ ὑστέρου κατὰ τὸν μετασχηματισμὸν καὶ τὴν ἀποχώρισιν τοῦ ὑστέρου, ἢ ὑπολειφθέντων λειψάνων τοῦ ὄσῳ, ρήξις καὶ θλάσις τοῦ τραχήλου μετὰ μακρὸν αὐτόματον τοκετῶν, ἢ στενῆς οὔσης τῆς πυέλου· συντρίψεις τοῦ κόλπου, τοῦ αἰδοίου, τοῦ περιβάλλοντος συνεκτικοῦ ἰστοῦ εἰς ἐμβρυουλκίαις δυσκόλους, καὶ εἰς διατρήσεις! Καὶ οὐδέποτε τὸ τραῦμα εἶνε καθαρὸν, ἀλλὰ πάντοτε τὰ χεῖλη αὐτοῦ διὰ ρήξεως καὶ συνθλάσεως προελθόντα, ἤδη δὲ ἐν καιρῷ τοῦ τοκετοῦ νεκρωμένα. Οἱ δὲ τοιοῦτοι τραυματισμοὶ γεννῶνται ἐν ἰσθμῷ περιέχοντι φλέβας διευρυσμένας καὶ λεμφοφόρους ὁδοὺς εὐρυχώρους, συχνάκις δὲ οἰδηματωδῶς διεμποτισμένω, ὅστις εἶνε ἐπιτήδειος πρὸς παραγωγὴν καὶ μεταφορὰν πύου, ὅσον οὐδεὶς ἄλλος ἰστός. Οἱ τραυματισμοὶ οὗτοι εὐρίσκονται, ὅπου εἶνε πολλῆς προσοχῆς ἄξιον, πλησιέστατα τοῦ ἐκτενεστάτου τῶν ἄρρογόνων ὕμνος, τοῦ μεγίστου λεμφικοῦ σάκου τοῦ σώματος. Ἄς ἐξετάσωμεν τὰ ἐπακολουθήματα τούτου.

Ἐν πρώτοις εἶνε φανερὸν ὅτι μεγάλης οὔσης τῆς ἐκτάσεως καὶ πολλαπλῆς τῆς ἕδρας τῶν τραυμάτων ἡ ἀντίδρασις δεικνύεται ὅτε μὲν μᾶλλον κατὰ τὸν βλεννογόνον ὕμνην τῶν γεννητικῶν ὀργάνων, ὅτε δὲ μᾶλλον κατὰ τὰ περίξ αὐτοῦ, συχνάκις δὲ καὶ κατ' ἀμφοτέρω τὰ μέρη. Ἀμαρτάνουσι δ' ἐντελῶς οἱ θεωροῦντες ὡς πρωτοπαθῶς προσβαλλομένην εἰς πᾶσας τὰς ἐπιλοχείους νόσους τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν τῆς μήτρας, ὅπως πράττουσιν ὁ Kiwisch, ὁ Klob, καὶ ὁ Huhl, καὶ

πλάσας τὰς λοιπὰς παθήσεις παράγοντες ἐξ ἔνδομητρίτιδος καὶ μητρίτιδος ἀμέσως ἢ ἐμμέσως. Ἡ ἰοξασία αὕτη οὕτε πρὸς τὰς ἀνατομικὰς ἀλλοιώσεις συμφωνεῖ, οὕτε παρέχει ἐξήγησιν τῆς ἀναπτύξεως τῶν παθήσεων ἀρμόζουσαν πρὸς τὰ γεγονότα καὶ μοι φαίνεται ὅτι πηγάζει ἐξ ἐπιδράσεως τῆς θεωρίας, καθ' ἣν συμβαίνει πρωτογόνος ἀλλοίωσις τοῦ αἵματος, ἣτις κατὰ πρῶτον ἐκδηλοῦται ὅπου ὑπάρχει *Locus minoris resistentiae*. Ἐριστώμεν δὲ θερμώτατα τὴν προσοχὴν ἐπὶ τοῦτου, ὅτι ἀφετηρία τῶν παθίσεων εἶνε πολλῶν συχνότερον τὰ τραύματα τοῦ αἰδοίου, ἢ θλάσις τῶν περὶ τὴν μήτραν ἢ ἡ ἐσωτερικὴ τῆς μήτρας ἐπιφάνεια. Ἐάν δὲ ἡ τελευταία εὐρίσκειται κατὰ τὴν νεκροψίαν ἠλλοιωμένη εἰς τὰς πλείστας τῶν περιπτώσεων, δὲν πρέπει νὰ λησμονώμεν ὅτι ὑπὸ τὴν ἐπὶ τὴν ἐπιφάνειαν μιάσεως, γενομένης ἀλλαγῆς τοῦ σώματος, δύναται καὶ τὸ τραῦμα τῆς μήτρας ν' ἀλλοιωθῆ δευτεροπαθῶς· δὲν πρέπει δὲ νὰ συγχέωμεν αἰτίαν καὶ ἀποτέλεσμα. Οἱ κλινικοὶ μάλιστα ἔχουσι τὴν εὐκαιρίαν νὰ παρατηρῶσι τὴν ἀνάπτυξιν τῶν νοσημάτων, ὃ δὲ ἀνετόμος βλέπει μόνον τὸ τετελεσμένον καὶ πολλάκις ἀδυνατεῖ νὰ ὀρίσῃ τὸ ἀρχικὸν σημεῖον, τῶν διαταραξέων.

Ὡς ἀντίδροσις εἰς τὰς ρωγμὰς καὶ συνθλάσεις πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν αἱ φλεγμοναὶ τοῦ αἰδοίου καὶ τοῦ κόλπου, κατὰ καὶ ἡ οὐχὶ σπανία ἐπιπόλαιος ἔνδομητρίτις· εἶνε εὐνόητον ὅτι ἐπὶ ἐπιφανείας βλεννογόνου ἀπωλεσάσης τὸ ἐπιθήλιον καὶ πολλὰχῶς συνθλασθεῖσιν· συμβαίνει εὐκόλως ἐξιδρωματικὴ ἐπεξεργασία καὶ ἰσχυρὰ βλάστησις. Πόσον δὲ βλάβος χωρεῖ ἢ ἐπεξεργασία αὕτη ἐξαρτᾶται, ἐν μέρει μὲν καὶ ἐκ τῆς σφοδρότητος τοῦ τραύματος, ἀλλὰ μάλιστα ἐκ πολλῶν προσωπικῶν περιστάσεων, καὶ ἰδίως ἐκ τῆς καταστάσεως τῆς μήτρας κτλ. Ἄν ἡ μήτρα δὲν ἐκκενώθῃ ὑπερμέτρως καὶ δὲν ἐτραυματίσθῃ, ἢ πάθῃσις περιορίζεται εἰς ἐπιπόλαιον φλεγμονήν· τὸ πολὺ δὲ συμπάσχει ὀλίγον καὶ ὁ ὄρρογόνος κατὰ γεινιάσιν καὶ ἐπέρχεται ἐλαφρὰ περιμητρίτις. Οὐδέμια δὲ ὑπάρχει ἀμφισβησις ὅτι τὸ τραῦμα τῆς μήτρας ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν ψύ-

ξως δύναται νὰ ἐπεκταθῆ ἐπὶ πλέον (καταβροχικὴ ἔνδομητρίτις) ἢ τοιαύτη δ' ἐπήρεια παρατηρεῖται καὶ εἰς ἄλλας παθήσεις βλεννογόνων, ὡς οὐδόλως εἶνε ἀξιοθαύμαστος εἰς τὸν βλεννογόνον τῶν γεννητικῶν μορίων. Ἄλλως ὅμως ἔχει τὸ πρᾶγμα, ἂν ὁ βλεννογόνος οὗτος βαθύτερον τραυθῆ, ἂν ὁ αὐχὴν συνθλασθῆ, ἂν τὰ ὄργανα ἤδη ἐν καιρῷ τοῦ τοκετοῦ διεγρᾶνθῶσιν ὑπὸ λευκοματώδους διδρώσεως, ἂν κόλπος καὶ αἰδοῖον εἶνε συντετριμμένα. Πεπληρωμένα ὑπὸ τῶν ἀποπιπτόντων νεκρωτικῶν μορίων τῶν σηπεδοειδῶς φθειρομένων θρόμβων τοῦ αἵματος καὶ λειψίων τοῦ αἵματος, ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ προσκχομένου ἀέρος ἐν καιρῷ τοῦ τοκετοῦ καὶ μετ' αὐτὸν (ἐν τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει οὐχὶ σπανίως τεχνητῶς) ἐπιφέρουσι σηπτῶν ἀναβρόφῃσιν, πυώδη ἢ ἰχωρώδη διαφθοράν τῶν θρόμβων κατὰ τὴν χώραν τοῦ πλακοῦντος, σηψαιμίαν καὶ πυαιμίαν. Τὸ βαθέως ἠλλοιωμένον παρέγχυμα τῆς μήτρας συμπετέχει ὡσαύτως· ἐκ τοῦ συνεκτικοῦ ἴστου αὐτοῦ, ὅστις διηθεῖται ὑπὸ λευκοματώδους μάζης καὶ πληθῆος κυττάρων ἐπεκτείνεται ἢ αὐτὴ ἐπεξεργασίᾳ ἐπὶ τὸν παρά τὴν μήτραν καὶ παρά τὸν αὐχένα συνεκτικὸν ἴστον, ἀκολούθως δ' ἐπὶ τὸ παρέγχυμα τῶν πλατέων συνδέσμων καὶ ἐπὶ ὀλόκληρον τὸν συνεκτικὸν ἴστον τῆς λεκάνης. Συμβαίνει δὲ τότε, συντόμως εἰπεῖν, πύησις. Αἱ εὐρεταὶ λεμφικαὶ ὁδοὶ τῆς μήτρας παραλαμβάνουσαι διαλελυμένα, καθὼς καὶ σπερὰ συστατικά, ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς ἐπιφανείας καὶ ἐκ τοῦ τοιχώματος αὐτῆς, θρομβοῦνται· οἱ θρόμβοι μαλακύνονται, ἐπὶ δὲ τοῦ ὄρρογόνου συμβαίνει ἐξιδρωσις. Ἀλλὰ ἡ πύησις αὕτη τοῦ παρά τὴν μήτραν καὶ κατὰ τὴν πύελον συνεκτικοῦ ἴστου δυνατὸν νὰ ἐκπορευθῆ καὶ ἀπὸ τοῦ κόλπου καὶ τοῦ αἰδοίου, δύναται μάλιστα νὰ παρουσιασθῆ πρωτογενῶς ἐν τῇ παρά τὴν μήτραν ἰσθμῷ. Ἐνοεῖται δὲ διατὶ ὁ συνθλασθεὶς ἴστος τοῦ αἰδοίου καὶ τοῦ περιναίου εὐκόλως νεκροῦται καὶ πῶς ἐκείθεν ἢ πύησις εὐκόλως ἐπεκτείνεται εἰς τὸν μετ' αὐτῶν συνεχόμενον συνεκτικὸν ἴστον. Καὶ ἐπειδὴ σχετικῶς, ἔχοντος κατὰ τὸν σπλῆνος τῶν γεννητικῶν μορίων, ὁ παρά τὴν μήτραν ἴστος δύναται νὰ συνθλασθῆ

και να συντριφθῆ, ἢ περι ἧς ὁ λόγος ἐπεξεργασία ἀρχεται ἀμέσως και ἐν τούτῳ. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ὑπάρχουσι βεβαίως μικροὶ τραυματισμοὶ κατὰ τὸν σωλήνα τῶν γεννητικῶν μορίων, οἵτινες εἰτι εὐκολώτερον παρορῶνται ἐν τῷ πτόματι ἢ κατὰ τὴν ζωὴν, και ἀπετέλεσαν ἐνδεχομένως τὸ ἀρχικὸν σημεῖον τῆς παραμητρίτιδος. Ἐνταῦθα πρόκειται οὐπωδῶς περι τῶν αὐτῶν ἀλλοιώσεων, αἵτινες παρατηροῦνται ἐνίοτε και ἐν καταστάσει μὴ ἐπιλοχίῳ, ὅπως μετὰ τραυματισμοῦ τῆς κύστεως και τοῦ ἀπευθυμένου, και ἔταν εἰτι εἶνε ἐλαφροί· τὰς ἐπεξεργασίας ταύτας εἰς τὰς μνημονευθείσας χώρας; ἐπραγματέθη ἄριστα ὁ Pirogoff.

Ἐὰς δὲ αἰτίας, αἵτινες ἐπιφέρουσι τὴν πύησιν ταύτην (κατεατώδη ἐναπόθεσιν, διφθερογόνον φλεγμονήν) κατὰ τὸν παρὰ τὴν μήτραν ἰστόν, ὁτὲ μὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὁτὲ δὲ μόνον νὰ εἰκάσωμεν. Κατὰ πρῶτον εἶνε ἐγὰ μολυσμένα τραύματα, τοῦτέστιν τὰ δι' ἐφαρμένων και σηπτῶν οὐσιῶν ἐμπεποτισμένα και ἐνοφθαλμισμένα, εἴτε αἱ οὐσίαι αὐταὶ ἐρχονται ἐξωθεν, εἴτε σχηματίζονται ἐν τῷ τόπῳ αὐτῷ τοῦ τραύματος. Καὶ ἐνταῦθα ἐπαναλαμβάνεται, ὅτι βλέπομεν γινόμενον κατὰ τὸ δέρμα και τὸν ὑποδόρειον ἰστόν ὡς ἐπακολούθημα ὁμοίων τραυμάτων. Ἀλλὰ και ἄνευ μίανσεως και μάλιστα μετὰ ἐλαφροῦ τραυματισμοῦ δύναται νὰ συμβῆ τὸ αὐτό· τότε δὲ πρέπει νὰ ἐξετασθῆ ἡ κατάσταση τοῦ παρὰ τὴν μήτραν ἰστοῦ, ὅστις δύναται ἐπὶ μακρὸν νὰ νοσῆ και ἐν ζωῇ δὲν ὑπόκειται εἰς τὴν ἄμεσον παρατήρησιν, ὡς και ἡ προσωπικὴ προδιάθεσις και ἐξωτερικαὶ, ἀπιωτέρω κείμεναι, τυχαῖαι βλαβεραὶ ἐπὶ ηῖται. Τὸ μέγεθος τῆς φθορᾶς, ἐκχυσις αἵματος ἐν τῷ ἰστῷ, θρεπτικὴ κατάστασις, ἐπίδρασις ψύχους και ὑγρασίας ἐν κεντρῷ τοκετοῦ πρέπει μάλιστα νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν. Καὶ ἐνταῦθα παρατηροῦμεν τὰ αὐτὰ οἶα και ἐκτὸς τῆς λοχείας, ἥτοι τὴν γένεσιν φλεγμῶν μετὰ ἐλαφροῦ τραυματισμοῦ ἢ και ὑγιῶς ἐχούσης τῆς ἐπιφανείας.

Ὁμιλοῦντες δὲ πάντοτε μέχρι τοῦδε περι πυήσεως εἰς τὸν παρὰ τὴν μήτραν ἰστόν, δὲν ἐγνωσῶμεν τὰ ὡς ἐπακολούθημα

περιγεγραμμένης φλεγμονῆς σπανίως και πάντοτε βραδίως ἐν τῇ πυέλῳ ἐμφανιζόμενα ἀποστήματα, ἀλλ' ὅτι ὠνομάσθη φλεγμονώδης παραμητρίτις (Virchow), φλέγμα τῆς πυέλου (Erichsen), ἢ και θολερὰ ὀρθώδης διήθησις (Buhl), ὀρθοπυώδες οἶδημα (Pirogoff). Ὁ Spiegelberg προετίμησε τὴν λέξιν πύησις ἐξ ἐπιπέδου, διότι κυρίως πρόκειται περι σχηματισμοῦ πύου ἐν τῷ προκειμένῳ ἰστῷ και διότι τὸ πύον ἀποτελεῖ τὸ ἐκ τοῦ ἰστοῦ αὐτοῦ μολύρον τὸ σῶμα. Ἡ θολερὰ ὀρθώδης διήθησις, τὸ ὀρθοπυώδες οἶδημα εἶνε μόνον στάδιον τῆς πυήσεως και μάλιστα τὸ πρῶτον. Ὅτι δὲ ἡ τοπικὴ ἐπεξεργασία πολλάκις δὲν χωρεῖ περαιτέρω, ὅτι κατὰ τὴν ἐν λοχείᾳ πύελον δὲν εἰσκόμεν τόσον συχνὰ τὴν μακροσκοπικὴν εἰκόνα τῆς πυήσεως, τοῦτου αἰτία εἶνε ὁ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ταχέως ἐπερχόμενος θάνατος, δι' ὃν ἐπιλείπει ὁ χρόνος πρὸς σχηματισμὸν μεγάλων ἰστιῶν πύου.

Ἀλλὰ διὰ τί φρονεῖ ἡ κάθησις αὕτη τόσον ταχέως, διὰ τί εἶνε τόσον ἐπικίνδυνος εἰς τὰς λεχωίδας; Ἡ ἐξήγησις τοῦ ζητήματος τοῦτου, ὅπερ εἶνε και τὸ κυριώτατον ἐπὶ τέλους, φρονεῖ ὁ Spiegelberg ὅτι εἶνε ἡ ἐπομένη: Ὁ κίνδυνος ἐγκτεται τὸ μὲν εἰς τὴν διάταξιν τοῦ συνεκτικοῦ ἰστοῦ τῆς πυέλου, εἰς τὰς εὐρείας αὐτοῦ λεμφικὰς ὁδοὺς και τὰ ἰσχυρὰ λεμφικὰ ρεύματα, τὸ δὲ και κυρίως εἰς τὴν γειτνίασιν τοῦ περιτοναίου, ὅπερ συνδέεται ἀμέσως μετὰ τῆς ἐστίας τοῦ πύου. Ἡ γειτνίασις αὕτη τοῦ περιτοναίου εἶνε μάλιστα ἡ ἐπικίνδυνος εἰς τὰς λεχωίδας.

Δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν ὅτι τὰ πνοκύτετρα ἔχουσι διπλὴν πηγὴν (Stricker), τὸ μὲν ἐξερχόμενα ἀπὸ τοῦ αἵματος εἰς τοὺς ἰστούς, τὸ δὲ, ἔστω και εἰς ὀλιγώτερον ποσόν, παραγόμενα ὑπὸ τῶν ἰστῶν αὐτῶν. Δὲν εἶνε δὲ παράλογον νὰ δεχθῶμεν ὅτι τὰ πνοκύτετρα και εἰσθύνουσιν εἰς τὰς αἱμοφόρους και μάλιστα λεμφοφόρους ὁδοὺς, ἀλλὰ τότε φθάνουσι ταχέως ἀπὸ τῆς πυέλου εἰς τὸν περιτοναϊκὸν σάκον, ὅστις ἔχει στενοτάτην σχέσιν πρὸς τὰς λεμφοφόρους ὁδοὺς (Ludwig)· ἐν δὲ τῷ περιτοναίῳ τὰ πνοκύτετρα ἐπιδρῶσιν ὡς ἐνιοκλα-

στική ούσις (\*) και επιφέρουσιν εύθυσ πηξιν εν τῷ περιτοναϊκῷ βυθῷ εν τῷ εἶδει τῶν γνωσῶν ἰζημάτων τῆς ἰνικῆς, ἅτινα χαρακτηρίζουσι τὴν περιτονίτιδα, ἣτις εἶνε ἡ τόσον ταχέως φονεύουσα πάθησις. Ἐάν δὲ ἡ νόσος διαρκέσῃ ὀλίγον, ἡ αὐτὴ ἐπεξεργασία προχωρεῖ πρὸς τὰ ἄνω, εὐρίσκωμεν δὲ τὰς λεμφικὰς ὁδοὺς τοῦ διαφράγματος πλήρεις πυώδους μάζης (Necklinghausen), καὶ ἐπέρχεται πλευριτίτις καὶ περικαρδίτις. Οὕτω δ' ἐκ τῆς συναφείας τῶν λεμφοφόρων ἀγγείων μετὰ τῶν ἄρθρονόμων ὑμένων ἐξηγεῖται τὸ γεγονός ὅτι αἱ φλογολόγοι οὐσίαι μάλιστα κατὰ πρῶτον ἐνεργοῦσιν ἐπὶ τῶν τελευταίων διεγείρουσαι φλεγμονὴν· οὕτω δὲ ἴσως ἐξηγεῖται καὶ ἡ γένεσις τῶν μετασχητικῶν τῶν ἄρθρων φλεγμονῶν, αἵτινες δὲν δύνανται νὰ ὑπαχωσῶσιν εἰς ἐξ ἐμβολῆς ἐπεξεργασίας, καὶ τῆς εἰς τὰς λεχωίδας σχετικῶς συχνῆς ἐνδοκαρδίτιδος, ἀλλὰ καὶ τοῦ γεγονότος ὅτι τὴ κέντρον τῶν κακοήθων ἐπιλοχείων παθήσεων κείται ἐν τῷ παρὰ τὴν μήτραν ἰσθμῷ· συγχρόνως δὲ ἐννοοῦμεν διὰ τί ἡ περιτονίτις εἰς τὰς λεχωίδας εἶνε τόσον συχνὴ καὶ επικρατεῖ τῶν φαινομένων τοῦ ἐπιλοχείου πυρετοῦ, διὰ τί μάλιστα εὐρίσκεται εἰς βαρείας, ταχέως φονεύουσας παθήσεις, εἰς τὰς οὕτω καλουμένας ἐπιδημίας.

Καὶ ἐάν δεχθῶμεν ἐν τούτοις ἰδιάζον τι τῶν ἐπιλοχείων τραυματικῶν παθήσεων, δὲν εὐρίσκωμεν ὅμως τι εἰδικόν· ὡς δὲ πολλάκις εἶπομεν, τὰ αὐτὰ παρατηροῦμεν οὐ μόνον κατὰ τὰς αὐτὰς χώρας ὑπὸ ἄλλας περιστάσεις, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλας θέσεις κειμένας καὶ διατεταγμένας ὁμοίως. Ὡσαύτως οὐδὲν ἔχει τὸ παράδοξον ὅτι αἱ διὰ τοῦ φλεγμαίνοντος συνεικτικού ἰσθοῦ δικάουσαι φλέβες θρομβοῦνται καὶ φλεγμαίνονται. Αἱ θρομβωτικαὶ δὲ αὐταὶ ἐπεξεργασίαι ἐθεωροῦντο πρότερον, συχνάκις δὲ θεωροῦνται ἔτι καὶ νῦν ὡς κυριώταται μεταξὺ τῶν ἐπιλοχείων παθήσεων, ὅτι ὅμως τοῦτο εἶνε ἡμαρτημένον, παρέστησεν ἤδη ἐντόνως ὁ Μιχαήλ.

Εἶνε γνωστὸν ὅτι οἱ θρόμβοι τῆς χώρας τοῦ πλακοῦντος

(\*) Ὁρα τοῦ ἰσοῦ Ἐγγλεμίδου Φυσιολογίας σ. 17 καὶ 33 καὶ ἐρ.

μυλῶνονται ἐκ τῆς ἐλακώδους ἐπιφανείας τῆς μήτρας· καὶ ὅτι ἐκεῖθεν δύναται νὰ ἐπακολουθήσῃ ἡ συνέχεια τῆς θρομβώσεως εἰς τὴν παρέγχυμα τῆς μήτρας καὶ εἰς τὰς φλέβας τῆς πυέλου ἢ καὶ ἡ διαφορὰ τῶν θρόμβων. Ἐν τῇ φλεγμονῇ τοῦ συνεικτικού ἰσθοῦ τῆς πυέλου ὑπάρχει μίᾳ ἔτι αἰτία τῆς φλεβίτιδος· ἐν αὐτῇ δὲ καὶ ἡ ἐξήγησις τῆς ἐνδομητρίτιδος, τῆς παρεμμητρίτιδος, λεμφοαγγειοίτιδος μετὰ φλεβίτιδος. Ἐν αὐταῖς γεννῶται πρωτοπαθεῖς θρομβώσεις ἐντὸς τῆς μήτρας καὶ παρ' αὐτὴν καὶ ἀνεξαρτήτως τῶν ἤδη μνημονευθεισῶν ἐπεξεργασιῶν, οὐδαμοῦ δὲ μάλιστα εὐκολώτερον ἢ εἰς τὰς λεχωίδας· διότι αὐταὶ ἔχουσιν εὐρυσμένας φλέβας, κιστώσεις κατὰ τὴν πυέλον, τὰ γεννητικὰ μόρια καὶ τὰ σκέλη· πολλαπλαῖ δὲ ἀφορμαὶ ὑπάρχουσι πρὸς θρόμβωσιν ἐκ πίεσεως· δὲν ὑπάρχει δὲ ἀμφιβολία ὅτι καὶ ἡ ἐκ τοῦ τοκετοῦ ἐπερχομένη ἀλλοίωσις τῆς διανομῆς καὶ πίεσεως τοῦ αἵματος, ἴσως δὲ καὶ τῆς μίξεως αὐτοῦ ἐπιδραῖ ἐπὶ τοῦ σχηματισμοῦ θρόμβων εἰς τὰς φλέβας, ἀφοῦ εἶνε γνωστὸν, ὅτι καταστάσεις τινὰς ἐξαντλήσεως χαρακτηρίζουσι ἐλάττωσις τῶν αἰμοκυττάρων καὶ αὐξήσις τῆς ἰνικῆς ἐν τῷ αἵματι. Ὁ Spiegelberg ἀναφέρει δύο λεχωίδας εὐρίσκομένας ἐν τῇ κλινικῇ αὐτοῦ μετὰ θρομβώσεως καὶ φλεγμονῆς τῶν μηριαίων φλεβῶν· εἰς ἀμφοτέραις ἐφλέγησαν αὐτομάτως κισσοὶ κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφανείαν τοῦ κάτω σκέλους· ἀμέσως ὑπὸ τὸ γόνα. Καὶ εἰς τὴν μίαν μὲν ἡ πάθησις παρρωρίσθη κατὰ τὸ πάσχον σκέλος καὶ ἐγένετο περιφλεβίτις καὶ ἀπόστημα, εἰς τὴν ἑτέραν δὲ ἐπεξετάθη εἰς τὸ ἀνώτερον μέρος τοῦ μηροῦ καὶ ἐνῶ σχηματίζεται κατὰ τὴν κνήμην ἀπόστημα, ἀναπτύσσεται κατὰ τὸν μηρὸν περὶ τὰς πισχοῦσαι φλέβας φλέγων ἐκτεταμένος. Ἴδιῃ δ' ἐπανειλημμένα βίγη ἔδειξαν ὅτι ἐπῆλθε μίανσις, πολὺ πιθανὸν ἐμβολή. Καὶ ἡ μασσαμώδης θρόμβωσις δύναται νὰ φονεύσῃ λεχωίδας συχνάκις καὶ βραδέως ἔτι. Ἀρρώστος διελοσθεα δεξιάν πνευμονίαν μετὰ τοκετὸν φυσικὸν ἄνευ τινος ἀξιοπαρατηρήτου παθήσεως τῶν γεννητικῶν μορίων καὶ διατελοῦσα ἤδη εἰς ἐντελῆ ἀνάρρωσιν, τὴν τρίτην ἐβδομάδα προσ-

εβλήθη ὑπὸ μαρκασιώδους θρομβώσεως τῆς σαφηνόυς καὶ ἐκείθεν ὑπὸ ἐμβολῆς κατὰ τοῦς πνεύμονας, ἐξ ἧς καὶ ἀπεβίωσεν. Μετὰ δὲ ταῦτα τί ἐν τούτοις πάσιν ὑπάρχει τὸ εἰδικόν, πρὸς τί ν' ἀναζητῶμεν πρὸς ἐξήγησιν τοιούτων φαινομένων ἰδιάζοντι καὶ ἄγνωστον αἷτιον. Τὸ ἰδιάζον ἐγκριταί παντοῦ μόνον ἐν τῇ ἀνατομικῇ προδιαθέσει τῶν λευχαιδῶν εἰς θρομβωτικὰς καὶ φλεγμονώδεις ἐπεξεργασίας κατὰ τὴν πύελον καὶ τὰ κάτω ἄκρα, ἐπομένως εἰς τὰ δύο εἶδη τῆς πυαιμίας.

Μετὰ τὰ εἰρημένα, ἐν οἷς χάριν σαφηνείας καὶ ἀκριβείας ἐγένοντο καὶ τινες ἐπαναλήψεις, πειθόμεθα ὅτι αἱ ἐπιλόχειοι παθήσεις εἶνε νόσοι τραυματικαί, ἢτοι φλεγμοναὶ τοῦ τραύματος καὶ τῶν περὶ αὐτοῦ ἢ πυαιμία καὶ κατὰ τὰς δύο αὐτῆς μορφὰς ἢ τέλος σηψαιμία. Εἰς ταύτας δυνάμεθα ν' ἀναγῶμεν πᾶσαν μορφήν ἐλαφρὰν εἴτε βραδείαν τῶν ἐπιλοχείων παθήσεων· οὕτω δὲ ἀντὶ ἀορίστον ὀνομάτων ἔχομεν θεωρίας καὶ ἐννοίας.

Ἐν τέλει ὁ Spiegelberg πραγματεύεται διὰ βραχείων τὸ ζήτημα τῆς ἐμφανίσεως τῶν ἐπιλοχείων παθήσεων ἐν εἰδῇ ἐπιδημίας. Δὲν εἶνε λέγει δύσκολον ν' ἀποδειχθῇ διὰ τί γυνή τις, παθοῦσα κατὰ τὴν τοκετὸν ἰσχυρὸν τραυματισμὸν, δύναται νὰ νοσήσῃ βαρέως καὶ ν' ἀποθάνῃ ἐξ αὐτομιάνσεως· δυσκολωτέρα δ' ἀπιθκίνει ἢ ἐξήγησις, ὅταν τοιαύτη πάθησις ἐπέρχεται μετὰ τοκετὸν συμβάντα ὅλως κατὰ φύσιν καὶ οὕτως εἴπῃν ἐν φυσικῷ ἐπιλοχείῳ τραύματι. Εἴς τινες περιπτώσεις ἀποδίδεται τοῦτο εἰς μίανσιν ἐπερχομένην ἐξώθεν, τοιαύτη δὲ μίανσις συμβαίνει εὐκόλως ἐν μαιευτηρίοις, ἄλλοτε ἡμῶς ἤθελε παραμορφώσῃ τὰ γεγονότα ἂν τις εδέχετο τοιαύτην αἰτίαν· ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει οὐδὲν ἄλλο ὑπολείπεται ἢ νὰ δεχθῶμεν ὡς αἰτίαν προσωπικὴν προδιάθεσιν εἰς διαχύτους φλεγμονὰς καὶ εἰς διφθερογόνους ἐπεξεργασίας καὶ βλαβεράς ἐξωτερικὰς συνθήκας. Βεβαίως ὡς πρὸς τὴν πορείαν τῆς πάσεως δὲν εἶνε ἀδιάφορον, ἂν τὸ τραῦμα ὑπάρχῃ εἰς εὐρωστον, ὑγιᾶς ἢ ἀσθενῆς καὶ φυσικῶς καταβεβλημένον σῶμα· οὕτως ὅποια δια-

φορὰ κατὰ τὴν πορείαν ἐξωτερικοῦ τραύματος καὶ φλέγμονος ἔχοντος τὴν ἀρχὴν ἐκ τραύματος, γινομένου εἰς εὐρωστον ἄνδρα ἢ εἰς καχεκτικὴν, γέροντα ἢ φιλοπότην. Ἐκ τῶν ἐξωτερικῶν ἐπηρειῶν ἐξαίρει ἐκ πείρας ὁ Spiegelberg μάλιστα τὴν ἐπιδρασιν τοῦ ψύχους, λέγων ὅτι σχεδὸν πᾶσαι αἱ προσερχόμεναι εἰς τὸ μαιευτήριον ἐν ὥρᾳ σφοδροῦ χειμῶνος καὶ φέρουσαι ἐνδύματα διάβροχα νοσοῦσι βαρέως· εὕρισκει δὲ τὰς προσωπικὰς καὶ τυχαίας ταύτας συνθήκας ὡς αἷτια τῆς ἐν καιρῷ ψυχροῦ χειμῶνος τοσοῦτον συχνῆς ἐμφανίσεως τῶν ἐπιλοχείων παθήσεων ἐν τοῖς μαιευτηρίοις.

Ὁ Spiegelberg δὲν γνωρίζει ἐπιδημίας ἐν τοῖς μαιευτηρίοις, ἀλλὰ μόνον πολλὰς περιπτώσεις συγχρόνους. Ὅμως δὲ τοιούτων, ἀνεξαρτήτως ἀλλήλων ἐπελθουσῶν, δύναται νὰ παραστήσῃ τὴν εἰκόνα ἐπιδημίας. Ἐν τούτοις καὶ ἐνδημία ἀληθινὴ ἀναπτύσσεται, καὶ τοῦτο ἐξ αἰτίας τῶν ἰατρῶν. Ἐκ τῆς ἐπιδράσεως σισηπυίας μάζης καὶ ἐν ἐπιπολαιότητι καὶ μικροτάτῳ τραύματι δύναται νὰ διεγερθῇ ἐπεξεργασία ἀποσυνθέσεως, ἣτις πολλὰκις μὲν μένει ἀβλαβής, ἄλλοτε ὅμως ἄγει εἰς διάχυτον ἐπέκτασιν τῆς φλεγμονώδους ἐπεξεργασίας καὶ εἰς αὐτομιάνσιν· ἐκ παντὸς δὲ τραύματος δύναται μὲν μόνον νὰ μετενεχθῇ καὶ εἰς ἄλλο πρόσωπον. Πῶς δὲ ἀπὸ τούτου τοῦ τραύματος ἢ μολύνουσα ὕλη μεταφέρεται εἰς τὸ τραῦμα τοῦ ἄλλου ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον εἶνε ἀναπόδεικτον· ἀλλ' οὐχὶ καὶ πάντοτε ἐκ τούτου δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ δεχθῶμεν ἴδιον μίασμα· πρόσωπα, σκεῦη καὶ διάφορα τῆς χρήσεως πράγματα ἀρκοῦσι πρὸς μεταφορὰν. Δὲν ἀρνούμεθα τὸ δυνατόν τῆς διὰ τοῦ ἀέρος τοῦ αὐτοῦ δωματίου μεταδόσεως, ἂν καὶ κατὰ τὰς καλουμένας ἐπιδημίας τῶν δωματίων, αἰτινες ἐν μαιευτηρίοις, καὶ περ μεγάλων προφυλάξεων καταβαλλομένων, παρατηροῦνται ἐνίοτε, ἢ ἀπὸ κλίνης εἰς κλίνην τῆς νόσου μετάθεσις δὲν ὑποστηρίζει τὴν διὰ τοῦ ἀέρος μετάδοσιν. Εἶνε δὲ φανερόν ὅτι καὶ περ ἐναντίοι τῆς μισματικῆς γενέσεως τοῦ ἐπιλοχείου πυρετοῦ, δὲν πρέπει νὰ παραμελῶμεν τὴν ἀπομόνωσιν τῶν πασχουσῶν. Τούναντίον πρέπει ν' ἀποχωρίζωμεν αὐ-

τὰς επιμελῶς οὐχ! διὰ τὸ δυνατόν εἰδικῶς πυκνικῶς μιάσματος ἢ μολύσματος, ἀλλὰ διὰ τὸ δυνατόν τοπικῆς μιάσεως διὰ σηπτῶν ὑλῶν (Waldeyer).

“Ὅτι δὲ εἴπομεν περὶ τῶν ἐν τοῖς μαιευτηρίοις, τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ διὰ τὰς κατ’ οἶκον παθήσεις. Παθήσεις μονήρεις, τυχαίως δὲ καὶ ἀθροῖα ἐπέρχονται, καὶ τῶν ἀρίστων κοινωνικῶν συνθηκῶν ὑπαρχουσῶν. Ἔνεκα ἐξωτερικῶν ἐπηρειῶν, ὡς καὶ ἔνεκα ἐσωτερικῶν ἀπομεμακρυσμένων, δύνανται ἄλλως κατὰ φύσιν διατρέχουσαι ἐπιξεργασίαι ταχέως νὰ υποβληθῶσιν ὑπὸ ἄλλας περιστάσεις. Ἐλαφρὰ ἐξ ἐπηρεῶν τοῦ καιροῦ προσλθούσῃ καταρροῇ καὶ παθήσει τῆς μήτρας διδουσι πολλάκις ἀφορμὴν, παρκαμεινόμεναι ἐξ ἀγνοίας ἢ ἀβελτηρίας, εἰς βαρεῖας τραυματικὰς νότους· ἀλλ’ ἐπιδημῶσι κατὰ τὴν κυρίαν τῆς λέξεως σημασίαν δὲν ὑπάρχουσι. Τὰ παραδείγματα περὶ τῆς διὰ μεταφορᾶς γενέσεως τῶν καλουμένων ἐπιδημιῶν ἀξιάνουσιν ἀσημέρι. Ὅτι ὁ *genius epidemicus* φέρεται εἰς τὰς χεῖρας καὶ τὰ ἐνδύματα προσώπου τινὸς εἶδὲ ποτε ὁ Spiegelberg, προσκλιθεὶς πρὸς πάσχουσαν λοχίωδα εἰς πολωνικὸν τι χωρίον. Ἡ νόσος ἦτο ἔτι καθαρῶς τοπικὴ, ἀλλὰ μέγας ὁ φόβος καὶ ἡ φροντίς, πολλή διότι κατὰ τὰς προηγουμένης τρεῖς ἢ τέσσαρας ἐβδομάδας ἀπέθνον ἐπὶ πάσχουσαι ἐπιλόχουσαι γυναῖκες, δύο δὲ ἐν τῷ οἴκῳ, ὅπου κατόκει ἡ πάσχουσα νῦν λοχίωδης. Πάσαι αἱ γυναῖκες ἐμακροθήσαν ὑπὸ τῆς αὐτῆς μαίας. Ὁ Spiegelberg συνεβούλευσε τὴν μαίαν νὰ διακόψῃ ἐπὶ τινι καιρῷ τὸ ἔργον αὐτῆς, νὰ προσκαλῆται δὲ ἐκ τοῦ παρκαμεινόμενου χωρίου, ὅπου δὲν ὑπῆρχεν ἐπιδημία, ἄλλη μαία παρνοτιάζομένου τοιαυτοῦ. Ἠκολούθησαν τὴν συμβουλὴν πάντες, αἱ δὲ κατόπιν τέξασαι ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν νέας μαίας τέσσαρες ἢ πάντε γυναῖκες οὐδὲν ἔπαθον, ἡ δὲ ἐπιδημία ἀπεσβέσθη. Οὕτω συνέβη καὶ εἰς πολλοὺς ἄλλους τόπους καὶ θέλει βεβαίως συμβῆ πολλάκις ἔτι. Οὕτω συνέβη καὶ ἐν τῇ Κλινικῇ τοῦ Spiegelberg, ὡς ἐν ἀρχῇ τῆς ἀναγγέλλουσας ταύτης εἴπομεν. Ὁ Κοληγητὴς οὗτος ἐν τούτοις δὲν ἀρνεῖται ὅμως, ὡς τινες ἄλλοι, (Weber, Fischer καὶ

ἄλλοι) τὴν ἐπὶ τὴν τοῦ καιροῦ καὶ τοῦ καλουμένου *genius epidemicus*, ἀλλ’ ἐν αὐτοῖς καὶ εἰς τὰς δι’ αὐτῶν ἐπελθούσας καταρροϊκὰς παθήσεις ἀναγνωρίζει μόνον ἐξωτερικὴν τινὰ συνθήκην, ὅφ’ ἣν ἢ ἄλλως κατὰ φύσιν πορεῖα τῆς ἰάσεως τοῦ τραύματος κατὰ τὰ γεννητικὰ μέρη διαταράττεται, οὕτω δ’ ἐκ τοῦ τραύματος δύναται νὰ διεγερθῇ αὐτομίανσις.»

Γ. ΚΑΡΑΜΙΤΣΑΣ.

ΑΝΑΛΕΚΤΑ.

*Περὶ πίσεως τοῦ πνευμονογαστρικοῦ τείρου ἐξαγοσῆς ἀδράνειας καὶ ἀναισθησίας· ἐφαρμογὴ αὐτῆς εἰς χειρουργικὰς ἐγχειρήσεις.*—Ἐν τῇ *Algem. Wiener med. Zeitung* (1871 N. 28) ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ ἐν Γενεύῃ καθηγητοῦ August Walter ἀξικανόγνωστος διατριβή, ἐξ ἧς μεταφέρομεν ἐνταῦθα τὰ ἐπόμενα :

«Καὶ ἄλλοτε ἐφείλκυσα τὴν προσοχὴν τῶν παρατηρητῶν ἐπὶ τῶν ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους περὶ τῆς πίσεως τοῦ πνευμονογαστρικοῦ ἀναφερομένων : «ὡν ἐπιλαμβανόμενων ἐνίοτε ἐξώθεν ἄνευ πνιγμοῦ κατακλίπτουσιν οἱ ἄνθρωποι, μετ’ ἀναισθησίας τὰ βλέφαρα συμβεβληκότες». Ἡ περιγραφὴ αὕτη εἶνε ἀξιοθαύμαστος. Πρὸ εἰκοσιν ἐτῶν σπουδάζων ἐν τοῖς πρώτοις μου πειράμασι τὴν πίεσιν τοῦ πνευμονογαστρικοῦ κατ’ ἀναφορὰν πρὸς τὴν ὑστερισμὸν καὶ τὴν ἐπιληψίαν, εἶδον δύο περιπτώσεις, καὶ αἱ τὸ πείραμα συνωδεύετο ὑπὸ πάντων τῶν συμπτωμάτων, τῶν ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ἀναφερομένων.

» Καὶ εἰς τὰς δύο ἐκείνας περιπτώσεις ὁ ἄρρωστος μετὰ μετρίαν ἐπὶ τοῦ πνευμονογαστρικοῦ πίεσιν κατέπεσε κατὰ γῆς ὡς κερκυνόπληκτος, ὡς μάζα νεκρᾶ, χαλαρωθέντων πάντων τῶν προαρτηρικῶν μυῶν. Ἀλλὰ μόλις ὑπελείθη μοι χρόνος ν’ ἀνησυχῆσω ἐκ τοῦ φαινομένου τούτου, διότι ἀμέσως ἐπανεῆλθον αἰσθησις καὶ κίνησις, εἰ καὶ παρέμεινεν ἐπὶ τινι χρόνῳ βραδύτερην σπουδαίαν ἐξασθένησιν καὶ κάματος, οὐχ

ὅμως καὶ τόσον πολὺς ὥστε νὰ κωλύσῃ τὸν ἄρρώστον ἀπὸ τοῦ ν' ἀπέλθῃ μόνος καὶ ἄνευ συνδρομῆς.

«Οὐδέμια ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι ἂν ἐδυνάμεθα νὰ προκλιώμεν σταθερῶς τοιαῦτα συμπτώματα, ἡ μέθοδος αὕτη εἰς ἀρμόδιας περιπτώσεις ἤθελε συχνάκις ἐφαρμόζῃται ὑπὸ χειρουργῶν καὶ ἰατρῶν. Ἀλλὰ δὲν συμβαίνει οὕτως· ὁ δὲ Ἄριστοτέλης εὐλόγως μετεχειρίσθη τὴν λέξιν ἐπίστε' μάλλον δὲ ἐπιθύμουν ἐκ πειραμάτων κρίνων ἀντὶ τοῦ ἐνίοτε νὰ εἶπω «εἰς ὀλίγας τινὰς περιπτώσεις».

Παραλείπων ὁ Walter νὰ δημοσιεύσῃ στατιστικὴν πάντων τῶν ὑπ' αὐτοῦ παρατηρηθέντων πειραμάτων περιορίζεται μόνον εἰς τὰ πρὸς χειρουργικοὺς σκοποὺς γενόμενα, διαίρων τὰ κατ' αὐτὰ συμπτώματα εἰς συμπτώματα ἀδρανείας περὶ τὴν προαιρετικὴν κίνησιν, καὶ εἰς συμπτώματα ἀναισθησίας.

«Τὰ τῆς ἀδρανείας, ἅπερ κορυφωθέντα παρουσιάζονται ὡς ἀπώλεια ὅλης τῆς προαιρετικῆς δυνάμεως, δύνανται νὰ διακριθῶσιν εἰς διαφόρους βαθμοὺς ἐντάσεως τῆς μυϊκῆς ἀδυναμίας. Βαθμὸς τις ἀδυναμίας ἀναφίνεται σχεδὸν ἐκάστοτε κατὰ τὴν τοῦ πνευμονογαστρικοῦ πίεσιν προερχομένη κατὰ τὸ φαινόμενον καὶ ἐκ τῆς συγχρόνου ἐπιδράσεως ἐπὶ τοῦ προμήκους μυελοῦ καὶ ἀναγνωριζομένη ἰδίως ἐκ τῆς ἐλαττώσεως τῆς καρδιακῆς ἐνεργείας καὶ ἐκ τῆς ἀπωλείας ἢ ἐξασθενήσεως τοῦ σφυγμοῦ τῶν καρωτίδιων».

«Προκειμένου λοιπὸν περὶ κατατάξεως ὁστοῦ μετακτιπιοθέντος, ἡ πίεσις τοῦ πνευμονογαστρικοῦ παρέχει πλεονεκτήματα τινὰ, ἀνεύρηκτα δι' ἄλλου ἐμοὶ γνωστοῦ μέσου, ἐπειδὴ καὶ ἀκίνδυνος εἶνε καὶ πάντοτε πρόχειρος εἰς τὸν θάλλοντα νὰ μεταχειρισθῇ αὐτήν. Ὡς παράδειγμα ἀναφέρωμεν τὸ ἐπόμενον:

«M. K. ἀρτοποιὸς, ἀνὴρ εὐρωστος καὶ ἀθλητικὸς, ἔπαθε καταπνεῶν ἀπὸ κλίμακος ἐξάρρησιν κατὰ τὸν ὤμον· ἡ κεφαλὴ τοῦ βραχιονίου ὁστοῦ ἐξετοπίσθη πρὸς τὰ ἐμπρὸς ὑπὸ τὴν κλειδῶν, ὁ Dr. Julliard ματαίως προσεπάθησε πρῶτος προσκλήθει· νὰ κατατάξῃ τὴν κεφαλὴν, μετὰ τινὰς ὥρας

βραδύτερον προσεκλήθη ἐγὼ καὶ ὁ K. Prevost. Κειμένου δὲ τοῦ ἄρρώστου ἐπὶ τῆς κλίνης, μετὰ τινὰς ματαίας προσπαθείας κατατάξεως ὁ K. Julliard παρήγγειλε νὰ φέρωσι χλωροφόρμιον. Ἐν τῷ μεταξύ ἐπρότεινα ἐγὼ τὴν πίεσιν τοῦ πνευμονογαστρικοῦ. Ἀφαιρεθέντων δὲ τῶν προσκεφαλαίων, καὶ τοῦ ἄρρώστου τεθέντος εἰς ἀρμόδιον σχῆμα, ἐγὼ μὲν ἔστην πρὸς τὴν κεφαλὴν τοῦ ἄρρώστου, ὅπως ἐπιχειρήσω τὴν πίεσιν τοῦ πνευμονογαστρικοῦ νεύρου ἀμφοτέρωθεν, ὁ δὲ Julliard ἐκράτει τὰ ἄκρα, ὁ δὲ Prevost ἐξετέλει τὴν ἀντίτασιν. Μετὰ παύσεσιν δύο ἢ τριῶν ἐξηκοστῶν τῆς ὥρας, ἅμα ὡς ἡ ὥρα ἐφάνη μοι ἀρμόδια, ἐγὼ δὲ δὲν ἤσθονόμην τὰς δύο καρωτίδας ὑπὸ τὰ δάκτυλά μου, ἠκούσθη αἰφνίδιος ψόφος καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ ὁστοῦ· εἰσώλισθησεν εἰς τὴν ἀρθρικήν κοιλότητα.»

«Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ συνέβη ὥστε ὁ ἄρρώστος ἔκειτο φέρον καὶ τὸν ἀρμόδιον ἐπίθεσμον πρὶν ἢ ὁ ἀποσταλεὶς ἐπιστρέψῃ μετὰ τοῦ χλωροφορμίου, ἂν καὶ τὸ φαρμακεῖον ὑπῆρχεν ἐν τῇ αὐτῇ οἰκίᾳ.»

«Ἐν τούτοις τὸ παράδειγμα τοῦτο εἶνε μικρὸν μόνον τεκμήριον τῶν πλεονεκτημάτων, ἅτινα παρέχει ἡ ἀδράνεια, ἢν ἄνευ τινος δυσκολίας ἐκάστοτε καὶ προχείρως δυνάμεθα νὰ προκαλέσωμεν.»

«Ἀλλὰ καὶ ἄλλα πλεονεκτήματα τῆς πίεσεως τοῦ πνευμονογαστρικοῦ γίνονται καταφανῆ εἰς τὸν ἀποβλέποντα εἰς τὸ ἄβλαβὲς σχετικῶς πρὸς τὴν διὰ χλωροφορμίου νόρκωσιν. Ἡ εἰσπνευσις τοῦ χλωροφορμίου συνδέεται ἀναμφιβόλως μέχρι βαθμοῦ τινος μετὰ οὐχὶ μικροῦ κινδύνου, ἕσον ἐπιτήδειος εἶνε ὁ ἰατρὸς καὶ προσεκτικὸς. Ὁ Dr. Prevost μοι ἀνέφερε τρία δυστυχήματα συμβάντα ἐν ταῖς νοσοκομίαις τῶν Παρισίων ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν ἐκ τῆς εἰσπνεύσεως χλωροφορμίου κατὰ τὴν ἀπόπειραν κατατάξεως ἐξαρρημάτων κατὰ τὸν ὤμον, ἐνῶ ἡ πίεσις τοῦ πνευμονογαστρικοῦ εἶνε ἐντελῶς ἀκίνδυνος. Οὐδέποτε παρετήρησα, καὶ περ μεταχειρισθεὶς αὐτὴν εἰς ποικίλας περιπτώσεις, σύμπτωμα·

ὑπερ ἰδύνατο νὰ μοι ἐμπνεύσῃ φόβον ἢ ἀμφιβολίαν περὶ τῆς κακῆς ἐπιδράσεως τῆς τοῦ πνευμονογαστρικοῦ πίεσεως.

« Ἴσως εἰς τὸν συνήθη παρατηρητὴν ἡ πίεσις τοῦ πνευμονογαστρικοῦ φανήσκει ἐπικίνδυνος, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς περιπτώσεις, ὅπου ὁ ἄνθρωπος καταπίπτει ὡς κεραυνόπληκτος καὶ παρουσιάζει τὰ συμπτώματα ἐκεῖνα, ἅπερ ὁ Ἀριστοτέλης τόσον προσφύδῃ περιέγραψεν, οὐδέποτε διεκόπησαν ἢ σφίξις τῆς καρδίας καὶ ἡ ἀναπνοή. Οὐδὲ εἶνε γνωστὸν γέγονός τι μαρτυροῦν διαρκῆ διατάραξιν τῆς μυϊκῆς ἐρεθισιμότητος τῆς καρδίας, προελθὼν ἐκ μηχανικῆς ἢ ἠλεκτρικῆς ἐπιρροῆς ἐφαρμοσθείσης ἐπὶ τοῦ πνευμονογαστρικοῦ. »

Τὴν πίεσιν τοῦ πνευμονογαστρικοῦ ἐφήρμοσεν ὁ Walter καὶ κατὰ τὴν ἐξάγωγὴν ὀδόντος μετὰ εὐαρέπτου ἀποτελέσματος. Ἐξάγει δ' ἐκ τῆς διατριβῆς αὐτοῦ τὰ ἐπόμενα συμπεράσματα :

« 1. Ἡ πίεσις τοῦ πνευμονογαστρικοῦ παράγει κατὰστασιν ἀδρανείας, ἧτις δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ ἐπιτυχῶς εἰς κατὰταξιν ἐξαρθρημάτων καὶ ἄλλων ἐλαφρῶν ἐγχειρήσεων καὶ εἰς διαφόρους περιπτώσεις εἶνε προτιμητέα τῆς διὰ χλωροφορμίου ναρκώσεως, ὡς πάντῃ κίνδυνος. »

« 2. Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς πίεσεως τοῦ πνευμονογαστρικοῦ εἰς ἐξάγωγὴν ὀδόντων ἐπιφέρει ἀναισθησίαν κατὰ τοῦ πόνου καὶ δύναται εἰς πολλὰς περιπτώσεις νὰ ἐφαρμοσθῇ εἰς μικρὰς ἐγχειρήσεις, π. χ. φημιώσεως, παραφημιώσεως, ἐξάγωγῆς νεκρωμένων δοντῶν κλ. »

G. K.

# Π Ι Ν Α Ξ

## ΤΩΝ ΕΝ Τῷ Θ'. ΤΟΜῳ ΤΟΥ ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

—000—

Στρογγύλλον διατιτραῖνον ἔλκος τοῦ δωδεκαδάκτυλου ὑπὸ Γ. Καραμήτσα . . . . .	σ. 8
Wiesner, Θεραπεία τοῦ ἀνευρυσμοῦ τοῦ στομάχου ὑπὸ Γ. Καραμήτσα . . . . .	σ. 89
Φλυζακιδες ἐξήθημα τῶν νεογνῶν ὑπὸ Α. Ζίννη. . . . .	σ. 90
Κρίσεις τινὲς περὶ τοῦ προγνωστικοῦ καὶ τῆς θεραπείας τῶν πεπαλαιωμένων ἐξαρθρημάτων καὶ ἰδίως τῶν τοῦ ἀμοβραχιονίου ἄρθρου. Ἐκθεσις κλινικῶν παρατηρήσεων ὑπὸ Σ. Σ. . . . .	σ. 65
Περὶ καταπληξίας, ὑπὸ Γ. Καραμήτσα . . . . .	σ. 78
Σύντομος ἱατρικὴ ἐκθεσις περὶ τῆς ἐν Μυκόνῳ ἐνσκηψάσης ἐπιδημικῆς διφθερίτιδος ὑπὸ Φ. Χαμάρτου. . . . .	σ. 97
Ἡ διὰ φωνικοῦ ὀξέος θεραπεία τῆς ἐπιδημικῆς διφθερογόνου φλεγμονῆς. Παρασιτικὴ τῆς νόσου γένεσις ὑπὸ Γ. Καραμήτσα . . . . .	σ. 147
Θεραπεία κατὰ τῆς ταινίας ὑπὸ Φ. Χαμάρτου . . . . .	σ. 125
Περὶ ἐρυσιπέλατος, ὑπὸ Γ. Διαμντοπούλου . . . . .	σ. 129
Περὶ φύσεως τοῦ ἐπιλογεῖου πυρετοῦ ἐκ τῆς συλλογῆς κλινικῶν παραδόσεων, ὑπὸ Γ. Καραμήτσα . . . . .	σ. 153-367
Πνευμονία πλανήτις, ὑπὸ Γ. Καραμήτσα . . . . .	σ. 168
Ἴνωμα μυξωματικὸν κατὰ τὸν μαστὸν, ἀκρωτηριασμός τοῦ μαστοῦ, ἔκσις ὑπὸ Θ. Ἀρεταίου . . . . .	σ. 197
Βισαγωγὴ εἰς τὴν ἠλεκτροθεραπευτικὴν, ὑπὸ Ν. Δαμπαδαρίου . . . . .	σ. 201
Λόγος εἰσιτήριος εἰς τὸ μάθημα τῆς Μαιευτικῆς ὑπὸ Δ. Κόνσολα . . . . .	σ. 326
Πλάνη τῶν νεωτέρων χειρουργῶν ὑπὸ Λουκᾶ Παπαῖ Ἰωάννου . . . . .	σ. 345



ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ.

Ἐκρησία τῆς ρινὸς ὑπὸ Γ. Καραμήτσα . . . . . σ. 1  
 Ἡνώδης ὄγκος κατὰ τὸ 9ον μεσοπλευρίον διάστημα  
 ὑπὸ Σπ. Μαγγίνα . . . . . σ. 31  
 Γυνή μετὰ πολυθήλων μαστῶν ὑπὸ Α. Ζίννη . . . . . σ. 218  
 Περὶ τῆς χρήσεως τοῦ ἰωδίου κατὰ διαλειπόντων  
 πυρετῶν, ὑπὸ Α. Ἀντωνιάδου . . . . . σ. 219  
 Ἀνάλυσις τοῦ ὕδατος τῆς μέσης πηγῆς τῆς κοιλά-  
 δος Λεβέδου ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, ὑπὸ τοῦ ἐν Τυβίγγῃ  
 Καθηγητοῦ F. Horre-Seyler . . . . . σ. 229  
 Συμβολὴ εἰς τὰ περὶ παρακεντήσεως τοῦ θώρακος  
 ἐπὶ πλευριτικῶν ἐξιδρωμάτων, ὑπὸ Ἐπαμ. Κω-  
 τσανοπούλου . . . . . σ. 232  
 Περὶ τῆς ἐπὶ τῶν καταγμάτων τοῦ μηροῦ βραχύτη-  
 τος τοῦ σκέλους καὶ τῆς κατ' αὐτῆς ἐφαρμοζομέ-  
 νης ἐνδελεχοῦς τάσεως ὑπὸ Σ. Σκιαδαρέση . . . . . σ. 266  
 Φλεγμονὴ τῶν νεύρων τοῦ βραχιονίου πλέγματος.  
 Νευρίτις κατιούσα, ὑπὸ Ν. Λαμπαδαρίου . . . . . σ. 282  
 Περὶ τῆς ἐνόδρου χλωράλης, ὡς ὑπνωτικοῦ μέσου,  
 ὑπὸ Σ. Μαγγίνα . . . . . σ. 300  
 Τέτανος κατόπιν ἐγκλίμματος, χρῆσις χλωράλης.  
 Θάνατος, ὑπὸ Σ. Μαγγίνα . . . . . σ. 302  
 Ἀποσκεπασμὸς τοῦ ταρσοῦ κατὰ τὴν χειρουργίαν  
 τοῦ ἐντροπίου ὑπὸ Α. Ἀναγνωστάκη . . . . . σ. 307  
 Ἀμφιβληστροειδίτις μελαγχρωστικὴ ἀνευ χρωστι-  
 κῆς ὕλης, ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ . . . . . σ. 308  
 Κρυσταλλοειδεῖς φακοὶ συγγενῶς καὶ συμμέτρως  
 ἀπόκεντροι, ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ . . . . . σ. 310  
 Ἐκαλοειδίτις πρωτοπαθὴς, ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ . . . . . σ. 311  
 Πρωθλαία νόσος διαγνωσθεῖσα διὰ τοῦ ὀφθαλμοσκο-  
 πίου ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ . . . . . σ. 315  
 Μηνιγγίτις ἐγκεφαλονωτιαία ἐπιδημική. Χρῆσις  
 χλωράλης. Ἰασις ὑπὸ Γ. Καραμήτσα . . . . . σ. 317  
 Γυνὴ δίκωλος ὑπὸ Γ. Καραμήτσα . . . . . σ. 356

Περίπτωσης τραυματισμοῦ τῶν νεύρων ὑπὸ Ν. Λαμ-  
 παδαρίου . . . . . σ. 358  
 Διφθερογόνος φαρυγγίτις ἰαθεῖσα τῇ δι' ἀκράτου φα-  
 νικοῦ ὀξέος ἐπικαύσει ὑπὸ Σ. Σκιαδαρέση . . . . . σ. 362  
 Αἱματοουρία εἰς ἐλώδεις πυρετούς . . . . . σ. 366  
 ΑΝΑΛΕΚΤΑ.  
 Περὶ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς γαστραντλίας εἰς χρονίαν  
 παθήσει τοῦ στομάχου . . . . . σ. 38  
 Περὶ τῆς χρήσεως τῆς τερεβενθίνης πρὸς περιορισμὸν  
 τοῦ τραυματικοῦ ἐρυσιπέλατος . . . . . σ. 41  
 Περὶ τῆς ἐπιρροῆς τῆς συνουσίας ἐπὶ τῆς ἐκτρέψεως  
 καὶ περὶ τῆς προληπτικῆς θεραπείας αὐτῆς διὰ  
 κλυσιμάτων ἐκ βιταμίνης καὶ ἰπσιπαστικῶν ἐπι-  
 τῆς βουβωνικῆς χώρας . . . . . σ. 43  
 Περὶ τῆς χρήσεως τοῦ ὑπερχλωρούχου σιδήρου πρὸς  
 τὰς μετὰ τὸν τοκετὸν αἰμορραγίας . . . . . σ. 45  
 Περὶ τῆς συμφορῆσεως τῶν πνευμόνων παρὰ τοῖς  
 φυματιώσι καὶ περὶ τῆς θεραπείας αὐτῆς διὰ τῆς  
 ψυχρολουσίας . . . . . σ. 46  
 Περὶ τῆς χρήσεως τῆς ἱπεκακουάνης εἰς μεγάλην  
 δόσιν κατὰ τῆς πνευμονίας . . . . . σ. 49  
 Περὶ ἀνυσιμότητος τῆς τεχνητῆς ἐκκενώσεως τοῦ  
 πύου τῶν φλυζακίων τῆς εὐλογίας . . . . . σ. 51  
 Συνοπτικὴ μυσὴν διαρκῆς παρὰ γυναικὶ ὑστερικῇ ἰαθει-  
 σα στιγμιαίως . . . . . σ. 54  
 Περὶ τῆς χρήσεως ἀφθόνου ὕδατος πρὸς τὰς δηλη-  
 τερίας . . . . . σ. 55  
 Ἐξαγωγή βρέφους ζώντος διὰ τῆς καισαρικῆς τομῆς  
 ἐνεργηθείσης πολλὰς ὥρας μετὰ τὸν θάνατον τῆς  
 μητρὸς . . . . . σ. 51  
 Περὶ τῆς ὠφελιμότητος τῶν σφαιριδίων τοῦ κυνηγίου  
 κατὰ τοῦ εἰλαιοῦ . . . . . σ. 59  
 Χρῆσις τοῦ οἰνοπνεύματος εἰς τινὰς παθήσεις τοῦ  
 ἐξωτερικοῦ ὠτός . . . . . σ. 60

Περὶ χρήσεως τῆς χλωράλης κατὰ ἐπιληπτικῶν παροξυσμῶν . . . . .	σ. 90
Ἡ ἔνυδρος χλωράλη ὡς νέον ὑπνωτικὸν καὶ ἀναίσθητικὸν καὶ ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῆς ἐν τῇ ἰατρικῇ . . . . .	σ. 92
Θεραπευτικὴ χρῆσις τοῦ βρωμιοῦχου καλίου . . . . .	σ. 96
Θεραπεία κατὰ τῆς βλεννορροίας . . . . .	σ. 127
Ἰέτανος καὶ ἔνυδρος χλωράλη . . . . .	σ. 177
Διάτρησις τῆς μήτρας κατὰ τὴν μήλωσιν αὐτῆς . . . . .	σ. 181
Συμβολὴ εἰς τὰ περὶ ἐνεργείας τῆς χλωράλης . . . . .	σ. 186
Βριχθεία νόσος ἐπιπλεγομένη μετὰ ἀμφιβληστροειδίτιδος . . . . .	σ. 188
Δυσκοιλιότης· Θεραπεία αὐτῆς διὰ τοῦ ἤλεκτρισμοῦ . . . . .	σ. 228
Περὶ ἐφαρμογῆς τῆς ἔνυδρου χλωράλης κατὰ τρισμοῦ καὶ τετάνου . . . . .	σ. 229
Πυογόνος ὀτίτις ὡς αἰτία τῶν ἐγκεφαλικῶν φαινομένων κατὰ τὴν λεγομένην ἐγκεφαλικὴν πνευμονίαν τῶν παιδῶν . . . . .	σ. 226
Περὶ λειτουργίας τοῦ προστάτου . . . . .	σ. 227
Δύο περιπτώσεις ἐκλαμψίας εἰς ἔγκυον καὶ λεχωίδα . . . . .	σ. 320
Συμβολὴ εἰς τὴν περὶ ἐκλαμψίας θεωρίαν, ὑπὸ τοῦ Spiegelberg . . . . .	σ. 321
Περὶ πίεσεως τοῦ πνευμονογαστρικοῦ νεύρου, ἐπαγούσης ἀδράνειας καὶ ἀγκισθησίαν· ἐφαρμογὴ αὐτῆς εἰς χειρουργικὰς ἐγχειρήσεις . . . . .	σ. 381

ΠΟΙΚΙΛΑ.

Ἐκλογὴ Hoppe-Seyler καὶ Κωτσονοπούλου ὡς ἑταίρων σ. 336. — Ἐκλογὴ ἐπιτροπῆς διὰ τὸ Συμβουλίδειον διαγνώσιμα σ. 357. — Ἐκλογὴ τοῦ γραφείου τῆς Ἰατρικῆς Ἐταιρίας σ. 358.

*Ἡ ἐπιτομή συνδρομῆ ἀρισθῆ προπληρωτῆα*

Διὰ τοὺς ἐντὸς τοῦ κράτους .....	Δραχ. 10
» » ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ .....	Φράγκ. 12